

T.C.
NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİK AÇIDAN
SUÇLU ÇOCUKLARA ÖZEL YARGILAMA USULLERİ VE ÇOCUK SUÇLARI:
“GÜLŞEHİR ÖRNEĞİ”

Yüksek Lisans Tezi

Özgecan Nidal SULAN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Nevşehir

Ağustos 2013

Bütün hakları saklıdır.

Kaynak göstermek koşuluyla alıntılı ve gönderme yapılabilir.

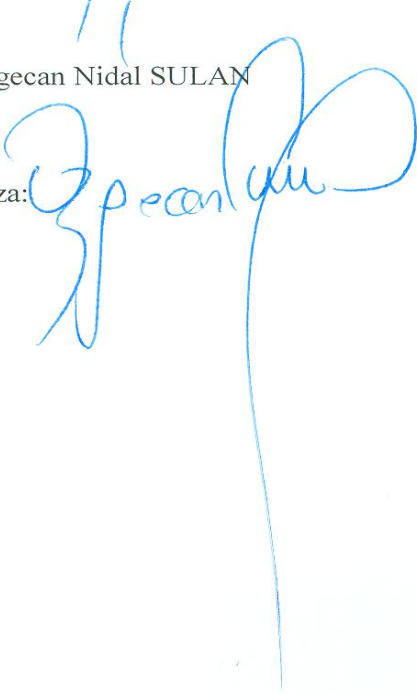
© Özgecan Nidal Sulan, 2013

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışları gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

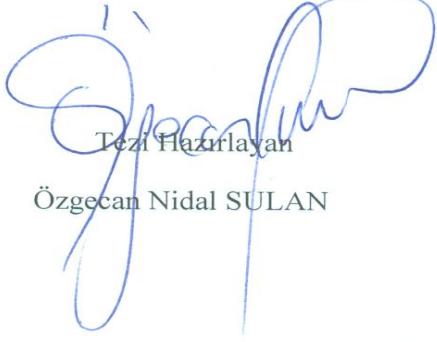
Özgecan Nidal SULAN

İmza:

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Özgecan Nidal Sulan', with a long vertical line extending downwards from the end of the signature.

KILAVUZA UYGUNLUK ONAYI

Sosyolojik Açıdan Suçlu Çocuklara Özel Yargılama Usulleri Ve Çocuk Suçları:
“Gülşehir Örneği” adlı yüksek lisans tezi, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tez Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

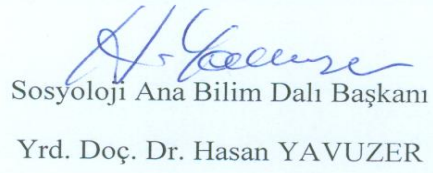

Tezi Hazırlayan
Özgecan Nidal SULAN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER

Sosyoloji Ana Bilim Dalı Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER

KABUL VE ONAY YAZISI

Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER danışmanlığında Özgecan Nidal SULAN tarafından hazırlanan **Sosyolojik Açıdan Suçlu Çocuklara Özel Yargılama Usulleri Ve Çocuk Suçları: "Gülşehir Örneği"** adlı çalışma jürimiz tarafından Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

12/08/2013

JÜRİ:

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER
Üye : Yrd.Doç. Dr. Hulusi YILMAZ
Üye : Yrd. Doç. Dr. Oktay YİVLİ

.....
.....
.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 20/08/2013 tarih ve 2013.26.01. sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

16.08.2013
Doç. Dr. Alper ASLAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

SOSYOLOJİK AÇIDAN
SUÇLU ÇOCUKLARA ÖZEL YARGILAMA USULLERİ VE ÇOCUK SUÇLARI
- GÜLŞEHİR ÖRNEĞİ -
Özgecan Nidal SULAN

Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Ağustos 2013
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER

Suç, tarihin ilk çağlarından itibaren toplumların ilgilerini yönelttikleri, nedenleri üzerinde durdukları ve önlemler aldıkları bir sorun olarak görülmüştür. Suç, tarihin en eski devirlerinden beri vardır ve evrensel bir sorundur.

Ancak Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra çocuklar tarafından işlenen suçların arttığı görüldüğünden ve suç işleyen çocuklara uygulanan yaptırımların çocukların ıslahı bakımından sonuç doğurmadığı anlaşıldığından, suç işleyen çocuklara özgü yaptırımların ve tedbirlerin uygulanması gündeme gelmiştir. Bu sayede çocuklar özel statüsü doğmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte bilim çevreleri de çocuk suçluluğu kavramı ile ilgilenmeye başlamışlardır. Özellikle çocukların suç işlemelerinin altında yatan nedenler üzerinde durulmuş ve bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Çocuk suçluluğu ve son yıllarda Türkiye'deki çocuk suçlu oranındaki tırmanış dikkate alındığında, genel ceza hukuku prensiplerinin çocuk suçluluğu alanında nasıl bir görünüm ve sonuç sergilediğini tespit etmek gerekmektedir.

Günümüzde Türkiye gibi birçok devlet çocuklar özel statüsünü kabul etmiştir. Bu statü gereğince, suç işlemiş çocuklara uygulanacak yaptırımlar çocukları ıslah edici nitelikte olmalı ve çocuklar hakkında uygulanan cezaların infazı da yetişkinlerden farklı kurumlarda gerçekleştirilmelidir.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda suça sürüklenen çocuk ve yaş küçüklüğü kavramları izah edilerek, çocuğu suça iten nedenler ve çözüm yolları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: çocuk, suç, yargılama, ceza

ABSTRACT

PROCEEDING FOR THE CHILDREN THREW IN CRIME AND CHILD CRIME

Özgecan Nidal SULAN

Nevşehir University, Institute of Social Sciences, July 2013

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER

Crime has been seen a serious problem from the beginning of antiquity that people have a direct interest in the reasons and itself of crime. It exists from the first day of the history.

After the World War One crimes committed by children increased and the general sanctions were seen hopeless therefore special sanctions and statute measures for the children came to order.

After the World War One scientists paid attention to this subject. They researched the reasons why children commit crimes. Because of the fact that crimes committed by children has been increasing in Turkey principles of the Criminal Law should be revised.

At the present day many countries such as Turkey accept special statute for children. In accordance with this statute sanctions for children should be corrective and execution of punishment of children should be executed by the institution different from the matures'.

To sum up the children threw in crime, the reasons and measures of these crimes are tried to be clarified.

Key words: children, crime, judging, sanction,

TEŞEKKÜR

Çalışmanın bu seviyeye gelmesinde bir çok yakınımın yardımı oldu. İlk ve en büyük teşekkür anne olduktan sonra, karşıma sanık sıfatıyla gelen tüm çocuklara ve aslında dünyaya farklı gözlerle bakmamı sağlayan, bu nedenle bu konuyu seçmeme vesile olan ve merhamet duygumu tamamlayan sevgili kızıma...

Benden insanlığını ve yardımlarını asla esirgemeyen, her aradığımda telefonun diğer ucunda olduğunu bildiğim, akademik donanımı kadar insanlığı ile de sonsuz saygıyı hak eden, tez konumun belirlenmesi aşamasından son aşamaya kadar her an yanımda olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER'e sonsuz teşekkür ve minnet borçluyum.

Çalışmanın ilk adımından son anına kadar yanımda olan değerli hayat arkadaşım Ahmet Fatih SULAN'a manevi desteğinden ve varlığından ötürü teşekkürü borç bilirim.

Her sohbetimizde bıkmadan ve usanmadan tez konumu ve zihnimde oluşturduğum taslağı defalarca dinleyen, kendi deneyimlerinden yola çıkarak bana yol gösteren ve bu şekilde yolumu aydınlatan değerli meslektaşım, adaşım Hakim Özge PİRİ'ye sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmanın her aşamasında emeğini, bilgisini ve özverisini benden esirmeyen, en az benim kadar sorumluluk alan zabıt katibim Fuat BALKAN'a, kayıt aşamasından son aşamaya kadar olan resmi işlemleri yürütürken gösterdiği ilgiden ötürü enstitünün sabırlı sekreteri Habip İDİZ'e ve bana zaman ayırıp yol gösterdiği için enstitü müdürü Doç. Dr. Alper ASLAN'a yardımları için teşekkür ederim.

Özgecan Nidal SULAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Tarihsel Gelişim.....	1
1.2. Yasal Düzenlemeler.....	2
2. GENEL TANIMLAR	4
2.1. Çocuk Nedir.....	4
2.2. Çocukluğun Tarihsel Gelişimi Ceza Hukukunda Yaş	
Küçüklüğünün Tarihsel Gelişimi.....	8
2.2.1. Genel Olarak.....	8
2.2.2. Roma Hukuku.....	9
2.2.2.1. Klasik Hukuktan Önceki Dönem.....	9
2.2.2.2. Klasik Hukuk Dönemi.....	10
2.2.3. Kilise Hukuku.....	10
2.2.4. Cermen Hukuku.....	11
2.2.5. Ortaçağ Hukuku.....	11
2.2.6. İslam Hukuku.....	12
2.3. Türk Hukukunda Çocuklara İlişkin Düzenlemelerin Tarihçesi.....	16
2.3.1. 1920 Yılına Kadar Olan Düzenlemeler.....	16
2.3.2. 1920 ve 1960 Yılları Arasındaki Düzenlemeler.....	18
2.3.3. 1960 ve 1979 Yılları Arasındaki Düzenlemeler.....	19

2.3.4. 1979 Yılından 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununa	
Kadar Düzenlemeler.....	19
2.3.5. Uluslararası Hukukta Yaş Küçüklüğü.....	24
2.3.5.1. Almanya.....	24
2.3.5.2. İngiltere.....	28
2.3.5.3. Amerika Birleşik Devletleri.....	31
2.3.5.4. İtalya.....	32
2.3.5.5. Fransa.....	34
2.3.5.6. İsviçre.....	36
2.3.5.7. Belçika.....	38
2.3.5.8. Çin.....	39
2.3. Uluslararası Hukuk Sisteminde Çocuk Hakkında Mevcut Düzenlemeler.....	40
2.3.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	40
2.3.2. Riyad İlkeleri (Çocuk Suçluluğun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri)	44
2.3.3. Pekin-Beijing Kuralları (Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kurallar).....	46
2.3.4. Havana Kuralları (Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları).....	47
3. SUÇ NEDİR? SEBEPLERİ NELERDİR?.....	49
3.1. Suç.....	49
3.1.1. Çocuk Suçluluğu.....	53
3.1.2. Korunmaya Muhtaç Çocuk.....	54
3.2. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri.....	57

3.2.1. Bireysel Nedenler.....	59
3.2.1.1. Biyolojik Nedenler.....	59
3.2.1.2. Kalıtsal Nedenler.....	60
3.2.1.3. Psikolojik Nedenler.....	62
3.2.2. Çevresel Nedenler.....	63
3.2.2.1. Aileden Kaynaklanan Etkenler.....	64
3.2.2.2. Okul.....	68
3.2.2.3. Göç.....	71
3.2.2.4. Akran (Arkadaş) Grubu.....	73
3.2.2.5. İş Ortamı.....	75
3.2.2.6. Kitle İletişim Araçları.....	77

4. ÇOCUK MAHKEMELERİNİN YAPISI, GÖREV ALAN

KİŞİLER VE YARDIMCI KURULUŞLAR.....	79
4.1. Çocuk Mahkemeleri.....	79
4.1.1. Genel Olarak.....	79
4.1.2. Çocuk mahkemelerinin Kurulmasını Sağlayan Nedenler.....	80
4.1.2.1. Düşünsel Nedenler.....	81
4.1.2.1.1. Aydınlanma Çağı.....	81
4.1.2.1.2. Sosyal ve Ekonomik Nedenler.....	81
4.1.3. Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş Tarzları.....	82
4.1.4. Türkiye'de Çocuk Mahkemeleri.....	84
4.1.4.1. Genel Olarak.....	84
4.1.4.2. Çocuk Mahkemelerinin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin Kuruluşu, Görevleri, Kişi ve Yer Bakımından Yetkisi.....	85
4.2.1.1. Çocuk Mahkemelerinin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin Kuruluşu.....	86

4.2.1.1.1. Çocuk Mahkemeleri.....	86
4.2.1.1.2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri.....	86
4.2.1.2. Çocuk Mahkemelerinin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin Görevleri.....	86
4.2.1.3. Çocuk Mahkemelerinin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin Yer ve Kişi Bakımından Yetkisi.....	89
4.2.1.3.1. Çocuk Mahkemelerinin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin Yer Bakımından Yetkisi.....	89
4.2.1.3.2. Çocuk Mahkemelerinin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin Kişi Bakımından Yetkisi.....	89
4.3. Çocuk Mahkemeleri ile Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde Görev Alan Kişiler.....	93
4.3.1. Hakim.....	93
4.3.1.1. Genel Olarak.....	93
4.3.1.2. Çocuk Mahkemeleri'ne ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'ne Hakimlerin Atanmasında Aranacak Nitelikler.....	93
4.3.2. Cumhuriyet Savcılığı.....	94
4.3.2.1. Çocuk Bürosu.....	95
4.3.2.2. Çocuk Bürosunun Görevleri.....	96
4.3.3. Kolluk.....	97
4.3.3.1. Genel Olarak.....	97
4.3.3.2. Çocuk Biriminin Görevleri.....	98
4.3.4. Müdafî.....	99
4.3.5. Sosyal Çalışma Görevlileri.....	100
4.3.5.1. Genel Olarak.....	100

5. ÇOCUKLARIN YARGILANMASI,

GÜVENLİK TEDBİRLERİ, CEZALAR	102
5.1. Çocukların Yargılanması.....	102
5.1.1. Soruşturma Evresi.....	103
5.1.1.1. Çocuklar Hakkında Verilen Tutuklama ve Adli Kontrol Kararları.....	106
5.1.1.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi.....	109
5.1.1.3. Uzlaşma.....	112
5.1.1.3.1. ÇKK'daki Düzenleme.....	114
5.1.1.3.2. 5560 Sayılı Kanundan Sonraki Uygulama.....	114
5.1.1.3.2.1. CMK'daki Düzenleme.....	114
5.1.1.3.2.2. ÇKK'daki Düzenleme.....	117
5.1.1.4. Ön Ödeme.....	117
5.1.2. Kovuşturma Evresi.....	118
5.1.2.1. Kovuşturma Evresine Hakim Olması Gereken İlkeler.....	119
5.1.2.1.1. Gizlilik İlkesi.....	119
5.1.2.1.2. Sadelik İlkesi.....	121
5.1.2.1.3. Basitlik İlkesi.....	122
5.1.2.2. Çocukların Yetişkinlerle Birlikte Suç İşlemesi.....	122
5.1.2.3. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması.....	123
5.1.2.3.1. 5560 Sayılı Kanunun Kabulünden Önce ÇKK'daki Düzenleme.....	124
5.1.2.3.2. 5560 Sayılı Kanunun Kabulünden Sonraki Düzenleme.....	125
5.1.2.3.2.1. CMK'daki Düzenleme.....	125
5.1.2.3.2.2. ÇKK'daki Düzenleme.....	127

5.1.2.4. Uzlaşma.....	128
5.1.2.5. Ön Ödeme.....	128
5.2. Çocuklara Uygulanacak Güvenlik Tedbirleri ve Cezalar.....	129
5.2.1. Güvenlik Tedbirleri.....	129
5.2.2. Cezalar.....	135
5.3. Güvenlik Tedbirlerinin ve Cezaların İnfazı, Cezalara Seçenek Olan Kurumlar ve Kanun Yolları.....	136
Güvenlik Tedbirlerinin ve Cezalarının İnfazı.....	136
1. GÜLŞEHİR ÖRNEĞİ.....	144
1.1.2. Genel Bakış.....	144
1.2. Yıllara Göre Dosyaların Değerlendirilmesi.....	145
2. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	161
2.1. Genel Değerlendirme.....	161
2.2. Öneriler.....	163
KAYNAKÇA.....	168
ÖZGEÇMİŞ.....	173

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	: Aynı Eser
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
B.M.Ç.H.S	: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
C	: Cilt
CGTİK	: 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun
CMK	: 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: 1412 Sayılı Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu
ÇHK	: Çocuk Hakları Komitesi
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇKK	: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu
ÇMK	: 2253 Sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun
DİE	: Devlet İstatistik Kurumu
DSK	: Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu
E	: Esas
HMUK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
HSYK	: Hakimler ve Savcılar Yüksel Kurulu
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
İLO	: Uluslar arası Çalışma Örgütü
K	: Karar
m.	: Madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
SİR	: Sosyal İnceleme Raporu
SSÇ	: Suça Sürüklenen Çocuk
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklar Yardım Fonu

“İnsanlık, çocuklara en iyisini sunmaya borçludur.”
Cenevre Beyannamesi, 1924

1. GİRİŞ

1.1. Tarihsel Gelişim

Suç olgusunun varlığı ilk çağlardan itibaren bilinmektedir. İnsanların toplu halde yaşama geçmesi ile birlikte suç oranları ve çeşitlerinde artış gözlenmiştir.

Hal böyle olunca, devletler suç işlenmesini engellemek amacıyla suç işleyen kişilere karşı çeşitli yaptırımlar uygulamaya başlamışlardır. Bu yaptırımlar arasında ölüm cezasını, hürriyeti bağlayıcı cezaları ve para cezasını sayabiliriz.

İlk çağlarda suç işleyen bireylere ceza tayini yoluna giderken çocuk ya da büyük olması dikkate alınmadan her ikisine de aynı ceza veriliyordu.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra çocuklar tarafından işlenen suçların arttığı görülmüştür. Bu suçlar karşısında diğer bireylere verilen cezaların çocuklara da verilmesi halinde bu cezanın çocuğun ıslahı bakımından sonuç doğurmadığı anlaşılmıştır.

Bu durumu önlemek için suç işleyen çocuklara özgü yaptırımların ve tedbirlerin uygulanması gündeme gelmiştir. Bu şekilde yargılama ve cezalandırmada çocuklara özel statü doğmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra bilim çevreleri de çocuk suçluluğu ile ilgilenmeye başlamışlardır. Özellikle çocukların neden suç işledikleri üzerinde durulmuş ve bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bazı bilim adamları çocukların sadece kişisel nedenlerden dolayı suç işlediklerini; diğerleri ise aile, okul, iş çevresi gibi çevresel nedenlerle suç işlediklerini öne sürmüşlerdir. Ancak yapılan araştırmalar göstermiştir ki, belirtilen nedenlerin birçoğunun birleşmesi sonucunda çocuklar suç işlemektedirler. Bu nedenle birçok araştırmacı çocukları suça iten

nedenlerin engellenmesi halinde, suç işleyen çocuk sayısının azalacağını belirtmektedir. Birçok devlet de çocuk suçluluğunun toplumsal bir sorun olduğunu kabul etmekte ve henüz suç işlememiş; ancak korunmaya muhtaç çocukların da suçlu çocuk konumuna düşmemeleri için gerekli tedbirleri almaktadırlar. (Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Günümüzde birçok devlet çocuklar özel statüsünü kabul etmiştir. Çocuklar özel statüsü, öncelikle suç işlemiş çocukların yargılanacağı ve yetişkinlerin yargılandığı mahkemelerden ayrı mahkemelerin kurulması gerektiği üzerinde durmaktadır. Ayrıca bu statü gereğince, suç işlemiş çocuklara uygulanacak yaptırımlar çocukları ıslah edici nitelikte olmalı ve çocuklar hakkında uygulanan cezaların infazı da yetişkinlerden farklı kurumlarda gerçekleştirilmelidir. Bu statü sayesinde suç işlemiş çocuklara hürriyeti bağlayıcı cezaların en son çare olarak uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Bu ilke çocuklarla ilgili birçok uluslararası belgede de kabul edilmiştir.

1.2. Yasal Düzenlemeler

15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır.

Yine 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile çocuklar, korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve suça sürüklenen çocuk olarak ikiye ayrılmıştır.

Kanun korunmaya ihtiyacı olan çocuğu; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak, suça sürüklenen çocuğu ise; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlamaktadır.

Çocuk suçluluğu ve son yıllarda Türkiye'deki çocuk suçlu oranındaki tırmanış dikkate alındığında, genel ceza hukuku uygulamalarının çocuk suçluluğu alanında nasıl bir görünüm ve sonuç sergilediğini tespit etmek gerekmektedir. Bu nedenle bu çalışmada Sosyolojik açıdan suçlu çocuklara özel yargılama usulleri ve çocuk suçları tez konusu olarak belirlenmiştir.Çalışma alanımız ise,Nevşehir iline bağlı Gülşehir ilçesi olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada temel amacımız, çocuk suçluluğunun nedenlerini ve günümüze kadar çocuk suçluluğu hakkında neler yapıldığını tespit edebilmek, hukukumuzda ve yabancı kaynaklarda çocuklara özgü düzenlemeleri belirlemek ve bu düzenlemelerin Türk Hukuku'na yansımalarını tespit edebilmektir.

Bir diğer amacımız ise suça sürüklenen çocukların, belli bir dönem aralığında Nevşehir ili Gülşehir ilçesi Asliye Ceza Mahkemesi'ne suç teşkil eden eylemleri nedeniyle dahil oldukları yargılama sürecinde kovuşturma evresinde geçen aşamaların tespitine ve çözüm yolları üretilmesine ilişkindir.

Ayrıca, çocukları suç işlemeye yönelten faktörler tespit edildikten sonra, bunları en aza indirmeye yönelik önerilerde bulunmak çalışmanın diğer bir amacıdır.

Gülşehir örneğinde çocuklara verilen cezalar ve güvenlik tedbirleri tek tek belirlenmiştir.Bu belirlemeden yola çıkılarak Türkiye'de çocuklara uygulanan ceza ve tedbirlerin belirlenmiş olması çalışmanın diğer bir amacını oluşturur.

Çalışmanın başında ayrıntılı bir literatür taraması yapılmış,bu konu ile ilgili daha önceden yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir.

Mahkemeye açılan davalarda çocuk suçluluğunu tespit edebilmek amacıyla mahkemenin esas ve karar defterleri ile gerekçeli kararları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.Bu araştırma yapılırken UYAP'tan da bilgi akışı sağlanmıştır.

2. GENEL TANIMLAR

2.1. Çocuk Nedir?

Çocukların toplumun geleceğini şekillendirmede etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Yeni nesillerin fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı olmaları, kendi değerlerinin farkında olarak gelişmeleri ve bu değerleri insanlığın yararına kullanabilmeleri onlara sağlanan imkanlarla paralellik gösterir.

Çocukların sorumluluk sahibi, bilinçli ve nitelikli bireyler olarak yetişebilmeleri toplumun bugünü ve geleceği ile yakından ilgilidir.

Bir kavram üzerine konuşurken öncelikle tanımı iyi yapmak ve sınırlarını iyi çizmek gerekmektedir. Çocuk kavramının tanımını ve sınırlarını net bir şekilde belirleyerek yola çıkmanın faydalı olacağı kanaatindeyim.

1990 Dünya Çocuk Zirvesi'nde belirtildiği gibi, çocuk masum, duyarlı ve bağımlı bir varlıktır.

20 Kasım 1998 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yapılan tanıma göre çocuk; 'daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.' şeklinde tanımlanmıştır.

Türk Dil Kurumu çocukluğu 'bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan' şeklinde tanımlamıştır.

Yörükoğlu'na göre çocuk, gelişen bir insan yavrusu, olgunlaşmamış, 'reşit' sayılmayan küçük yurttaş olarak tanımlamıştır.

Sözlük anlamı olarak 'insan yavrusu' olarak tanımlanan çocuk, büyük insanın küçüğü değil, başka bir varlık ve ayrı bir dünya olarak tanımlanmalıdır.

Biyolojik olarak bir tanım yapmak gerekirse; ergenlik çağından önceki süreç olarak nitelendirilebilir. Bir diğer tanıma göre ise çocuk, gelişim dönemlerini yaşayan, toplumsal alanda birey olmaya hazırlanan ve bu nedenle sorunlar ve karmaşa ile yüklü 18 yaşından küçük bireylerdir. (Uluğtekin, 1993)

Hukuki açıdan ise çocuk, reşit olmayan ergenler olarak tanımlanmıştır ve 11-18 yaş grubu kastedilmektedir.

Bence çocuk, gelişim dönemini yaşayan ve on sekiz yaşını doldurmamış birey olarak tanımlanabilir.

Yörükoğlu'nun da belirttiği gibi, çocuk kavramı da çocukluk çağı gibi belirsiz ve çelişkilerle yüküldür. Çocuk küçüktür ve akli ermez, güçsüzdür ve saftır. Safça soruları, şaşırtıcı gözlemleri ve içten davranışları ile ilgi çekerler. Sevgi toplarlar. Bu dönemde yaşayacak sevgi eksikliği çocuğu suça sürükleyebilmektedir. (Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Çocuk Hakları Ve Güvenliği-Soysal Aktürk)

Çocukluk kavramı sürekli değişmektedir. Ancak modern çocuk paradigmasını yansıtan çocuk hakları bildirge ve sözleşmeleri bazı asgari ilkeler ortaya koymaktadır.

Çocukluğu ortaya çıkaran toplumsal koşullar önemli olduğu gibi, zihinsel (entellektüel) ve kültürel evrim de önemlidir. Bu yüzden çocukluk olgusu ile çocuğun nasıl ve ne tür yaklaşımlara konu olduğu sorunu bu çerçevede açıklama bulmaktadır. Bu sorulara verilecek cevaplar, çocuk ve çocukluk kavramlarının çocuk paradigmasına ulaşan terminolojik evrimini de açıklığa kavuşturur.

Bob Franklin söz konusu terminolojik analizi yapan araştırmacıların başında gelir. Franklin'e göre çocuk ve çocukluğun iyice kavranabilmesi için birden fazla noktanın ortaya konması gerekir. (Franklin 1993: 283)

Her şeyden önce çocukluk herhangi sabit bir döneme ait tek bir evrensel deneyim değildir. Daha çok, tarihsel olarak değişen kültürel bir yapıdır. Tarihçilerin çalışmaları da çocuklukla yetişkinlik arasındaki ayırım çizgisinin keyfi olarak çizildiğini ve farklı tarihsel dönemlerde büyük değişiklikler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ayırım çizgisinin değişken bir çizgi olduğu kanıtlandığına göre, mevcut çocukluk kavramının geçici olduğu kanıtlanma olasılığı da bulunmaktadır. (Franklin 1993:283)

İki yaş grubu arasındaki ayırım çizgisi yalnızca keyfi değil, aynı zamanda tutarsızdır. Mesela İngiltere’de cinsel, cezai ya da seçimle ilgili faaliyetler farklı yaşları sorumlu kılmaktadır. Böylelikle insanlar bazı faaliyetler için çok küçük görüldükleri halde, diğerleri için yeterince büyük sayılmaktadırlar. Bu durum, bir anda değil, ama aşama aşama yetişkin olmanın mümkün olduğunu ifade eder. Zira on sekiz yaşında oy kullanmaya, on altı yaşında cinsel faaliyete, on yaşında cezai yükümlülüğe hak kazanılmaktadır. (Franklin 1993:284)

Çocuklar olumsuz bir biçimde "yetişkin olmayanlar" olarak tanımlanmaktadır. Çocukluk ilk bebeklikten on sekiz yaşına kadar geniş bir yaş dönemini kapsar ve bu uzun süre çeşitli ihtiyaçları, yetenekleri ve potansiyelleri içeren bir dönemdir. Ancak bütün genç insanların "çocuk" oldukları ve yetişkin faaliyetlerini yerine getirmemeleri anlamında benzer oldukları varsayımıyla bu farklılığın üzeri örtülür. Dört yaşındaki bir insan ile on altı yaşındaki bir insan arasındaki kapasite, beceri ve ihtiyaç farkları, on sekiz yaşında bir insanla yirmi bir yaşındaki arasındaki farklardan çok daha fazla olduğu halde "yetişkin olmadıkları" için ikisi de aynı şekilde çocuk olarak kabul edilir. Bu, çocuk hakları konusunda farklı sonuçlara ve üzerinde düşürülmemiş argümanlara yol açmaktadır. (Franklin 1993:284)

Çocuk kavramı kronolojiden çok iktidarla ilgili bir kavramdır. Terim, belli bir yaşa işaret etmekten ziyade iktidar ilişkisini belirtme eğilimindedir ve başlangıçta düşük statüye sahip olanları tanımlamak için kullanılmıştır. Yani çocuk diye adlandırmak için genç olmaya gerek yoktur. Bu nokta önemlidir; çünkü "Çocuk nedir?" sorusunun otoriter

toplumda, iktidara sahip olanlar tarafından yanıtlandığını ortaya koymaktadır. Güçlü olan, toplumsal olarak güçsüz yetişkinlere, çocuk anlayışını dayatabilir. Bu şekilde, Amerika'nın güney eyaletlerindeki köleler, bugün çocukluk kavramını şekillendiren boyun eğme ve bağımlılık özelliklerinin bir çocuğunu göstermişlerdir. "Boy" diye çağırılmışlar ya da kendilerine sadece ilk isimleriyle hitap edilmiştir; efendileri onları cezalandırma hakkına sahiptir ve köle, genellikle çocuklar için aynı basit zevklerin ve korkuların bir kısmını onlarla paylaşan, doğal bir arkadaş olarak kabul edilmiştir. (Franklin 1993:284)

Çocukluk oldukça yeni bir buluştur ve tarihçilerin çoğu, Plumb'un şu yargısını onaylamaktadır: "Çocukluk düşüncesi son 400 yıla ait bir Avrupa icadıdır. Daha önceleri, "çocuk, annesinin, dadısının ya da beşiğini sallayan kişinin sürekli ilgisi olmadan yaşayabilmeye başlar başlamaz, yetişkinler toplumuna ait oluyordu." Holt, çocukluğun yaşamın özel bir evresi olarak bu şekilde yalıtılmasının modern toplumun yaş bölümleriyle ilgilenme konusundaki genel eğiliminin bir parçası olduğu gözleminde bulunmuştur.

Yaşam, doğumdan ölüme kesintisiz bir gelişim bölünmezliği olarak ele alınacak yerde, bir evreden diğerine geçişe bir krizin eşlik ettiği bir dizi evreye bölünmektedir. Öyleyse çocukluk, "yaşam eğrisini, bu bütünlüğü, birine çocukluk diğerine yetişkinlik ya da olgunluk denilen iki bölüme ayıran yapay bir dönemdir. (Franklin 1993:285)

Çocukluk kullanıldığı bilim alanına göre farklı yaşam yıllarını kapsar. Bilim alanları, çocukluğun başlangıcını doğum anı olarak kabul etmekte; ancak bitişi konusunda aynı görüşleri paylaşmamaktadır.

Bir insanın işlediği fiilleri ve bunun sonuçlarını idrak edebilmesi için belli bir olgunluğa ulaşması gerekmektedir. Çocuğun muhakeme yeteneği zayıftır. Bu nedenle işlediği eylemin sonuçlarını öngöremeyeceği kestirilmeli ve buna göre önlemler alınmalıdır.

Görüldüğü üzere çocuk kavramının farklı tarifleri yapılmaktadır. Çocuk tanımları yapılırken buluşulan ortak payda, çocukluğun sınırlarını belirleyecek olan kriter olacaktır. Genellikle kullanılan kriter yaştır ve belirli bir yaşı'n altındakiler çocuk olarak kabul edilmektedir.

2.2. Çocukluğun Tarihsel Gelişimi Ceza Hukuku'nda Yaş Küçüklüğünün Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Genel olarak

Çocukluk evrensel bir terim değildir. Bu konuda yapılan çalışmalar çocukluk teriminin hem zamana hem de toplumsal değerlere göre değiştiğini göstermektedir. Çocuklukta doğal sayılan özelliklerinin zamana ve topluma göre değiştiği gözlenmektedir.

Belli bir zamana ya da topluma özgü tek tip bir çocukluk fikrinden bahsedilemeyeceği gibi, aynı zamanda ve hatta aynı toplumda farklı ve çelişkili anlayışların olduğundan söz edilebilmektedir.

Çocuk yaşantısı ve çocuk kavramı yüzyıllar boyu değişiklik göstermiştir.

Yaş küçüklüğünün ceza sorumluluğuna etkisinin geçmişte bazı toplumlar tarafından kabul edilmediği görülmektedir. Hint, Çin, Mısır, Sümer, Asur, Babil, Eti ve İbrani toplumlarında ceza yaşa göre tespit edilmiyordu.

İlkel kabilelerde, çocuğun sorumluluğu ergenliğe erip ermediğine bağlı tutulmuştur ve kabileler arasında da ergenliğe erme bakımından farklı yaşlar kabul edilmiştir. Ergenliğe erme yaşı Saksonlar'da on iki, Burgon ve Vizigotlar'da on beş, Şuvablar'da on dördtür. Bu kabilelerde ergenliğe ermemiş çocukların cezalarında yetişkinlere oranla indirime gidildiği görülmektedir.

Tarihte yaşı küçüklerle ilgili ilk yasal düzenlemenin Hammurabi Kanunları'nda yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu kanunlarda çocukların uygun olmayan davranışları yetişkin suçlulardan ayrı ele alınmış ve ailesi ile sirtüşen, evden kaçan çocuklar hakkında da belirli cezalar öngörölmüştür.

Sümerler'de ve Hunlar'da da çocuğun uygunsuz davranışlarının yetişkinlerden farklı olarak düzenlendiği görölmekte ve bununla birlikte çocuğun korunmasına yönelik hükümler bulunmaktadır.

Musevi Kanunları'nda çocuklar infant, prebescent ve adolescent olmak üzere üç gruba ayrılmış ve cezalarının yaşlarına göre küçükten büyüğe doğru ağırlaştırılması kabul edilmiştir. Ayrıca bu kanunlarda çocuklara ölüm cezası yerine uyarma veya kınama cezasının verileceği öngörölmüştür.

2.2.2. Roma Hukuku

Roma Hukuku'nda yaş küçüklüğü düzenlemelerini, klasik hukuktan önceki dönem ve klasik hukuk dönemi diye ikiye ayırarak incelemek gerekmektedir.

2.2.2.1 Klasik Hukuk'tan Önceki Dönem

12 Levha Kanunu'ndan itibaren bireyler, erginler ve ergin olmayanlar olarak ikiye ayrılmakta ve ceza sorumluluğu da buna göre belirlenmekteydi. Ceza sorumluluğunda bireyin ergin olup olmadığı esas alınmaktaydı. Erginliğe erişenlere ceza uygulanmakta; kişinin ancak ergin olmayanlara ceza uygulanmayıp sadece koruma tedbirleri uygulanmaktaydı.

2.2.2.2. Klasik Hukuk Dönemi

Klasik hukuk döneminin hukukçuları arasında yaş küçüklüğünün cezai sorumluluğu hususunun tartışmalı olduğu söylenebilir. Labeo, ergin ve ergin olmayan ayrımını bazı tür eylemlerde kabul etmektedir. Julianus ise Roma'da eskiden beri olan genel ve özel suçlar ayrımını dikkate alarak, özel suçlarda doğumdan çocuğun konuşabileceği zamana kadar devam eden dönemi mutlak sorumsuzluk devresi olarak kabul etmiştir. Julianus konuşabildikleri halde henüz ergin olmamış çocukları da konuşamayanlara yakın olanlar ve ergenliğe yakın olanlar şeklinde iki sınıfa ayırmış ve bunlardan birincileri tamamıyla sorumsuz kabul etmiş, ikincileri işledikleri fiillerden sorumlu kabul etmiştir. Klasik hukuk döneminde yaş küçüklüğünün ceza sorumluluğuna etkisi yine Julianus'un ayrımına göre uygulanmaktaydı. (Göcek, Gizem, İstanbul 2009)

2.2.3. Kilise Hukuku

Roma Hukuku'nun etkisinde kalan Kilise Hukuku cezai ehliyetsizliğin yaşını yedi yaş olarak düzenlenmiştir. Yedi yaşını tamamlamış olup ergenliğe erişmemiş çocukların işledikleri fiillerden dolayı sorumlu tutulup tutulmayacakları hususu tartışmalıdır. Bazı hukukçulara göre, ergenliğe yakın çocukların temyiz kudreti ile hareket ettiği belirlenirse, tam sorumlulara göre daha az ceza ile cezalandırılacaklardır. Bazı hukukçulara ise, yedi yaşını tamamlamamış ergin olmayanlara cinsel suçlar haricinde diğer suçlarda tam olarak sorumlu olanlara oranla daha az ceza verilmesi görüşündedir. Kilise Hukuku'nda esas itibariyle yedi yaşını tamamlamamış çocukların akıl hastası gibi görüldüğü ve bu nedenle sorumsuz oldukları kabul edilmektedir. Yedi yaşını bitirmekle birlikte ergin olmayan çocuklar bakımından her olayda hakim, çocuğun kasta ehil olup olmadığını araştırmak ve takdir etmekle yükümlüdür. Şüphe halinde ise, suç işlemiş çocuk lehine hareket edilmesi gerekmektedir. (Balo, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, s. 54-55)

2.2.4. Cermen Hukuku

İlk zamanlarda failin yaşına hiç önem verilmezken daha sonraları fiiller iradi ve iradi olmayan diye ikiye ayrılmış ve çocuklar tarafından işlenen fiiller, hafif cezaları gerektiren iradi olmayan fiillere dahil edilmiştir. Ergin olma yaşı olarak oniki yaş kabul edilmiştir. On iki yaşın altındaki çocuklar kasta ehil sayılmazlardı. Bu çocuklar işledikleri fiiller yüzünden cezalandırılmazlar, ama çocuğun mensup olduğu aileye veya zümreye tazminat yüklenirdi. (Aksay, s. 19-20)

2.2.5. Ortaçağ Hukuku

Roma ve Cermen Hukukları, Ortaçağ Hukuku'nu etkisinde kalmışlardır. İngiltere'de çocukların suç işlemeleri halinde cezalar ve cezaların uygulanması bakımından yetişkinlerle aralarında fark yoktu. (Aksay, a.g.e. s. 19-20)

Bugünkü Çocuk Mahkemeleri'nin ilk şekli niteliğinde olarak değerlendirilebilecek mahkemeler, kralın danışmanı tarafından kendi bölgesindeki olayları kapsar şekilde düzenlenmişti.

Bu dönemde kilisenin de çocuklara yönelik uygulamalarda etkili olduğunu görülür. Kilisenin etkisiyle çocuklara ölüm, canlı yakılma, suda boğma gibi cezalar verilebilirdi. 1700'li yılların başında çocuk suçluluğunun artmasından dolayı, çocukların sadece cezalandırılmalarının yeterli olmayacağı anlaşılınca, farklı tedbirlerin uygulanması gerektiği düşünülerek, bu konuda harekete geçilmiştir.

1756'da çocuklara yönelik eğitim ve öğretim kurumları açılmış, 1758'de ise yetim kız çocuklarına yönelik evler kurulmuştur.

Fransa'da ise önceleri çocuk suçlular yetişkin suçlular gibi cezalandırılmaktaydı. On dört yaşından büyük bir çocuğun akılsızlık sonucu suç işlemesi durumunda ihtiyari olarak

ölüm cezası vermekten vazgeçilebilirdi. Bunun dışında çocukların çok basit suçlarda bile ölüm cezası ile cezalandırıldıkları olmuştur. (A.g.e., s. 17-18)

İlk kez 1791 tarihli Fransız Ceza Kanunu on altı yaşını tamamlamayan çocuklar hakkında sorumsuzluk karinesi düzenlenmiştir. Bu kanuna göre, on altı yaşını tamamlamayan çocuğun cezai sorumluluğu her somut olayda çocuğun temyiz kudretine sahip olup olmamasının araştırılmasına göre tespit edilmekteydi. Çocuğun temyiz kudretinin olmaması halinde, çocuğa ceza verilmiyor ve belirli koşullar altında ıslah tedbirleri uygulanıyordu.

18. ve 19. yüzyıllarda çocuklar, doğumdan yedi yaşına kadar, yedi yaşından on dört yaşına kadar ve on dört yaşından yirmi beş yaşına kadar olmak üzere üç farklı sınıfa ayrılmıştır. İkinci grup ise yedi ile on buçuk ve on buçuk ile on dört yaş arası olmak üzere kendi içinde ikiye ayrılmıştır. Birinci yaş kategorisine giren çocuklara hiç ceza verilmezken, ikinci kategoriye girenlere ise ancak kasten suç işlemelerinde ceza verilirdi. Üçüncü kategoriye girenler hakkında ise, yetişkinler gibi hem para cezası hem de diğer cezalar verilebilmekteydi.

ABD'nin hukuk sisteminin önemli bir kısmı Comman Law'a dayandığından suç işleyen çocuklara yetişkinlere uygulanan aynı cezalar verilmekteydi. 18. yüzyıla kadar ABD'de de kilise çocuklara yönelik yargılamalarda söz sahibi olmuştur.

2.2.6. İslam Hukuku

İslam Hukuku'nda suçlar, cezanın büyüklüğüne göre üçe ayrılmaktadır.

Haddi gerektiren cezalar, Allah tarafından Kuran'da belirtilmiş cezalardır. Bu nedenle bireyler ve topluluklar tarafından bu ceza kaldırılmaz.

Kıyas ve diyet gerektiren suçlar sonucunda verilen kıyas ve diyet cezaları bireyler için hak olarak kabul edilmiş cezalar olduğu için hadden farklı olarak, tecavüze uğrayan kişi tarafından affedilebilirler. Mağdurun affetmesi halinde ise faile ceza verilmez. (Ümit Karşlı, “Mezheplere Göre Ceza Ehliyeti ve Günümüz Hukukuyla Mukayesesi, 2006, s. 43)

Taziri gerektiren suçlar, önceden belirtilmemiş olan veya belirtilmiş olsa bile cezası gösterilmeyen suçlardır. Bu nevi suçlarda hakimın takdir hakkı çok geniştir. Hakim, faile öğüt vermekle yetinebileceği gibi hapis, sürgün, sopa attırma cezalarından birini de uygulayabilir. Fakat hakim, tazir olarak ölüm cezası veremez. (Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

İslam Hukuku'nda cezai ehliyet için temyiz kudretinin olması, akıldan yoksun olmamak ve ergin olmak gerekir. Bu üç şart cezai ehliyet için birlikte aranır.

İslam hukukçularının görüşlerine göre, temyiz kudreti ancak yedi yaşından itibaren kazanılır. Ancak sadece temyiz kudretinin elde edilmesi kişinin hareketlerinin bütün sonuçlarını kavrayabilmesi için yeterli değildir. Bu nedenle cezai ehliyet için temyiz kudretinin başlaması yeterli görülmemiş, ayrıca belirli bir süre daha geçerek kişinin iyiyi kötüden ayırma kabiliyetinin iyicene yerleşmiş olması aranmış ve bunun için de ergenlik çağı sınır olarak kabul edilmiştir.(Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Mümeyyiz veya gayri mümeyyiz çocuğun cezai ehliyeti bulunmaması, had veya tazir nevinden bir suç işlediğinde cezalandırılmaması anlamına gelmektedir. Ancak başkasına verdiği zarardan doğan tazminatı ödemekle yükümlüdür.

İslam hukukçuları aklı, insanın her türlü emir ve yasaklara uymakla sorumlu tutulmasının temel şartı olarak görmüşler ve akıldan yoksun bulunanlara hiçbir sorumluluğun yüklenemeyeceği noktasında birleşmişlerdir.

Akıl hukuk terimi olarak, iyi ile kötüyü, kar ile zararı ayırt etmeye yarayan zihni melekeler açısından yeterli kimse manasına gelir. Çocukta temyiz kudreti olmasına rağmen

akli olgunluğu tamamlanmadığından, çocuk için tam bir fiil ehliyetinin varlığından bahsedilemez. Akli melekeleri hiç ya da gereği kadar olmayan kişi işlemiş olduğu fiillerden sorumlu tutulamaz. Bu fiillerin cezai müeyyideyi gerektirmesi durumunda ceza uygulanamaz. Ancak tazmini gerektiren fiillerinin sorumluluğundan da kurtulamaz. İslam Hukuku açısından akli olgunluğa ulaşamamış çocuklara uygulanan müeyyideler ceza değil, daha çok eğitim ve tedip maksatlı müeyyideler olarak kabul edilirler.

Ergin olmanın terim anlamı, cismani duyguların olgunlaşması ve çocukluğun sona ermesi demektir. İslam Hukuku'nda çocuğun ihtilam olmasıyla ergin olmuş sayılacağında tartışma yoktur. Fakat ergenlik devresinin yaş olarak ne zaman başlayacağının tespitinde ihtilaf vardır. Genel olarak erkek ocuk için ergin olma yaşının aşağı sınırı on iki yaş, kız ocuk için ergin olma yaşının ise dokuz olduğu kabul edilmektedir. Çocuklar belirtilen yaşlarda ihtilam olmazlarsa, on beş yaşının ikmaliyle ergin olacakları belirtilmiştir. Ancak bazı İslam hukukçularına göre, erkek çocuklar için on sekiz veya on dokuz, kızlar için ise on yedi yaş tam cezai sorumluluk devresi başlangıcıdır. Hangi şekilde kabul edilirse edilsin ergenlik devresi cezai ehliyet devresidir. İslam Hukuku'na göre, kişi ergin olduğu zaman, reşit olmasa da, Ceza Hukuku bakımından tam ehliyetli sayılmaktadır. (Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

İslam Hukuku'nda modern hukuklarda kabul edildiği gibi, işlenen suçun gerçekleştiği anda ehliyetin varlığı araştırılır. Mesela, bir kişinin çocukluğunda işlediği suç kişi ergin olduktan sonra ortaya çıkarsa fiili işlediği anda cezai ehliyeti olmadığından ona sadece tazmin sorumluluğu yüklenir.

İslam Hukuku açısından yaş küçüklüğü erginliğe kadar olan dönemi kapsadığında ve ocuk ergin olmadan önce temyiz kudretini kazanabildiğinden, yaş küçüklüğü doğumdan temyiz kudretinin kazanıldığı döneme ve temyiz kudretinin kazanıldığı zamandan ergin olmaya kadar olmak üzere iki döneme ayrılmaktadır.

Doğumdan temyiz kudretinin kazanıldığı zamana kadar süreç, asıl çocukluk dönemidir, bu dönem doğumdan yedi yaşına kadar olan süreçtir. İslam Hukuku'nda genelde yedi yaşında temyiz kudretinin kazanıldığı görüşü hakim olmakla birlikte, her olay bakımından çocuğun temyiz kudretini kazanıp kazanmadığı ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bu dönemdeki çocuklar işledikleri fiiller müeyyideyi gerektirse bile, ceza ehliyetlerinin olmaması nedeniyle cezalandırılmazlar. Ancak bu dönemdeki çocukların hukuki sorumlulukları vardır. Çocuğun ilk dönemde akıl ve temyiz kudreti olmadığından, bu dönemdeki çocuğun durumu akıl hastasının durumundan daha aşağı seviyede kabul edilir. Çünkü akıl hastasında akıl olmadığı, ancak bazen temyiz kudreti bulunabildiği halde çocuğun ilk döneminde ne akıl ne de temyiz kudreti vardır. Temyiz kudretinin kazanıldığı zamandan erginliğe kadar olan dönemde çocuğun hukuken hiçbir cezai sorumluluğu yoktur. (Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Gayrı mümeyyiz çocukları mümeyyiz çocuklardan ayıran en önemli nokta, mümeyyiz çocukları eğitmek için onlara tazir cezası uygulanırken, gayrı mümeyyiz çocukları eğitme amacıyla olsa dahi hiçbir ceza uygulanamamasıdır. Çocuk, temyiz çağına ulaştıca yetenek ve kabiliyetleri orta derecede kabul edilir. Onun bu durumu mümeyyiz olmayan çocuk ile ergin ve reşit olan çocuk arasındadır. İslam hukukçuları, kısas ve had cezasını gerektiren suçları işleme halinde ikinci dönemdeki çocuğa ancak onu tedip etmek maksadıyla bazı müeyyidelerin uygulanabileceği düşünürler.

İslam Hukuku'na göre, ergin olmayan çocukların özellikle had ve kısas cezası gerektiren suçlar konusundaki ikrarları hukuken geçerli kabul edilmez.

Ayrıca İslam Hukuku'nda istisnai bir durum olan katilin kim olduğunun bilinmediği adam öldürme olarak tanımlanan kasame dışında, suçlar ve cezalar kişisel hale getirilmiştir. Başka bir deyişle, cezaların şahsiliği prensibi gereği İslam'da kolektif ceza yoktur. İslam Hukuku'nda çocuğun velayeti babaya ait olup, baba erkek çocuğunu ergin oluncaya ve kız çocuğunu evleninceye kadar eğitmek, beslemek, terbiye etmek ve korumakla mükelleftir.

2.3. Türk Hukuku'nda Çocuklara İlişkin Düzenlemelerin Tarihçesi

2.3.1 1920 Yılına Kadar Olan Düzenlemeler

Osmanlı Devleti döneminde İslam Ceza Hukuku prensibi benimsenmiştir. Ayrıca padişahların yayınladıkları kanunnamelerde de suç teşkil eden filler ve cezaların düzenlendiği görülmektedir. Osmanlı Devleti'nde suç ve cezalara ilişkin hükümleri taşıyan kanunlara ilk olarak Fatih Sultan Mehmet döneminde rastlanır.(Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Fatih Kanunnamesi ve Kanuni Sultan Süleyman Kanunnamesi'nde İslam Hukuku'nda düzenlenen cezai sorumluluk esas olarak kabul edilmiştir.

Yani, cezai sorumluluğunun esası olarak cinsi olgunluğu ifade eden ergin olup olmama kriteri kullanılmıştır. Bu durum Fransız Ceza Kanunu'nun tercümesi olan 1274 tarihli Ceza Kanunnamei Hümayunu'na kadar devam etmiştir.

1274 tarihli Ceza Kanunnamei Hümayunu'nun 40. maddesi yaş küçüklüğü kavramı düzenlemiştir. Buna göre, İslam Hukuku'nda kabul edilen ergin olmayan kişilerin mutlak sorumsuzluğu ilkesinden vazgeçilmiş ve temyiz kudreti bulunan ergin olmayana ceza tayin edilmesi, ancak cezasında indirim yapılması ilkesi kabul edilmiştir.

Ayrıca ergin olmayı cezai sorumluluğun şartlarından biri olarak kabul eden görüşten de vazgeçilmiştir. Buna göre, çocuklar yaşlarına göre üç döneme ayrılmıştır. Birinci dönem on üç yaşını doldurmamış çocuklardan meydana gelir ve bu devreye dahil olan çocukların temyiz kudretinden yoksun olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle bu devrede bulunan çocukların cezai sorumluluğu bulunmamaktadır.

İkinci dönem on üç yaşını tamamlamış ancak, on beş yaşını tamamlamamış çocuklardan meydana gelmektedir.

Üçüncü dönem ise, on beş yaşını tamamlamış olup henüz on sekiz yaşını tamamlamamış olan çocuklardan meydana gelmektedir. İkinci ve üçüncü devre çocukların temyiz kudretinin varlığı kabul edilir ve bu nedenle bu devrelerde bulunan çocukların cezalarında yarı oranında indirim yapılacağı öngörülmüştür.

1868 yılında Mithat Paşa, çocuk ıslahhanelerini kurmuştur. Dahiliye Nezareti tarafından tüm eyaletlerde ıslahhane kurulması için genelgeler çıkarılmıştır. Islahhanelere öksüz, yetim, terbiyeye muhtaç ya da on üç yaşını tamamlamamış olup da, irtikap, töhmet veya cinayet suçunu işlemiş ve aleyhine bir yıl veya daha çok hapis cezasına hükmedilmiş çocukların barınabileceği düzenlenmiştir. Burada bulunan çocuklara meslek edindirme amaçlanmıştır. Bu nedenle ıslahhanelerde çocukların genel eğitimi sürdürülürken, terzi, kundura, dabaklık, müretteplik atölyelerinde sanat elde etmeleri amaçlanmıştır.

II. Abdülhamit döneminde ise, Sadrazam Halil Rıfat Paşa tarafından uygulanan dilencililiğin yasaklanmasına ilişkin Men-i Teseül Nizamnamesi ile uygulanmaya devam etmiş, bununla birlikte 1895 yılında kimsesiz çocukların korunması için Darülaceze kurulmuştur.

Kimsesiz çocukların Devlet tarafından korunması ve eğitimi amaçlayan ilk geniş kapsamlı uygulama Darüleytamların kurulmasıdır. Özellikle şehit çocuklarının korunması ve eğitimi için Maarif Nezareti'ne bağlı olarak Darüleytamlar açılmıştır. 2 Nisan 1917'de Darüleytamlar Müdüriyeti Umumiyesi Teşkili ve Müteferriatı Hakkında Kanun ile Darüleytamların mali kaynakları ve buralarda verilen öğretimin niteliği açıklanmıştır. (Göcek, Gizem, İstanbul 2009)

Türkiye'de ilk kez çocuk mahkemesi kurulma fikri 1916 yılında Necmettin Sadak tarafından Muallim Dergisi'nde öne sürülmüştür.

2.3.2. 1920 ve 1960 Yılları Arasındaki Düzenlemeler

1920 yılında kurulan Ulusal Hükümet, Osmanlı Devleti tarafından kapatılan Darüleytamları yeniden açmıştır. Maarif Nezareti'ne bağlı olan Darüleytamlar, 1922 yılında çıkarılan kanunla Sağlık ve Sosyal Bakanlığı'na bağlanmıştır. 5 Aralık 1922'de Darüleytam Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmelik ile Darüleytamlar ders ve sanat bakımından iki gruba ayrılmış ve burada kalan çocukların gelecekları güvence altına almak amaçlanmıştır. Darüleytamlar daha sonra tekrardan Maarif Nezareti'ne bağlanmıştır. 1924 yılında bu kuruluşlar ile ilgili yeni bir yönetmelik hazırlanmıştır. Buna göre, Darüleytamlara kabul edilecek çocuklar beş yaşını tamamlamış olup on üç yaşından büyük olmaması gerekmekte ve kızların yirmi, erkeklerin ise on sekiz yaşına kadar bu kurumda kalabilmelerine izin verilmiştir. Yine bu yönetmelikle öğrenim göremeyecek ve bir sanat edinemeyecek derecede sakat olanların, tedavisi olmayan hastalığı olanların ve zeka düzeyi gelişmemiş çocukların bu kurumlara kabul edilmeyeceği düzenlenmiştir. (Hande Özdemir, "Türk Hukukunda Çocukların Yargılanması, 2006, s. 18)

1921 yılında Himaye-i Etfal Cemiyeti kurulmuştur. Bu dernek günümüz Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun ilk adımı kabul edilir. Aynı dönemde 743 sayılı TMK çıkarılmıştır. 743 sayılı TMK'nın 273 ve 274. maddeleri korunması gereken çocuklara ilişkin düzenlemeleri içermektedir.

1926 yılında 765 sayılı TCK yürürlüğe girmiştir. 743 sayılı TMK'da düzenlenen korunması gereken çocuklara ilişkin hükümlerle 765 sayılı TCK arasında bir çelişki oluşmuştur. 765 sayılı TCK uyarınca, özgür iradesiyle kanuna aykırı hareket eden ve bu nedenle de cezalandırılması gereken çocuk, 743 sayılı TMK'ya göre korunması gereken çocuk olarak düzenlenmiştir. (A.g.e. s. 51)

1949 yılında çocuk alanındaki ilk özel yasa olan 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Ancak söz konusu kanun da mülga TMK ile mülga TCK arasındaki çelişkiyi ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Bu kanun korunmaya muhtaç

çocuk kapsamında kimsesiz çocukları görmektedir. Diğer çocuklar ise mülga TMK uyarınca haklarında korunma tedbirleri alınması gerekli görülen çocuk olarak tanımlanmaktadır. Bahsedilen kanun, suçlu olsun veya olmasın korunması gereken tüm çocukları açıkça tanımlamamıştır. Bu nedenle çocuğun refahını amaç olarak kabul eden ve bu doğrultuda kurumsal gelişmelere yön veren bir kanun sayılmamaktadır.

Bu dönemde Çocuk Mahkemeleri Kanun Tasarısı hazırlanmış; ancak yasalaşamamıştır. 1957 yılında korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili 6972 sayılı kanun çıkarılmıştır.

2.3.3. 1960 ve 1979 Yılları Arasındaki Düzenlemeler

1960'lı yıllarda Türkiye, toplumsal değişim süreci ve uluslararası gelişmelerin baskıcı gücüyle, çocuklara ilişkin düzenlemelerde önemli adımlar atılmıştır. Anayasa'ya ailenin ve çocukların korunmasına ilişkin hükümler eklenmiş; kalkınma planlarında korunmaya muhtaç çocuklar ile suçlu çocuklar hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde Sosyal Hizmetler Enstitüsü ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. (A.g.e., s. 51)

2.3.4. 1979 Yılından 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Kadar Olan Düzenlemeler

21.11.1979 tarihinde 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 2253 sayılı Kanun'un 1980 yılında yürürlüğe girmesi hükme bağlanmıştır. Ancak Çocuk Mahkemeleri'nin kurulması için gereken hazırlıklar tamamlanmadığından kanunun yürürlüğe girmesi 2340 sayılı Kanun'la ertelenmek zorunda kalmıştır. Daha sonra 1981 yılında 2552 sayılı Kanun ile Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun'un bazı maddeleri değiştirilmiş, bazı maddeleri çıkarılmış ve yürürlük tarihi de 1 Haziran 1982 tarihine dek ertelenmiştir. Çocuk Mahkemeleri ancak 1987 yılında kurulmuştur. Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun 1988'de tekrar değiştirilmiştir. 1992 yılında

ise Çocuk Mahkemeleri'nin kuruluşu ile ilgili yeni bir kanun taslağı hazırlanmıştır. 14.01.1985 tarihinde yeni bir Ceza Kanunu hazırlama çalışmaları başlamış ve 1987 tarihinde ön tasarı metni oluşturulmuştur. 1987 tarihli ön tasarı TCK tasarılarının ilkidir. 1997 yılının ortaya çıkardığı olağanüstü şartların etkisi altında ikinci bir TCK ön tasarısı hazırlanmıştır. Ancak 1992 tarihli Çocuk Mahkemeleri'nin kuruluşu ile ilgili kanun tasarısı, 1987 tarihli TCK ön tasarısı ve 1997 tarihli TCK ön tasarısı yürürlüğe girmemiştir. (Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Mülga 2253 sayılı Kanun'a göre, on beş yaşını bitirmeyen çocuklar tarafından işlenen ve genel mahkemelerin görevine giren suçlarla alakalı davalara Çocuk Mahkemeleri tarafından bakılacağı düzenlenmiştir. 1992 tarihli kanun tasarısında doktrin tarafından yapılan eleştiriler ve diğer ülke mevzuatlarının gözden geçirilmesi neticesinde Çocuk Mahkemeleri'nin görevinin on sekiz yaşından küçükler olacağı ve birinci dönem çocukların on iki yaşını tamamlamamış çocuklar olacağı kabul edilmiştir.

1987 tarihli TCK ön tasarısında çocuk suçluluğuna ilişkin maddelerin on sekiz yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında uygulanacağı belirtilmiş ve çocuklar üç evreye ayrılmıştır. İlk dönemdeki çocukların on iki yaşını tamamlamamış çocuklardan, ikinci dönemdeki çocukların on iki yaşını tamamlamış olup on altı yaşını tamamlamamış çocuklardan ve üçüncü dönem çocukların ise, on altı yaşını tamamlamış ancak on sekiz yaşını tamamlamamış küçüklerden oluşacağı belirtilmiştir. Türk Hukuku'nda ilk defa on sekiz yaşını tamamlamamış kişiler, çocuk ve küçük kavramlarıyla belirtilmişlerdir. Öntasarıda sorumluluk ve sorumsuzluk yaş sınırları da değiştirilmiş ve 765 sayılı TCK ve 2253 sayılı Kanunla öngörülen on bir yaş sınırlaması on iki yaşına ve on beş yaş grubu ise on altı yaşa çıkarılmıştır. Birinci dönem içerisinde bulunan çocuklar olan on iki yaşını tamamlamamış çocukların cezai sorumluluğunun olmayacağı ve eğer bu dönem çocukların işledikleri suçların belirli bir ağırlıkta olması veya işlenen suçun tekrarlanması durumunda Cumhuriyet Savcısı'nın Çocuk Mahkemesi tarafından tedbir alınmasını isteyebileceği düzenlenmiştir. İkinci dönem olarak kabul edilen ve on iki yaşını tamamlamış olup da on altı yaşını tamamlamamış çocukların isnat yeteneğinin var olup olmadığı araştırılacak ve

İsnat yeteneğinin var olması halinde bu dönem çocuklar hakkında tedbirler uygulanabileceği gibi suçun ağırlığı, çocuktaki tehlikeli eğilimler nedeniyle cezai sorumluluğunun varlığı da kabul edilebilecektir. İsnat yeteneğinin olmadığı sonucuna ulaşırsa ise, bu dönem çocukların cezai sorumluluğunun olmadığı kabul edilecek ve tedbir uygulama yoluna gidilecektir. Ön tasarıda isnat yeteneğinin 765 sayılı TCK ve 2253 sayılı Kanun'a göre daha geniş bir biçimde belirlendiği görülmektedir. İsnat yeteneğinin araştırılmasında çocuğun suçu işlediği anda ahlaki ve ruhi olgunluğu ile eylemin haksız bir nitelikte olduğunu anlaması ve buna göre hareket etmesi ölçütleri dbirlikte değerlendirilecektir. Üçüncü dönem çocukların ise on altı yaşını tamamlamış olup da, on sekiz yaşını tamamlamamış olan bireylerden oluşacağı belirtilmiştir. Bu aralıkta yer alan küçükler bakımından kural olarak ceza rejiminin uygulanacağı, bazı durumlarda ise tedbir rejimine başvurulacağı düzenlenmiştir. Bu dönem küçükler hakkında tedbirlere geniş yer verilmiştir. Eğer küçüğün işlediği suça ilişkin cezanın miktarının en fazla üç yıl hapis olması ve küçüğün eğilimi, topluma uyumlu olabilmesi ve eğitilmesi yönünden olumlu izlerin bulunması halinde tedbirlerin uygulanabileceği düzenlenmiştir. Tedbir rejimine başvurulmasının yetersiz kalacağına anlaşılması durumunda ise para cezalarına ya da hapis cezalarına hükmedilebileceği ifade edilmiştir. Bu durumda ise, ceza miktarları tasarıda belirtilen oranlarda bir indirim tabi tutulacaktır.(Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

1997 tarihli TCK ön tasarısınının 101. maddesinde suç işledikleri tarihte on sekiz yaşını tamamlamamış küçükler hakkında kanunda yer alan hükümlerin çocuklar hakkında ayrıca hüküm bulunmayan hallerde de uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu şekilde çocukların yetişkinlerden farklı bir ceza sistemine tabi olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bu tasarıda yetişkin olmayan çocuklar, küçük ve çocuk suçlu olarak ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulmuş ve çocuk deyiminden on iki yaşını tamamlamış olup, on altı yaşını tamamlamamış kimselerin ve küçük deyiminden ise suçu işlediği sırada on altı yaşını tamamlamış olup da on sekiz yaşını tamamlamamış kimselerin anlaşılacağı belirtilmiştir. Sorumsuzluk yaşı on iki yaşına yükseltilerek, çocukların işledikleri suçların kolluk, savcılık ya da okul görevlileri tarafından kanuni temsilcilerine bildirecekleri belirtilmiştir. Ama çocukların işledikleri suçun belirli ağırlıkta olması ya da suç işlemeyi tekrarlamaları durumunda

kanunlarda öngörülen tedbirler Cumhuriyet Savcısı'nın talebi ile Çocuk Mahkemesi tarafından alınabilecektir. Çocukların cezai sorumluluğunun bulunması, suçu işledikleri sırada ahlaki ve ruhi olgunluğu, eylemin haksız niteliğini anlaması ve buna göre hareket edebilmesine bağlanmıştır. 30.07.2003 tarihli ve 4963 sayılı Kanun'la Çocuk Mahkemeleri'nin görevi on sekiz yaşını tamamlamamış çocukları kapsayacak şekilde genişletilmiştir. (A.g.e. s. 82)

Mülga 2253 sayılı Kanun uyarınca, çocuklar yaş gruplarına göre iki döneme ayrılmaktadır. Birinci dönem çocuklar on bir yaşını tamamlamamış çocuklar olup, bu dönemdeki çocukların mutlak cezai sorumsuzluğu kabul edilmiştir. Bu dönemde bulunan çocuklar hakkında yargılama yapılamaz ve ceza verilemez. Ama bu dönem çocuk tarafından işlenen fiil bir seneden fazla hapis cezasını ya da daha ağır bir cezayı gerektirmesi halinde kanunda yazılan tedbirlerden birinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Ama veli, vasi ya da çocuğa bakmakla yükümlü olanların yeterli tedbiri almaları halinde bu tedbire hükmedilmeyebileceği belirtilmektedir. İkinci dönem çocuklar on bir yaşını tamamlamış olup, on beş yaşını tamamlamamış olan çocuklardır. Bu dönemdeki çocuklar ile ikiye ayrılmış olup, işledikleri suçun farik ve mümeyyizi olan çocuklar ve işledikleri suçun farik ve mümeyyizi olmayan çocuklardır. Eğer çocuğun işlediği suçun farik ve mümeyyizi olmadığı tespit edilirse, kanundaki tedbirlerden herhangi biri çocuk hakkında uygulanabilecektir. Çocuğun işlediği suçun farik ve mümeyyizi olduğu anlaşılırsa, cezasında belirli oranlarda indirimler yapılacak ve ceza sorumluluğu bazı farklı özellikler gösterecektir. 765 sayılı TCK ise çocukları yaş gruplarına göre üçlü bir ayrıma tutmuştur. Mülga TCK uyarınca, birinci dönem çocuklar fiili işlediği zaman on bir yaşını tamamlamamış olan çocuklardır. İkinci dönem çocuklar on bir yaşını tamamlamış olup, on beş yaşını tamamlamamış olan çocuklardır. Birinci ve ikinci dönem çocuklar hakkındaki düzenleme mülga 2253 sayılı Kanun ile aynıdır. Üçüncü dönem çocuklar ise, fiili işlediği sırada on beş yaşını tamamlamış, olmakla birlikte on sekiz yaşını tamamlamamış çocuklardır. Bu dönem çocuklar hakkında işlediği suçun farik ve mümeyyiz olup olmadığı araştırılması yapılamaz ve sadece cezalarında belirli oranlarda indirim yapılır. 4963 sayılı Kanun mülga 2253 sayılı Kanun'un sadece Çocuk Mahkemeleri'nin görevini düzenleyen 6.

maddesini değiştirmiştir. Bu durum uygulamada bazı sorunlar yaratmıştır. 4963 sayılı Kanun mülga 2253 sayılı Kanun'un 41. maddesindeki küçük deyiminin tanımını yapan maddeyi aynı kaldığından, yeni düzenlemenin on sekiz yaşını tamamlamamış çocuklar bakımından uygulanıp uygulanmayacağı tartışma konusu olmuştur. Ancak kanunun amacına bakılarak yorum yapıldığında kanunun on beş yaşını tamamlamış olup, on sekiz yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında uygulanacağı sonucuna varılabilecektir. (Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Mülga 2253 sayılı Kanun uyarınca, çocukların işledikleri suçlarda hazırlık soruşturması bizzat Cumhuriyet Savcısı ya da görevlendireceği yardımcıları tarafından yapılmaktadır. Kanunda belirtilen tedbirler saklı kalmak kaydıyla aşağı sınırı aşmayan hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlardan dolayı kovuşturma ve yargılama safhasında çocuklar hakkında tutuklama kararı verilemeyeceği belirtilmiştir.

Mülga 2253 sayılı Kanun kapsamında bulunan ve cezalarının infazına başlandığı anda on sekiz yaşını tamamlamayan çocukların cezalarının çocuk ıslahevlerinde ve çocuk cezaevlerinde infaz edileceği belirtilmiştir.

1997 TCK ön tasarısında ise, çocuklara ve küçüklere yönelik hapis cezasının süresi on sekiz yaşının tamamlanmasından sonra da aynı şekilde infaza devam edilmesini gerektiriyorsa ve kalan cezanın bir yıldan fazla olmaması koşulu da varsa, ceza infaz rejiminde herhangi bir değişiklik yapılmayabileceği ifade edilmiştir. Kalan cezanın bir yıldan fazla olması halinde ise, ceza, genel hükümlere göre infaz edilecektir.

Mülga 2253 sayılı Kanun'un ilk metninde, her il ve asliye mahkemesi teşkilatının bulunduğu her ilçede bir Çocuk Mahkemesi, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde ise birden fazla Çocuk Mahkemesi kurulabileceği düzenlenmekteydi. Bu düzenleme 25.02.1988 tarihinde ve 34125 sayılı yasayla değiştirilerek, her ilde ve Büyükşehir Belediyeleri sınırları içinde kalan ilçeler hariç, merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede bir Çocuk Mahkemesi kurulması ve iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde ise birden

fazla Çocuk Mahkemesi'nin kurulabilmesi şeklinde düzenlenmiştir. 1992 tarihli kanun tasarısında ise, sadece her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerinde olan adliye teşkilatı bulunan her ilçede bir Çocuk Mahkemesi kurulması öngörülmektedir. Bu tasarı ile Çocuk Mahkemeleri'nin sayısı giderek azaltılmış ve yer yönünden yetki alanları da genişletilmiştir.

2004 yılında yapılan değişiklikle Büyükşehir Belediyeleri sınırları içerisinde kalan ilçeler ile Büyükşehir Belediyesi sınırları dışında kalıp, merkez nüfusu yüz binin üzerinde bulunan ilçelerde Çocuk Mahkemeleri'nin kurulması düzenlenmiştir.

Mülga 2253 sayılı Kanun'un ilk metninde, hem toplu hem de tek hakimli Çocuk Mahkemeleri'nin kurulması öngörülmekteydi. 1988 yılında yapılan değişiklikle tek hakimli Çocuk Mahkemeleri kaldırılmıştır. 1992 tarihli tasarıda ise, toplu Çocuk Mahkemeleri kaldırılarak, sadece tek hakimli Çocuk Mahkemeleri düzenlenmiştir.

1983 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu çıkarılmış ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kurulmuştur.

2.3.5. Uluslararası Hukukta Yaş Küçüklüğü

2.3.5.1. Almanya

Almanya'da eski dönemlerden beri Çocuk Mahkemeleri'nde hakim olan genel ilke, çocuğa intikam duygusuyla ceza verilerek cezalandırılması değil, çocuğun topluma kazandırılması ve ıslahı için gereken tedbirlerin saptanmasıdır. Suç işlemiş çocuğun bedeni ve ruhi gelişimini tamamlamadığı düşünüldüğünden, yetişkinlerden farklı bir yargılamaya tabi olmaları gerektiği üzerinde durarak çocuklarla ilgili hükümlere Ceza Kanunu'nda yer veren ilk ülkelerden biri Almanya'dır. (Feridun Yenisey, "Almanya'da Gençlerin Muhakemesi, c. 42, s. 87-88)

Modern Alman Hukuku'na temel oluşturan kanun Carolina Kanunu'dur. Bu kanun genel ve özel bölümleriyle Ceza Hukuku kurumlarını düzenlemiştir. Carolina Kanunu'nda açıkça yaş küçüklüğünü düzenleyen hükümler bulunmamakla birlikte, kusurluluğa ilişkin hükümler mevcuttur. Carolina Kanunu'nda on iki yaşından küçüklerin cezai sorumlulukları olmadığına ve on iki yaş ile on sekiz yaş arasındaki çocukların ise cezalarının hafifletileceğine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

1923 yılında Alman Gençlik Mahkemesi Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanunla o zamana kadar uygulanmakta olan cezanın takdiren hafifletilmesi uygulamasına son verilmiştir. Bu kanun ile tüm ülkede geçerli olmak üzere Çocuk Mahkemeleri kurulmuştur. 1923 Kanunu cezai sorumluluğun derecelendirilmesindeki birinci dönemi on dört yaşın tamamlanması olarak kabul etmiştir. Birinci dönemde bulunanlara ceza verilemez. On dört ve on sekiz yaşları arasındakilerin, fiilin hukuka aykırılığını anlamak yeteneğine sahip olmadıkları takdirde cezai sorumluluklarının olmadıklarını düzenlemiştir.

Bir süre sonra 1923 Kanunu'nun eksik tarafları ortaya çıkmıştır. 1923 Kanunu çocukları eğitici tedbirlerle cezalandırıyor; fakat bu cezalar adli sicile kaydediliyordu. 1923 Kanunu'nda düzenlenen sadece eğitim tedbirinin yeterli olmadığı ve çocuğun işlediği suçun cezasının mutlaka çektirilmesi fikrinden hareketle cezanın terbiyevi tesirini de sağlamak üzere 1943 tarihinde Genç Mahkemeleri Kanunu çıkarılmıştır. 1943 Kanunu Nasyonal Sosyalist düşüncenin etkisi altında kalarak hazırlandığından, 1923 Kanunu'ndan bir adım geri atarak, cezai sorumsuzluk yaşı olan on dört yaş sınırını on iki yaş olarak değiştirmiştir. 1943 Kanunu'nda eğitici tedbirlerin adli sicile kaydedilmeyeceği ve terbiye tedbirleri düzenlenmiştir. Bu kanun on yıl yürürlükte kalmış ve 1953 tarihli Genç Mahkemeleri Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. 1953 tarihli Kanun değişikliği Nasyonal Sosyalist düşüncenin etkilerini genç suçlular için Ceza Hukuku'ndan çıkararak, genç ağır suçlular hakkındaki cezai hükümleri kaldırmıştır.(Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

1953 tarihli Kanun ile getirilen yenilik, bu kanunun belli şartlarla yaşları on sekiz ve yirmi bir arasındaki faille de uygulanacağıdır. Bu kanunun getirdiği diğer bir yenilik ise,

gençlere tatbik edilecek müeyyidelerin terbiye tedbirleri, disiplin araçları ve hürriyeti bağlayıcı cezalar olmak üzere üçlü bir ayrıma tabi tutulmasıdır. Yeni kanunla ceza yerine eğitim ilkesi yerine lüzumu olan yerde ceza vererek eğitim ilkesi kabul edilmiştir. Bu nedenle müeyyidelerin seçiminde failin eğitilmesi amacı göz önünde tutulmaktadır. (A.e., s. 97-98)

1953 tarihli Kanun'a göre, genç deyiminden on dört yaşını tamamlamış olup on sekiz yaşını tamamlamamış kişiler, yarı yetişkin deyiminden ise on sekiz yaşını tamamlamış olup yirmi bir yaşını tamamlamamış kişiler anlaşılmaktadır. Yaşı on dörtten küçük olan çocukların cezai sorumlulukları bulunmamaktadır. Bu yaştaki çocukların suç işlemeleri halinde, başlamış bulunan ahlaki bozukluklarının artmasını önlemek amacıyla bu yaştaki çocuklara terbiye tedbirlerine hükmedilebilir. Terbiye tedbirlerinin en önemlisi olarak kabul edilen terbiye ve tedip hakkının ebeveynin elinden alınarak, çocukların devlet tarafından sosyal yardım yolu ile yetiştirilmesidir. İkinci bir tedbir çeşidi ise, ebeveynin terbiye hakkının devlet tarafından kontrol altında tutulmasıdır. (Göcek, Gizem, İstanbul 2009)

On dört ve on sekiz yaşları arasında olan kişilerin fiilinin hukuki sonuçlarından sorumlu olup olmadığı, fiili işlediği sıradaki anlama kabiliyeti ve ruhi gelişmesinin fiilinin hukuka aykırılığını anlamasına yetecek derecede oluşuna göre tespit edilmektedir. Eğer gencin kendisinin idare ve önceden tahmin yeteneğinin bulunmaması halinde cezai sorumluluğu yoktur ve bu gence çocuklar hakkında uygulanan tedbirler uygulanabilmektedir.

1953 tarihli Kanun, on sekiz ve yirmi bir yaşları arasındaki kişilere de belli şartlarla uygulanabilmektedir. Bu şartlar şunlardır; bu yaşlar arasındaki kişilerin anlama kabiliyeti ve ruhi gelişme bakımından on dört ve on sekiz yaşları arasındaki kişiler gibi olmaları ve fiilin tipik bir genç suçu olmasıdır. Hırsızlık, dolandırıcılık, cinsiyet ile ilgili suçlar, trafik suçları ve yaralama suçları genç suçu olarak kabul edilmektedir. (Kayıhan İçel, s. 279-280)

1953 tarihli Kanun'da genel mahkemelerin gençlerle ilgili bazı suçlarda yetkili olacağı düzenlenmiştir. Gençlerin yargılması genel mahkemelerde yapılsa bile Genç Mahkemeleri Kanunu uygulanacak ve yargılama sonunda genç hakkında eğitim tedbirine hükmetmek gerekmekte ise, genel mahkemenin hakimi tedbirlerin seçimini vesayet hakimine bırakmak zorundadır. Bu durumlardan ilki, gencin yargılanmasının bağlantı sebebiyle yetişkinin yargılması ile birleştirilmesi halidir. Bu durumda yargılama ya Genç Mahkemesi'nde ya da genel mahkemelerde birleştirilerek görülmektedir. İkinci durum, Yargıtay, Yüksek Eyalet Mahkemesi veya Asliye Mahkemesi'nin Devlet Güvenlik Dairesi ilk derece mahkemesi olarak yetkili ise, bu mahkemelerin görev alanına giren ve gençler tarafından işlenen suçlarda bu mahkemeler yargılamayı yapacaklardır. Ayrıca kanunda gencin menfaati gerektiriyorsa veya gencin bir yetişkinin kuralları ihlal etmesine karşı korunması gerekiyorsa, yetişkinler de Genç Mahkemeleri'nde yargılanabilmektedirler.

Genç Mahkemeleri Kanunu'nun amacı kefaret olmayıp, suç işleyen gençlerin terbiye edilmesi ve eğitilerek yeniden topluma kazandırılması olduğundan çok suçta tek sorumluluk ilkesi kabul edilmiştir. Başka bir deyişle, fail birden fazla suç işlemiş olsa bile bu suçlarla ilgili olarak hakkında tek bir terbiye tedbiri veya ceza uygulanacaktır.

Genç Mahkemeleri Kanunu'na göre, on dört ve on sekiz yaşları arasında olan gençlerin yargılmasında şahsi dava yolu kabul edilmemiştir. Yaşları on sekiz ve yirmi bir arasında olan yarı yetişkinlerin yargılmasında ise, şahsi dava kabul edilmiştir. Ancak şahsi davada da yetkili hakim Genç Hakimi'dir.

Almanya'da gençlerin yargılanmasında kamu davasının mecburiliği prensibi yerine bazı hallerde maslahata uygunluk prensibi kabul edilmiştir. Gençlerin duruşmaları halka açık değildir. Ancak yargılama süjeleri, eğitim hakkı sahibi, gençlerin yargılanmasında yardımcı teşkilatın temsilcisi, suçtan zarar gören şahıs ve suç kolluğu memurları duruşmada hazır bulunabilirler. Gençle yetişkinin davalarının birleştirmesinin zorunluluğu olduğu hallerde duruşma açık yapılır; ancak bu halde bile genç sanığın menfaati gerektiriyorsa hakim duruşmanın gizli yapılmasına karar verecektir.

Gençlerin yargılanmasında kanun yolu davası açmaya yetkili olan sjeler, Genç Hakimi ve Toplu Sulh Mahkemesi'nin kararlarına karşı ya Asliye Mahkemesi'nin Genç Suçlular Dairesi'nde istinaf veya Yüksek Eyalet Mahkemesi'nde temyiz kanun yolu davası açabilirler. Ayrıca genç yargılamasında istinaf kanun yolunun seçilmesi ile temyiz, temyiz kanun yolunun seçilmesi ile istinafa başvurma imkanı ortadan kalkmaktadır.

1990 yılında Genç Mahkemeleri Kanunu'nda yapılan değişiklikle, kısa süreli hapis cezalarının yerine sosyal alıştırma kursları, denetim ve destek düzenlemeleri, mağdur - fail uzlaşması gibi kurumlara yer verilmiştir. Son yıllarda cezai ehliyeti olmayan gençlerin suçluluk yüklerinin giderek yükselmekte olduğu ve hürriyeti bağlayıcı müeyyidelerin asgariye indirilmesini hedefleyen adımların atıldığı görülmektedir. Gençlerin kişiliğinin araştırılması Alman Usul Hukuku bakımından önem verilen bir konu olup, hakim hükmünü verirken gencin yaşam tarzını, sosyal durumunu ve geçmişini göz önüne almaktadır. Genç hakkında açılacak kamu davasında iddianamede gencin okuduğu takdirde kendisini aşağılanmış hissedeceği ifadelere yer verilmemesine dikkat edilecektir. Bu durum gencin yeniden topluma kazandırılması amacının olduğunun göstergesi niteliğindedir. 1923 tarihli Kanun'dan itibaren Gençlik Ceza Hukuku, Genel Ceza Hukuku'ndan ayrılmış ve bu alanda eğitim düşüncesi ilke olarak alınmıştır.

2.3.5.2. İngiltere

İngiltere'de çocukların yargılanmasının yetişkinlerin yargılanmasından ayrı bir sistem içinde ele alınması 20. yüzyılın ilk başlarında başlar. İngiltere'de çocuklar hakkında gelişmeler yaşanmadan önce suç işlemiş çocuklarla yetişkin suçlular arasında cezai sorumluluk ve hükmolunan cezalar bakımından hiç bir fark yoktur. Çocuklara da ölüm ve sürgün cezası verilebiliyordu. Bu duruma 1847 tarihli Kk Suçlu Kanunu ile son verilmiştir. (Faruk Erem, Ceza Hukuku nnde Suçlu ocuklar, 1940, s. 33)

1933 yılında ocuk ve Genç Bireyler Kanunu yürürlüğe girmiştir. ocuk Mahkemeleri'nde refah yaklaşımı ilk kez bu yasada ifade edilmiştir. Bu kanunun önemli

hükümlerinden diğeri ise, on yedi yaşında olan çocukların da Çocuk Mahkemeleri'nde yargılanabileceğidir.

1969 yılında Çocuk ve Genç Bireyler Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, çocuklara ilişkin refah sisteminin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Kanunda çocuk suçluluğunun başlıca nedenlerinin yetersiz ebeveynler, bozuk aile ilişkileri ve sosyal yoksunluk olduğu kabul ediliyor ve çocuk ihmali ile çocuk suçluluğunun benzer biçimde uğraşılması gerekli sorunlar olarak görülüyordu. Bu düşüncelerin etkisiyle 1969 tarihli Kanun, on ve on üç yaşları arasındaki çocukların cezai kovuşturmayaya değil, bakım işlemine tabi tutulmasını, on dört ve on altı yaş arasındaki çocuklara ise olanaklar elverdiği ölçüde bakım işlemlerinin uygulanmasını ifade etmiştir. (Uluğtekin, Sosyal İnceleme Raporu, s. 15-16)

Bu kanunla getirilen diğeri bir yenilik ise, Mahkemede yargılanmanın çocukları damgaladığı kabul edildiğinden, imkan ölçüsünde çocuklarla mahkemeye gelmeden önce ilgilendirilmesi ve mahkemede yargılamaya son çare olarak başvurulması düzenlenmiştir.

1991 yılında kabul edilen Ceza Adaleti Kanunu ile Çocuk Mahkemeleri adı yerine Gençlik Mahkemeleri adı kullanılmaya başlanmıştır. Gençlik Mahkemeleri'nde yargılanacak çocukların on ve on yedi yaş arasında olması gerektiği ifade edilmiştir. 1991 tarihli Kanun ile suç işlemiş çocuklar iki döneme ayrılmaktadır. Birinci dönem on ve on üç yaşları arasındaki kişileri kapsamakta ve çocuk deyimi kullanılmaktadır. İkinci dönem ise, on dört ve on yedi yaşları arasındaki kişiler olup, bu kişiler için genç deyimi kullanılmaktadır. Yargılama sırasında, iddia makamı birinci dönemdekilerin yanlış yaptığının farkında olduğunu kanıtlamalıdır; ancak ikinci dönemdekilerin yanlış yaptığının farkında olduğu kabul edilmektedir.(Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Bu kanunun çocuklara ceza verilmesi için getirdiği diğeri bir şart daha vardır. Buna göre, suçun ağırlığı ve suçlunun topluma vereceği zarar önemlidir. Hapis cezasının

verilebilmesi için birinci ve ikinci kriterlerin bulunması gerekmektedir. Şiddet suçları ve cinsel suçlar için suçlunun topluma vereceği zarar kriteri kullanılmaktadır.

İngiltere'de de çocuklar işledikleri suçlar sonucunda adli mekanizmada ilk olarak polisle karşılaşmaktadır.

İngiltere'de çocuklar için kadın polis teşkilatı 1905 yılında kurulmuştur. Bu ülkede polisin çocukların yargılanması aşamasında önemli yetkileri bulunmaktadır. Bunlar, polisin çocuğu işlediği suçla ilgili uyarması ve bu uyarıyı kayıtlara geçirmemesi hali olan resmi olmayan uyarma ve polisin resmi kayıtlara geçirdiği uyarıdır. Bu uyarıların şartı ise, çocuğun işlediği suçu kabul etmesi ve ebeveynleri ile şikayetçilerin de uygun görmesi halidir. Çocuğa ebeveynlerinin önünde yapılan bu uyarıyla çocuğun tekrar suç işlemesi halinde mahkemede yargılanacağı kendisine hatırlatılmaktadır. (Ulutekin, Sosyal İnceleme Raporu, s. 20-21)

Gençlik Mahkemeleri'nde çocuk konuları hakkında uzman hakimler bulunmaktadır. Çocukların yargılanması gizlidir. Hakimler Gençlik Mahkemeleri'nde resmi giysi giymezler ve peruk takmazlar. Çocuk müdafii yardımından yararlanabilir. Sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporları hakimın çocuk hakkında vereceği kararı önemli ölçüde etkilemektedir. Hakim çocuklar hakkında koşullu veya koşulsuz serbest bırakma; yazılı güvenceye dayanarak serbest bırakma, zararın karşılanması ve para cezası; toplum cezaları; hapis cezaları olmak üzere dört grupta toplanan cezalara hükmedebilmektedir.(Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

İngiltere'de on yedi yaşla yirmi bir yaş arasında bulunan genç yetişkinler hakkında ceza vermekle görevli genel mahkemelerdir. Ancak çocuklar hakkında verilen hürriyeti bağlayıcı cezalar genç yetişkinler hakkında da uygulanmaktadır. 1988 tarihli Ceza Adaleti Hakkında Kanun uyarınca, genç yetişkinlere hürriyeti bağlayıcı cezanın özellikle vahim hallerde uygulanabileceği kabul edilmiştir. Bu nedenle ilk defa suç işleyenler hakkında hürriyeti bağlayıcı ceza adam öldürme gibi vahim hallerde uygulanabilecektir.

2.3.5.2. Amerika Birleşik Devletleri

ABD'de çocukların yargılanmasında İngiliz Kamu Hukuku örnek alınmıştır. 19. yüzyılın başına kadar Amerikan Hukuku'nda suç işlemiş çocuklara çok sert yaptırımlar uygulanmaktaydı. (Sulhi Dönmezer, 1999, s. 734)

Çocuk suçluluğunun gün geçtikçe artması ve suç işlemiş çocukların cezalandırılması bu çocukların sadece cezalandırılmasının yeterli olmadığını göstermiştir. Bu nedenle suçlu çocuklar hakkında kanunlarda düzenlemeler yapılmıştır. Öncelikle suç işlemiş çocukların yetişkin suçlulardan ayrı olarak cezalarını çekmeleri için çocuk hapishaneleri kurulmuştur.

Diğer bir yenilik, çocukların yargılanması sisteminin yetişkinlerin yargılanması sisteminden farklı bir düzenlemeye tabi tutulmasıdır. Bu düzenleme ilk kez 1870 yılında Massachusetts Eyaleti'nde uygulamaya girmiştir.

Üçüncü yenilik, Ceza Kanunu uyarınca hafif suçları işlemiş çocuklara hapis cezasının verilmemesidir. Bu durumda bulunan çocukların gözaltına alınarak deneme süresi içinde hareketlerinin kontrol edilmesi ve bu şekilde topluma kazandırılmaya çalışılmalarıdır.

1889 tarihinde Chicago'da Çocuk Mahkemesi Kanunu yürürlüğe girmiştir. 1889 tarihli Kanun ile çocuğun ıslahı ve topluma kazandırılması için çocuklara emniyet tedbirlerinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

1899 yılında İllinois Eyaleti'nde Çocuk Mahkemesi kurulmuştur. Dünyada ilk Çocuk Mahkemesi'ni kuran devlet ABD'dir. Bunu izleyen yıllarda ABD'nin hemen hemen bütün eyaletlerinde ve birçok Avrupa ülkesinde Çocuk Mahkemeleri kurulmuştur.

ABD'de kurulan Çocuk Mahkemeleri, diğer ülkelerde kurulan Çocuk Mahkemeleri'nden farklı özelliklere sahiptirler. Hatta çeşitli eyaletlerin uyguladığı esaslar da birbirinden farklılık göstermektedir. Çocuk Mahkemeleri, kural olarak, kanunda gösterilen yaş sınırını doldurmamış bulunan suç işlemiş çocuklar hakkında gerekli tedbir ve cezalara hükmetmekle görevlidirler. ABD'de çocuk suçluluğu kavramının kapsamında yetişkinler tarafından ika edildiğinde suç teşkil etmeyen evden ve okuldan kaçma gibi fiillerin de olduğu kabul edilmektedir. (Evik, a.g.e., s. 34)

ABD'de ilk Çocuk Mahkemesi'nin kuruluşundan geçen altmış yıl içinde bu mahkemelerin kararlarının hüküm niteliği taşıması, bu mahkemelerde yargılanan çocukların damgalanmalarını ve suç işlemiş çocukların tekrar suç işlemelerini engelleyemediği görülmüştür. Bu nedenlerle Çocuk Mahkemeleri'nde izlenen usul doktrin ve uygulayıcılar tarafından eleştirildiğinden, Amerikan Yüksek Mahkemesi 1960'lı yıllarda çeşitli kararlar alarak çocukların anayasal haklarını güvence altına almıştır.

Bu anayasal haklar arasında çocuğun hakkındaki iddiayı bilme hakkı, savunma hakkı, bir fiil nedeniyle yalnızca bir defa yargılanma hakkı, susma hakkı, tanıkları sorguya çekme hakkı, lehinde tanık gösterme hakkı bulunmaktadır.

Çocukların yargılanması gizli, resmi giysi giymeyen hakimler tarafından yetişkinlerin yargılandığı yerlerden farklı yerlerde yapılmaktadır. Çocuklar gözetim ve yargılama esnasında yetişkinlerden ayrı yerlerde tutulurlar.

2.3.5.4. İtalya

Roma Hukuku ilkelerinin bulunduğu dönemde, çocuklar ergin olup olmamalarına göre ayırım yapılmaktaydı. Suç işlemiş çocukların belli kurullarla korunması 1703 yılında IX. Clemens tarafından yayımlanan Küçük Suçluların Islah Edilmeleri, Eğitilmeleri Hakkındaki Genelge sayesinde mümkün olmuştur. Bu dönemde ilk kez San Michele Islah Okulu kurulmuştur. İtalya'da ilk Ceza Kanunu 17.02.1861 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu

kanun uyarınca, cezai sorumsuzluk yaşı dokuz olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde Toscana ve Sardunya Ceza Kanunları ise cezai sorumsuzluk yaşını on iki yaş olarak kabul etmektedirler. 1884 Emirnamesi ile suç işlemiş çocuklar hakkında bazı düzenlemeler yapılmış; ancak esas olarak suç işlemiş çocuklar hakkındaki düzenlemeler 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nda bulunmaktadır. (Aksay, a.g.e., s. 26-27)

1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu çocukları beş döneme ayırarak incelemiştir. Cezai sorumsuzluk yaşı dokuz yaş olarak belirlenmiştir. Dokuz ve on dört yaşları arasında bulunan çocukların temyiz kudretinin var olup olmadığının inceleneceği ve eğer temyiz kudreti varsa indirimli ceza verileceği, temyiz kudreti yoksa cezai sorumluluklarının olmadığı ifade edilmiştir. On dört ve on sekiz yaşları arasındaki çocukların temyiz kudretinin araştırılmasına gerek görülmemiş ve indirimli ceza verileceği düzenlenmiştir. On dört ve yirmi bir yaşları arasında bulunan çocukların ise, indirimli cezaya tabi tutulacağı belirtilmiştir.

1930 değişikliği ile çocuklar iki döneme ayrılmıştır. On dört yaş cezai sorumsuzluk yaşı olarak düzenlenmiştir. On dört ve on sekiz yaşları arasında bulunan çocukların anlama ve isteme yeteneğinin bulunup bulunmaması araştırılacak ve eğer çocuğun anlama ve isteme yeteneği varsa indirimli cezaya hükmedilecektir. Yargılamanın her aşamasında hakim, sanığın on dört yaşından küçük olup olmadığını araştıracaktır. Günümüzde de on dört yaş cezai sorumluluk yaşı olarak kabul edilmekte; ancak on dört yaşın altındakilere de Ceza Kanunu çerçevesinde müdahale edebilme imkanı sağlanmıştır.

Çocuklar hakkında hükmedilecek tedbirler; emir ve direktifler, çocuğun ailesi ile veya özel meskende kalması, çocukla birlikte yaşayan ve ona yardım eden kişilerden başkası ile görüşmesinin sınırlandırılması, evinden uzaklaşması ve yurda yerleştirilmesidir.

Çocukların yargılanması gizlidir. Duruşmada mağdur, şahit, müdafii ile mahkemenin çocuğa yardım ve himaye edeceğini öngördüğü müesseselerin temsilcileri

bulunabilir. Suç işlemiş çocukların kimliğini belirleyecek haber veya görüntü yayını yasaktır. Ancak mahkeme gizliliğin kaldırılması kararı alabilmektedir.

On sekiz yaşından büyük olan genç erişkinler ise, Müşterek Hukuk Kuralları'na tabi tutulmaktadır. Bu kişiler hakkında hürriyeti bağlayıcı ceza çok istisnai hallerde verilmektedir. Çocuklara verilen üç yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezalar ve genç erişkinler hakkında verilen iki buçuk yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezalar ertelenebilmektedir. Kamu yararına çalıştırmak için gözlem altına alma tedbiri de genç erişkinler için uygulanmaktadır. (Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

2.3.5.5. Fransa

Fransa'da 1789 yılından önce mevzuatta çocuklar hakkında hüküm bulunmamaktaydı. Bu dönemde çocuklar kilise ve rahipler tarafından korunurdu. 1791 tarihli Ceza Kanunu çocuklar hakkında ilk kez hüküm koymuştur. (Aksay, a.g.e., s. 25)

İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde ise, suç işlemiş çocuklar hakkındaki hükümler 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nda bulunuyordu. Bu kanunda suç işlemiş çocukları cezalandırmak yerine bu çocukların korunması ve terbiye edilmesine çalışıldığını gösteren hükümler bulunmaktadır.

1898 tarihli Kanun ile ek düzenlemeler getirilmiş ve emniyet tedbirleri düzenlenmiştir.

1906 tarihli Kanun'la ise iki önemli yenilik getirilmiştir. Bunlar cezai sorumsuzluk yaşının on altı yaşından on sekiz yaşına çıkarılması ve yirmi bir yaşından küçük gençlere gözetim ile terbiye tedbirlerinin uygulanmasıdır.

Belirtilen kanunlardaki düzenlemelerle çocuk suçluluğu ile mücadele edilemeyince 1912 yılında yeni bir Ceza Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanunla cezai sorumsuzluk yaşının

on üç yaş olduğu kabul edilmiştir. On üç ve on sekiz yaşları arasında bulunan çocukların ise temyiz kudretine sahip olup olmamalarının, başka bir deyişle sorumluluğunun bilinci ile hareket edip etmediğinin araştırılması gerekiyordu. Eğer bu yaşlar arasındaki çocuk temyiz kudretine sahip olmadan hareket etmekteyse, cezai sorumluluğunun bulunmadığı kabul edilecek; ancak bu çocuk hakkında bazı tedbirler uygulanabilecektir. Çocuk temyiz kudretine sahipse, çocuğun cezai sorumluluğunun olduğu ve cezasında indirim yapılacağı kabul edilmektedir. Fakat uygulama bu sistemin işlemez olduğunu ortaya koyduğundan 02.02.1945 tarihinde çocuk suçluluğu hakkında kararname çıkarılmıştır. Bu kararname ile on üç ve on sekiz yaşları arasındaki çocukların temyiz kudretinin araştırılması düzenlemesine son verilmiştir. Ayrıca kararname ile Çocuk Mahkemeleri kurulmuştur. Çocuk Mahkemeleri suç işleyen bütün çocuklar hakkındaki yargılamayı yapacak ve çocuklar hakkında sosyal ve tıbbi servislerle birlikte inceleme yaptıktan sonra çocukların terbiyesine ve eğitime yönelik tedbirler alacaktır.

Fransa'da soruşturma Çocuk Mahkemeleri nezdinde atanmış ve çocuk suçluluğu konusunda uzmanlaşmış Cumhuriyet Savcısı veya yardımcıları tarafından yapılmaktadır. Cumhuriyet Savcıları'nın görevleri şu şekilde düzenlenmiştir; topluma uyum sağlayamamış ve tehlikeli gidişat gösteren çocukların aile içinde ve dışında korunması ile bu konuda gereken tedbirleri almak, çocuğun suç işlemesi halinde soruşturmadan önceki ve sonraki görevleridir. (A.g.e., s. 86-90)

Cumhuriyet Savcısı polis ve jandarma ile sosyal araştırmacıları görevlendirerek, çocuğun ailesinin geçmiş durumunu, şimdiki halini, ahlaki durumunu ve çocuğun geçmiş ve şimdiki durumunu incelettirir. Ayrıca Cumhuriyet Savcısı, Çocuk Hakimi'nden çocuğun psikolojik ve psikiyatrik muayeneden geçirilmesini ve gerektiğinde müşahede altına alınmasını isteyebilir. Cumhuriyet Savcısı bazı hallerde ve çocuğun işlediği suçun niteliğine göre kamu davasını açmayı gerekli görmezse, kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karar vermekte ve çocuk hakkında ıslah ve terbiye tedbirine hükmetmesi için Çocuk Hakimi'ne başvurur.(Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Soruşturma evresinde çocukların tutuklanmasına bazı durumlarda başvurulabilir. Çocuk hakkında tutuklama kararı verilirse, çocuk, yetişkinlerden farklı yere konulmaktadır. Hakim, on üç yaşını bitirmemiş çocuk hakkında tutuklama kararını ancak çocuğun cinayet işlediği iddia edildiğinde verebilmektedir. Cumhuriyet Savcı yardımcısı her ay tutuklu çocuğun durumunda bir değişiklik olup olmadığı hakkında Cumhuriyet Savcısı'na rapor vermektedir.

Duruşmalara hakimler, Cumhuriyet Savcısı, zabıt katibi ve mübaşir resmi giysileri ile çıkmaktadırlar. Çocuk Hakimi'nin kendi odasında yaptığı duruşmalarda ise, Çocuk Hakimi ve zabıt katibi resmi giysilerini giymezler. Hakimin kendi odasında yaptığı duruşmalarda Cumhuriyet Savcısı bulunmamaktadır. Bu duruşmalarda çocuğun ailesi, müdafii ve sosyal görevli bulunmaktadır. Hakim, bu duruşmalar sonucunda hürriyeti bağlayıcı cezaya karar verememekte, sadece eğitici önlemlere hükmedebilmektedir.

Fransa'da çocuğun toplum içinde değerli kabul edilmesinden dolayı çocuk yargılaması önem kazanmıştır. Bu anlayış sonucunda Çocuk Hakimi'nin yalnızca suç işlemiş olan çocuklarla ilgilenen hakim olması, sosyal görevlinin mahkeme içerisinde hakimle beraber çalışmaya başlaması ve Adalet Bakanlığı bünyesinde çocuklarla ilgili bölümler kurulması gibi önemli adımlar atılmıştır. Fransız Hukuku'nda önemli bir başka anlayış ise, çocuk hapisaneleri konusunda yapılan eleştirilerin neticesinde gerçekleşmiş ve çocuğun topluma kazandırılmasının ailesi yanından alınarak kapalı bir yere konulması suretiyle olamayacağı belirginleşmiştir. Bu nedenle çocuğun ailesi yanında tutularak eğitilmesi birincil amaç olarak kabul edilmiş ve başka bir kuruma yerleştirme ise son çare olarak düşünülmüştür. (Fusun Sokullu, Suçlu Çocukların Uslandırılması, 1999, s. 712)

2.3.5.6. İsviçre

İsviçre Hukuku'nda çocuklar dört döneme ayrılmaktadır.

Birinci dönem yedi yaşından küçük çocuklardan oluşmaktadır. Yedi yaşından küçük çocukların cezai sorumluluklarının bulunmadığı kabul edilmektedir. İkinci dönem yedi yaş ile on beş yaş arasındaki çocuklardan oluşmaktadır. Bu dönemde bulunan çocukların sınırlı cezai sorumlulukları bulunmakta ve yaptırım olarak sadece eğitici yaptırımlar uygulanmaktadır. İkinci dönemde bulunan çocuklar hakkında hürriyeti bağlayıcı ceza ve para cezası verilmez. On beş yaş ile on sekiz yaş arasında bulunan kişiler üçüncü dönem içerisinde yer almaktadırlar. Bu dönemde bulunan kişilere genç denilmekte ve cezai sorumluluklarının bulunduğu kabul edilmektedir. Gençlere para cezası ve hürriyeti bağlayıcı ceza verilebilmekte; ancak hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı bir yıl olmaktadır. Dördüncü dönemde ise, on sekiz yaş ile yirmi beş yaş arasında bulunan ve genç yetişkin denilen kimseler bulunmaktadır. Genç erişkinlerin cezai sorumlulukları tamdır.

Ancak mahkeme genç erişkinler için eğitici yaptırımlara veya önlemlere karar verir.

İsviçre'de gençler genel Ceza Hukuku rejimine tabi tutulmakla beraber yaptırımları hafifletici olan ve gençlere özel bir takım düzenlemeler kabul edilmiştir. (Sulhi Dönmezer, Suçlu Genç Erişkinlerin Sorumluluğu, c. LIV, 1994, s. 9)

İsviçre Hukuku'na göre önlemlerin yaptırımlardan önceliği bulunmaktadır. Hakim, çocuğun özel ilgiye ihtiyacı olduğunu tespit ederse, önlem alabilecektir. Eğer durum böyle değilse, o zaman hakim yaptırıma hükmedecektir. Önlem olarak, eğitimcinin yardımı ve koruyucu aile ya da bir kuruma yerleştirme düzenlenmiştir. Bu önlemler on beş yaş ile on sekiz yaş arasında bulunan gençler bakımından da geçerlidir. Eğitimcinin yardımı, çocuğun okulunda, ailesinin yanında ya da çalıştığı yerdeki gelişimini tespit etmek ve gelişimini izlemek şeklinde olmaktadır. Uygulamada aile yanına yerleştirme önlemi ailelerin suç işlemiş çocukları yanlarına almak istememelerinden dolayı fazla uygulanamamaktadır. Önleme hükmedildikten sonra çocuğun iyiye veya kötüye gitmesine bakılarak, önlemin süresi kısaltılabilmekte veya uzatılabilmektedir. (Göcek, Gizem, İstanbul 2009)

İsviçre'de öncelikle önlemlerin uygulanmasına çalışılmakta ve önlemlerin uygulanamaması durumlarında cezalandırma yoluna gidilmektedir. Önleme hükmeden hakim, çocuklara ve ailesine çeşitli sorumluluklar yükleyebilmektedir. Daha önce suç işlemiş çocuk hakkında Medeni Hukuk'la ilgili bir önleme başvurulmuşsa, hakim yeni bir cezai önleme veya yaptırıma hükmetmemektedir. Hakim, bazı şartların gerçekleşmesi halinde suç işlemiş çocuğa ceza vermeyebilir.

Bu şartlardan bazıları şöyledir; hakimın hükmünden önce ailenin çocuğu cezalandırmış olması, suçun işlenmesinden sonra uzun bir süre geçmiş olması, çocuğun verdiği zararı tazmin etmiş olması halleridir. Hakim, gençler hakkında uyarı ve zorla çalıştırmak yaptırımlarına hükmedebilmektedir. Başka bir deyişle, on beş yaşından küçük çocuklara çok ciddi bir suç işlemiş olsalar bile, hükmedilebilecek en ağır ceza zorla çalıştırma cezasıdır. On beş yaş ile on sekiz yaş arasında bulunan gençlere ise para cezası veya hürriyeti bağlayıcı ceza verilebilmektedir.

Ceza Kanunu, hakime hükmedilecek cezada takdiri indirim yapma imkanı vermektedir. On sekiz yaşla yirmi bir yaş arasında bulunan genç erişkinler eylemlerinin toplum tarafından kabul edilmediğini anlayamıyorsa, hakim genç erişkinlerin cezalarında takdiri indirim yapabilecektir.

İsviçre Hukuku'nda çocukların duruşmaları gizlidir. 2003 tarihinde kabul edilen kanun uyarınca, duruşmaların gizliliğine bazı durumlarda istisnalar getirilebilmektedir. Örneğin, suç işlemiş çocukla ilgili dava kamuyu ilgilendiriyorsa ya da mağdur davayla ilgili açıklama yapılmasına razı olursa, hakim bu davayla ilgili açıklamada bulunabilmektedir.

2.3.5.7. Belçika

1912 yılında yürürlüğe giren Belçika Çocuk Koruma Kanunu, suç işlemiş çocuklar hakkında terbiye ve ıslah sistemi kabul etmiştir. Suç işleyen ve korunmaya muhtaç çocuklar

birlikte düşünölmüş ve birçok mediko - pedagojik müşahede merkezleri, uslandırma ve terbiye merkezleri kurulmuştur. Çocuk Mahkemesi suç işlemiş çocuk hakkında kınama, ebeveynleri veya vasiyi uyarma, terbiye ve uslandırma için çocuğu özel bir kuruma yerleştirme ve belirli bir yaşa kadar terbiye ve uslandırma için çocuğu hükümet emrine bırakma kararları verebilmektedir. Bu kararlar her zaman Çocuk Mahkemesi tarafından değiştirilebilmektedir. 1912 tarihli Kanun, hakimi çocukları suça iten fiiller konusunda da yetkilendirmiştir. Çocuk tarafından işlenen suçun ağır nitelik taşıması ya da çocuğun terbiye veya uslandırma kurumlarına konulmasının sakıncalı görölmesi halinde çocukların cezalandırılabilceği ve bazı şartlarla da çocukların tutuklanabilceği kabul edilmiştir. Çocuklar hakkındaki duruşmalar herkese açıktır. (Metin Efe, Çocukların Cezai Sorumluluğu, 2008, s. 35)

2.3.5.8. Çin

Çin hukuk sisteminde on dört yaşından küçük çocukların cezai sorumluluğunun olmadığı kabul edilmektedir. On dört yaşından küçük çocuklar suç işlerlerse, bu çocukların gözetimi ve eğitimi için çocuklar ebeveynlerine, vasilerine ya da ilgili kurumlara teslim edilirler. On dört yaşla on altı yaş arasında bulunan çocuklar hakkında yasal önlemler yerine idari önlemler alınmaktadır. Ancak bu yaş aralığında bulunan çocukların adam öldürme, hırsızlık gibi ağır nitelikteki suçları işlemeleri halinde idari önlemler alınmamaktadır. Suç işlemiş çocuklar için yardım ve eğitim grupları oluşturulmaktadır. Ayrıca suç işlemiş çocuklar için çeşitli okullar ve eğitim evleri açılmıştır. Çocuk eğitim evleri, on sekiz yaşından küçük ve Ceza Kanunu'nu ihlal ederek haklarında cezai yaptırım uygulanması gereken çocukların eğitimi için kurulmuştur. İş/Çalışma okulları, önemsiz suçları işleyen çocuklara özel bir eğitim sağlamak amacıyla devlet tarafından kurulmuşlardır. Çalışma yoluyla yeniden eğitim kurumları, cezai sorumluluğu olmayan çocukların yerleştirildiği kurumlardır. Buralarda verilen eğitim, cezai yaptırım değil, idari bir yaptırımdır. Çalışma yoluyla yeniden eğitim en çok dört yıl sürer. (Nakleden, a.g.e., s. 36-37)

2.3. Uluslararası Hukuk Sisteminde Çocuk Hakkında Mevcut Yasal Düzenlemeler

2.3.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Çocuk Hakları Sözleşmesi tarihteki en yaygın olarak kabul edilmiş olan insan hakları sözleşmesidir.

Çocuk hakları alanında ilk adım 1924 tarihinde Milletler Cemiyeti döneminde Cenevre'de beş ilkedden oluşan bir bildirge ile atılmıştır. Bu bildirge daha sonra Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından benimsenerek 20.11.1959 tarih ve 1386 sayılı karara dönüştürülmüştür. Uluslararası Çocuk Yılı kabul edilen 1978'de Polonya, 1959 tarihli genel kurul kararına dayanarak Birleşmiş Milletler'e çocuk hakları üzerine bir sözleşme taslağı sunmuş, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu içinde bir çalışma gurubu 1987'ye kadar süren çalışmalar sonunda sözleşme taslağını Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 30. yıldönümü olan 1989'da genel kurula sunmuş ve bu sözleşme 20 Kasım 1989'da kabul edilmiştir.

Çocukların da birey olarak bir takım haklarının var olduğu 20 Kasım 1989 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile somutlaşmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye adına 14.09.1990 tarihinde imzalanmış ve Bakanlar Kurulu tarafından 23 Aralık 1994 tarihinde onaylanarak 27.01.1995 gün ve 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Dünya çocuklarının haklarının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan bu sözleşme ile çocuk hakları konusunda evrensel standartlar getirilmeye çalışılmıştır.

Sözleşme, "Çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu" temelinde düzenlenmiştir.

Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta

reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır (md. 1). Bu sözleşmeye taraf olan devletler, çocuğun ana babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar. Çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler (md. 3).

Sözleşme, ayrıca çocuğun anne-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemlerin alınmasını ve burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içerecek koruyucu önlemlerin alınmasının gerekliliğinden bahsetmektedir.(Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Çocuklar her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı korunmalıdır. Bu amaçla özellikle:

Çocuğun yasa dışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını;

Çocukların, fuhuş ya da diğer yasa dışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini;

Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini; önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemin alınması gereklidir.

Hiçbir çocuk, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacak, yasa dışı ya da keyfî biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır.

Sözleşmenin çocukların korunması ile ilgili en önemli vurgu 39. ve 40. maddelerde yapılmıştır.

"Taraflar devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suiistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir".

"Taraflar devletler hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları göz önünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler."

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne paralel bir düzenlemede 1996 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesidir. Bu sözleşmenin amacı, çocuğun kendisini etkileyen bir davada, görüşlerini açıklama, bu görüşlerini iletme

ve bunlara gerekli ağırlığın tanınmasına hakkı bulunan bir insan ve birey olduğunu teyit etmektir. B.M.Ç.H.S.'nin ayrılmaz bir parçasını oluşturan bu sözleşme, çocuğun kendisini etkileyen ailevi uyuşmazlıkla ilgili davalarda görüşlerini açıklama hakkının çocuğun yararına uygun olarak gerçekleştirilmesi ve bunu denetim altında tutacak kurumsal mekanizmaların oluşturulması için uluslararası işbirliği öngörmektedir.

Türkiye adına bu sözleşme 09.06.1999 tarihinde imzalanmış, 18.01.2001 tarihinde onaylanması uygun bulunarak 01.02.2001 tarih ve 24305 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Uluslararası hukukta çocuk haklarını doğrudan veya dolaylı şekilde ilgilendiren, onları korumaya yönelik çok sayıda iki taraflı ya da çok taraflı sözleşme yapılmıştır. Bu sözleşmelerin bazıları ise şunlardır:

- 30 Eylül 1921 Tarihli Kadın ve Çocuk Ticaretinin Kaldırılmasına Dair Sözleşme
- 24 Ekim 1936 Tarihli Deniz İşlerinde Çalıştırılacak Çocukların Asgari Yaş Haddinin Tespiti Hakkında Sözleşme
- 5 Ekim 1961 Tarihli Küçüklerin Korunması Konusunda Makamların Yetkisi ve Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme
- 28 Mayıs 1970 Tarihli Küçüklerin Vatana İadesine Dair Sözleşme
- 5 Eylül 1980 Tarihli Evlilik Dışı Çocukların Tanınmasına Dair Sözleşme
- Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sistemi Hakkındaki Standart Minimum Kurallar (Beijing Kuralları).

- 14 Aralık 1990 Tarihli Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları)

- 29 Mayıs 1993 Tarihli Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinmeye İlişkin İşbirliği Hakkında Lahey Sözleşmesi.

2.3.2. Riyad İlkeleri (Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri)

Çocuk suçluluğunun önlenmesi için ulusal, bölgesel ve uluslararası nitelikte yaklaşımlara ve stratejilere gerek duyulduğunu belirleyerek, her çocuğun, ücretsiz eğitim başta olmak üzere temel insan haklarına sahip olduğunu teyit ederek, yasalarla herhangi bir sorun yaşasınlar ya da yaşamasınlar, kendi başına bırakılan, ihmale uğrayan, istismar edilen, uyuşturucu kullanımına sürüklenen, marjinal koşullarda yaşayan ve genel olarak sosyal risklerle karşılaşan çok sayıda çocuk olduğunu bilerek, suçluluğun önlenmesi ve toplumun esenliği yönünde benimsenen ilerici politikaların sağladığı yararları dikkate alarak, 14 Aralık 1990 tarihinde Genel Kurulun kararıyla kabul edilmiştir. Yasal düzenlemeler ve Çocuk ceza adalet sisteminin yönetiminde yapılması gerekenler şu şekilde belirlenmiştir:

Hükümetler tüm gençlerin haklarını ve esenliklerini geliştirmeyi ve korumayı hedefleyen yasalar ve yönetmelikler kabul etmeli ve uygulamalıdır.

Gençlerin kötü muamele ve istismara maruz kalmalarını ve suç işlemede kullanılmalarını yasaklayacak yasal düzenlemeleri kabul etmeli ve uygulamalıdır.

Hiçbir çocuk ya da genç, evde, okulda ya da başka yerlerde sert ve aşağılayıcı ceza ve ıslah tedbirlerinin konusu olmamalıdır.

Çocukların ve gençlerin her tür silaha ulaşmasını kısıtlamayı ve denetim altına almayı öngören yasal metinlerin kabul ve uygulamasının öngörülmesi gerekir.

Gençlerin daha sonradan suça, lekeli bir yaşama itilmelerini önlemek için bir yetişkin tarafından işlendiğinde suç niteliğinde kabul edilmeyen yada ceza konusu olmayan fiiller bir genç tarafından işlenirse yaptırıma bağlanmamasını öngören yasal metinler kabul edilmelidir.(Göcek,Gizem,İstanbul 2009)

Gençlerin statüsünün, haklarının ve yararlarının korunup korunmadığını ilgililerin özgüledikleri hizmetlere kusursuz olarak sevk edilip edilmediklerini denetleyecek bir aracı memuriyet ya da benzeri işlevlerle görevlendirilmiş bir organ oluşturulması öngörülmelidir.

Atanmış olan aracı ya da başka bir organ aynı zamanda Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Yönlendirici Riyad İlkelerinin, Pekin Kuralları'nın uygulanmasını denetleyecektir. Aracı düzenli aralıklarla bu belgelerin uygulanma sürecinde elde edilen gelişmeler için, savaşını savunmakla görevli birimler kurulmalıdır.

Görevli organların kadın-erkek tüm personeline yasa ve diğer yetkili organlarına uyma ve saygı anlayışını gençlerin özel gereksinimlerine yanıt vermeyi bilmeleri ve gençleri yargı sistemi dışına taşırabilmeyi hedefleyen olanak ve programları tanımaları ve olabildiğince kullanmaları için gerekli formasyon verilmelidir.

Çocukları ve gençleri uyuşturucu kullanımı ve alış verişine karşı korumayı öngören yasal düzenlemelerin kesinlikle kabulü ve uygulanması gerekir.

2.3.3. Pekin-Beijing Kuralları (Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kurallar)

Milletler Genel Kurulu tarafından 29 Kasım 1985'te kabul edilmiştir. Gençlerin, insani gelişme sürecinin erken aşamalarında bulunmaları nedeniyle, fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişme açısından özel bakıma ve yardıma; barış, özgürlük, değer ve güvenlik koşullarında yasal korumaya gereksinimleri olduğunu kabul edilmiştir. Mevcut ulusal yasal düzenlemelerin, politikaların ve uygulamaların gözden geçirilmesi gerekebileceğini belirleyerek, mevcut sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve hukukî koşullarda tamamen yerleştirilmesi güç de olsa en azından asgari sınırları belirleyecek bir sınırın belirlenmesi uygun görülmüştür.

Suçlu çocuğun yakalanmasından itibaren ilk inceleme ve sorgulama, yargılama ve hüküm ile kurum dışı infaz yolları hakkında asgari standart kuralları belirlemiştir.

Çocuk suçlulara ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve diğer görüşler, millî ve sosyal köken, varlık, doğum yeri vs. hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanacak olan kuralların temel ilkeleri şunlardır:

- Üye ülkeler, kendi temel çıkarları dairesinde, çocukların ve ailelerin daha iyiye yönlendirilmelerini sağlamalıdır.

- Üye ülkeler, çocukların doğru yoldan saptırılmaya müsait yaşlarda olmaları nedeniyle, bu dönemlerinde onlara toplum içinde yararlı bir yaşam sağlamak için çaba göstermeli ve suçtan ve kabahatlerden uzak bir yaşam için çocukların içinde buldukları koşulları iyileştirmelidirler.

- Çocukların refahını arttırmak amacı ile aile, gönüllüler ve öteki toplumsal gruplar yanında okullar ile diğer kurumlar da dahil olmak üzere her kaynağın harekete geçilerek elbirliği ile çalışmalarını sağlamak için gerekli özen gösterilmeli, böylece hukukun araya

girmesi olabildiğince aza indirilmeli ve hukuka aykırı davranışta bulunan çocuklara etkili, hakkaniyetli ve insanca davranılması sağlanmalıdır.

- Gençliğin korunması ve toplumda barış düzenin sürdürülmesi amacı ile tüm çocuklara ayrıntılı bir sosyal adalet çerçevesi içinde uygulanacak adalet, her ülkenin ulusal kalkınma sürecinin bir parçası olarak görülmelidir.

- Bu kurallar bütününün her üye ülkede uygulama yöntemleri o ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel koşullarına bağlıdır.

- Çocuk ceza adaleti hizmetleri, hizmetteki personelin çalışma yöntemleri, yaklaşımları ve bilgileri de dahil olmak üzere sistematik olarak geliştirilmelidir.

3.3.4. Havana Kuralları (Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1990 tarihinde kabul edilmiştir. Gözaltında veya tutuklu bulunan çocuklarla ilgili olarak taraf devletlerin uyacağı kurallar belirlenmiştir.

Havana Kurallarına göre gözaltında olan veya muhakeme devam ederken tutuklu bulunan (yargılanmamış) çocuklar masum sayılır ve buna göre muamele görürler.

Çocukları tutuklamaktan mümkün olduğu kadar kaçınılır ve istisnai hâllerle sınırlı olarak tutuklama kararı verilir. Bu suretle alternatif tedbirlerin uygulanması için her türlü çaba gösterilir. Her nasılsa tutuklama kararı verilmiş ise, soruşturma organları ve çocuk mahkemeleri, tutma süresini mümkün olan en kısa süreye indirmek için, bu işlemlerin süratle yapılmasına öncelik verirler. Tutuklu çocuklar, hükümlü çocuklardan ayrı yerlerde tutulur.

Havana Kuralları özgürlüklerinden yoksun bırakılacak olan çocukların tutulacakları yere giriş, sınıflandırma ve yerleştirme, fiziksel çevre ve kalma yerleri, eğitim, mesleki öğrenim ve çalışma, eğlenme, din, sağlık bakımı, hastalığın, kazanın ve ölümün bildirilmesi, dış dünya ile ilişkiler, fiziksel kısıtlamanın ve zor kullanmanın sınırları, disiplin usulleri, toplum içine dönüş konularını içermektedir. (Yücel-Akço, 2006).

SUÇ NEDİR?

SEBEPLERİ NELERDİR?

3.1. Suç

Suç, tarihin ilk çağlarından itibaren yüzyıllar boyunca toplumların korku ile karışık ilgilerini yönelttikleri, nedenleri üzerinde durdukları ve karşı önlemler aldıkları toplumsal bir sorun olmuştur. (Hancı, 1999).

Suç hakkında birçok tanımlama yapılmıştır. Kültürden kültüre değişme özelliğine rağmen, suçun evrensel olduğu düşünülmektedir.

Dönmezer suçu, "topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem" şeklinde tanımlamaktadır.

Diğer bir tanıma göre ise suç; "Hukuki ve ahlaki kuralların çiğnenmesi anlamına gelir. Suç, toplumdaki hukuk düzenini bozduğu için yasalar tarafından yasaklanmış eylemlerdir". (Kulaksızoğlu, 1998).

Sosyolojik açıdan suç, "toplumsal normlara uymayan davranışlar" olarak en basit şekilde tanımlanabilmektedir. (Özkalp, 1993).

"Suç topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu yasa koyucu tarafından kabul edilen ve de açık seçik olarak tanımlanan eylem ve hareketlerdir".

Suçun en genel tanımını Jhering yapmıştır. Ona göre suç; "toplum halinde yaşama yönelmiş her türlü saldırılardır". Hukuksal açıdan Önder'e göre suç; tipe uygun, hukuka aykırı, kusurlu harekettir. (Uluğtekin, 1991).

Her dönemde ve her toplumda önemli bir sosyal problem olarak görülen suç ve

suçluluk; işlenen suçların tür ve sayısal dağılımı, hukuki problemler ve çözüm yolları açısından toplumdan topluma farklılık gösterebildiği gibi aynı toplum yapısı içinde de farklılıklar gösterebilmektedir. Bu nedendir ki; her toplum kendi yapısı içinde suç ve suçlulara yönelik önleyici tedbirler almak, görülen ve değişen gelişmelere paralel olarak yasal hukuki düzenlemeler oluşturmak suretiyle bunları uygulayacak olan birimler geliştirerek kendi adalet sistemlerini oluşturmuşlardır. (Ataseven, 2006).

Buna göre suç; hukuk kurallarının yasakladığı ve yapılmasına veya yapılmamasına cezai yaptırım bağladığı eylem olarak tanımlanabilmektedir.

Bir davranışa suç diyebilmemiz için öncelikle o davranışın herkes tarafından 'suç' olarak algılanması gerekir. Bu da ancak o davranışın, kişiler tarafından yapılmasından önce kanunda suç olarak tanımlanması ile sağlanır. Böylelikle kişiler neyin suç, neyin suç olmadığını bilir veya bilme şansına sahiptir. Bugün dünyadaki hukuk sistemlerinin en temel ilkelerinden birisi, 'kanunsuz suç ve ceza olmaz' prensibidir.

Sözlük anlamında suç, “törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış; yasalara aykırı davranış, cürümdür.

Yunan düşünürü Platon “Kanunlar” adlı eserinde, suçu ruhun hastalığı olarak görmüş ve suçun tutkular, haz arama alışkanlığı ve bilgisizlik yüzünden oluştuğunu öne sürmüştür.

Başka bir Yunan düşünürü Aristoteles ise, suçluların toplum düşmanı olduğunu ve acımasızca cezalandırılmalarının gerektiğini, suç işlemenin nedenlerinin yoksulluk, devrim gibi toplumsal koşullar olduğunu ifade etmektedir.

Bazı müellifler, suçun nedenlerini bireyin dışında ve toplumsal çevrede araması nedeniyle, Aristoteles’i suç sosyolojisinin kurucusu ve öncüsü kabul ederler.

Bazı müellifler tarafından suç antropolojisinin öncüsü kabul edilen Hippocrates, toplumsal koşullar ve beden yapısıyla kişilik ve suç arasındaki ilişkileri göz önünde bulundurarak ünlü tipolojisini oluşturmuştur.

Thomas d'Aquin göre, yoksulluk suça neden olan bir etkidir ve suçların çoğunun kökeninde ise sosyal ihtiraslar bulunmaktadır.

Cesare Beccaria "Suçlar ve Cezalar Hakkında" adlı eserinde, suçun tanımını şöyle yapmaktadır; "Kimi suçlar, doğrudan doğruya toplumu ya da onu temsil eden kişiyi yıkarlar, yıkmaya yönelirler. Kimileri de yurttaşın yaşamını, mallarını ya da onurunu, bu değerlerin özgül esenliklerini ihlal ederler. Ötekiler ise, kamunun esenliği için yasanın yapmayı ya da yapmamayı buyurduğu kurallara aykırı eylemlerdir."

Durkheim suçun, toplum halinde yaşama şartlarına yönelmiş her türlü saldırı olduğunu belirtmiştir.

Durkheim'a göre suç, mevcut normların bir sonucu olup, suça tepki insanları bir araya getirecek etkileşimi ve sosyal bağları güçlendirecektir. Bunun sonucunda da suç azalacaktır. Lowrey'e göre, suçluluk bireyle çevresi arasındaki karşılıklı etki ve tepkilerin sonucunda oluşacak ve bu durum da bireyde bazı özel kişilik durumlarının oluşmasına neden olacaktır. English'e göre, suçluluk, hukuki ya da ahlaki kuralların bozulmasıdır.

Lombroso, suçun doğum ve ölüm gibi doğal bir olay olduğunu, bitkiler ve hayvanlar aleminde de suç olgusunun olduğunu ve bir davranış ya da eylem, belirli bir ülkenin ve dönemin adet, töre, gelenek ve düşünceleriyle çelişki halinde bulunduğu takdirde suç niteliğini taşıyacağını ifade etmiştir.

Suçtu Ceza Hukuku'na göre basit bir şekilde tanımlamak istersek, yasanın cezalandırdığı hareket diyebiliriz

Doktrinde de suçun çok farklı tanımlarının yapıldığını görmekteyiz. Yukarıda da değindiğimiz üzere çok farklı suç tanımları yapılmıştır.

Dönmezer/Erman'a göre; "Ceza Hukuku alanında sosyal düzeni bozucu hareketler, icra ve ihmâl şeklindeki ihlaller, diğer hukuk dallarına göre daha vahim nitelik gösterirler. Bunlardan doğan zararlar, diğer hukuk dallarını ihlâl eden fiil ve hareketlerin sebebiyet verdiği zararlara göre çok daha ağırdır. Ağır derecede zarar vermeleri veya gerçekte zarar vermemiş olsalar bile, ağır derecede zarar verme tehlikesini bünyelerinde taşımaları itibariyle, söz konusu hukuki ihlallere hukukta ayrı bir isim verilmiş ve bunlara suç denilmiştir." (Sulhi Dönmezer, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, c. 1, 1997, s. 4)

İçel/Donay'a göre; "Biçimsel bakımdan suç, hukuk düzeni tarafından ceza yaptırımına bağlanmış kanuni tip şeklinde belirtilebilir. Ancak suçun bu biçimsel niteliğinin yanı sıra anatomik bir yapısı da vardır; yani suç ancak hukuka aykırı ve kusurlu bir hareketle gerçekleşebilir. Bu nedenle, ceza kanunlarının özel kısımlarında düzenlenmiş suçların işlenmiş sayılabilmesi için, tipe uygun, hukuka aykırı ve kusurlu bir eylemin bulunması gerekir. Böylece anatomik yapısı dikkate alınarak suçu, tipe uygunluk, hukuka aykırılık ve kusurluluk niteliklerine sahip bir eylemle ceza normunun ihlali şeklinde tanımlayabiliriz." (Kayıhan İçel, Karşılaştırmalı ve Uygulama Ceza Hukuku, 1. kitap, 1999, s. 24-25)

Yavuzer, suçluluğun, kişiyi toplum halinde yaşayan öteki kişilerin karşısına çıkaran bir çatışmanın ürünü olduğunu ifade etmektedir.

Bazı müellifler ise suçu, toplumdaki fertlerin tek tek ve genel olarak fedakarlıkları sonucu meydana getirdikleri kuralları çiğnemek olarak tanımlamışlardır.

Beijing Kuralları'nın 2. maddesine göre suç, mevcut hukuk sistemi içinde ceza verilmesini gerektirecek her türlü eylem ve ihmâldir.

765 sayılı TCK ve 5237 sayılı TCK'da suçun açık bir tanımı yer almamaktadır. 765 sayılı TCK'nın 1. maddesinde kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilmeyeceği belirtilmiştir.

5237 sayılı TCK'nın 2. maddesinde ise, kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemeyeceği ve güvenlik tedbiri uygulanamayacağı ifade edilmiştir.

Her iki kanunun da belirtilen hükümlerinden yola çıkarak Türk Hukuk sisteminde suçun, devlet tarafından Ceza Kanunları'nda düzenlenen fiil olduğunu söyleyebiliriz.

3.1.1. Çocuk Suçluluğu

Çocuk ne doğuştan kötü, ne de doğuştan iyi bir yaratıktır. O her canlı gibi değişen, çevresiyle etkileşen ve gelişen bir bireydir. İyiyeye de kötüyeye de açıktır. Sonucu belirleyen kuşkusuz eğitim ve yaşantılardır. Çocuk suçluluğu sorunu hukuksal olmaktan öte psikopedagojik ve sosyal niteliktedir. (Yücel, 1993).

Çocuk suçluluğu kavramı eski zamanlardan beri varolmakla birlikte, modern yapılanmasını 19. yüzyıldaki Sanayi Devrimi ile oluşturmuştur. Suçlu çocukların korunması, bunlara karşı cezalandırmanın başka çare bulunmadığında yapılması ve çocuk mahkemeleri fikrinin ortaya çıkmasında ise aydınlanma çağı düşünürlerinin, sosyal hukuk akımının ve ceza hukuku okullarının büyük etkisi olmuştur. (Bulduk, 2005).

Çocuk suçluluğu "Birleşmiş Milletler Çocukların Yargılanması İle ilgili Uyulması Gereken Standart Asgari Kurallar" (Beijing Kuralları) ile ilgili deklarasyonun "Kurallar ve Tanımların Çerçevesi" olarak verilen 2. bölümünde şu şekilde tanımlanmıştır:

"Kuralların amacı uyarınca, aşağıdaki tanımlamalar üye devletler tarafından kendi hukuk sistemleri ve kavramları uyarınca kullanılacaktır.

a) Çocuk ile ilgili hukuk sistemleri uyarınca, bir suçu işlemesi ile ilgili olarak yetişkinlerden farklı şekilde muamele edilen küçük veya gençlerdir.

b) Suç, ilgili hukuk sistemleri uyarınca, kanuna göre cezalandırılabilir olan (ihmal veya hareket ile işlenen) her türlü davranıştır.

c) Çocuk suçlu ise, suç işlediği ortaya çıkan veya suç işlediği iddia edilen küçük veya gençtir."

Suçluluk üzerine yapılan tanımlamalar, temelde çocuk suçluluğunu da kapsamaktadır.

Bizim yasal mevzuatımızda suça sürüklenen çocuk kavramı ve korunmaya muhtaç çocuk kavramı olmak üzere iki başlık belirlenmiştir.

3.1.2. Korunmaya Muhtaç Çocuk

Korunmaya muhtaç çocuk kavramına TMK, ÇKK, Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ve Belediye Kanunu'nda yer verilmiştir. Ayrıca çeşitli yönetmeliklerde ve bazı uluslararası belgelerde de korunmaya muhtaç çocuk kavramı yer almaktadır. (Yavuzer, 1994).

5395 sayılı ÇKK 1. maddesinde kanunun amacını düzenlemiştir. Mülga 2253 sayılı ÇMK'da ise kanunun amacına yer verilmemiştir. ÇKK m. 1 uyarınca, kanunun amacı, korunmaya muhtaç olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasların düzenlenmesidir. Görüldüğü üzere, kanunun amacında ÇKK'nın sadece suça sürüklenen çocuklara değil, aynı zamanda korunmaya muhtaç çocuklar için de uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Korunmaya muhtaç çocuk kavramı ÇKK'nın 3. maddesinin 1. fıkrasının a bendinde tanımlanmıştır. Bu madde uyarınca, korunmaya muhtaç çocuk, bedensel, zihinsel, ahlaki,

sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuktur. (Bıyıklı, 1972).

ÇMK'nın 14. maddesinin başlığı "Korunmaya Muhtaç Küçükler Hakkında Tedbir Uygulaması" olup, söz konusu madde hem uyumsuz ve hem de korunmaya muhtaç çocukları kapsamına almaktaydı.

Bu maddeye göre, korunmaya muhtaç küçükler beden, ruh ve ahlaki gelişmeleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan veya ebeveynlerine karşı vahim itaatsizlikte bulunan küçükler şeklinde tanımlanmaktaydı. Korunmaya muhtaç çocuklar herhangi bir suç işlemedikleri halde, belirli özellikleri nedeniyle ÇMK'nın kapsamına alınmıştır.

2828 sayılı SHÇEKK'nun 3. maddesinin b fıkrasında ise; korunmaya muhtaç çocuk beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan ve ebeveynlerinden her ikisi veya biri olmayan ya da belli olmayan, ebeveynlerinden her ikisi veya biri tarafından terk edilen veya ihmal edilip her türlü sosyal tehlikelere veya kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğu sürüklenen çocuk şeklinde tanımlanmıştır.

ÇHS'nin 19. maddesinin 1. fıkrasında: 'ebeveynin-ebeveynlerinin, yasal vasi/vasilerin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırıya, şiddet veya suistimale, ihmal veya ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye uğrayan çocuklar için sözleşmeye taraf devletlerin koruyucu önlemler alacağı' belirtilerek korunmaya muhtaç çocuk kavramının dolaylı tanımı yapılmıştır.

Aynı sözleşmenin önsözünde de çocuğun bedensel ya da zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu bahsedilmiştir

BMÇHB'nin 2. ilkesinde çocukların özel olarak korunmasının, yasa ve gerekli kurumların yardımı ile fiziksel, zihinsel, ahlaki, ruhsal ve toplumsal olarak sağlıklı normal koşullar altında özgür ve onurunun zedelenmeyecek şekilde yetişmesinin sağlanması gerektiği ve bu amaçla çıkarılacak yasalarda çocuğun en yüksek çıkarlarının gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. BM ÇHB'nin 8. ilkesinde çocuğun her koşulda koruma ve kurtarma olanaklarından ilk yararlananlar arasında olması gerektiğinden söz edilmiştir.

Riyad İlkeleri'nin önsözünde kendi başına bırakılan, ihmale uğrayan, istismar edilen, uyuşturucu kullanımına sürüklenen, marjinal koşullarda yaşayan ve genel olarak sosyal risklerle karşılaşan çok sayıda çocuk olduğundan söz edilmiş ve çocukların korunmaya muhtaç çocuk kavramı içinde bulunması için kanunlarla herhangi bir sorun yaşamalarının gerekmediği de açıkça ifade edilmiştir.

Beijing Kuralları'nın önsözünde gençlerin, insanî gelişme sürecinin erken aşamalarında bulunmaları nedeniyle, fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişme açısından özel bakıma ve yardıma; barış, özgürlük, değer ve güvenlik koşullarında yasal korumaya gereksinimleri olduğu ifade edilmiştir.

Kısaca, Türk mevzuatında ve uluslararası belgelerde yer verilen korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili hükümler birbirini tamamlar niteliğe sahiptir.

ÇKK yürürlüğe girmeden önce Türk mevzuatında suça sürüklenen çocuğun tanımı yapılmamıştı ve suça sürüklenen çocuk tanımı yerine suç işleyen çocuk, suçlu çocuk gibi kavramlar kullanılmaktaydı. ÇKK'nın "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinin a bendinde suça sürüklenen çocuk kavramının tanımı yapılmıştır. ÇKK'ya göre suça sürüklenen çocuk, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuktur.

ÇKK'nın "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinin a bendinde suça sürüklenen çocuk kavramının tanımı yapılmıştır. ÇÇK'ya göre suça sürüklenen çocuk, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuktur. Beijing Kuralları'nın 2. maddesinde de, suç işlediği iddia edilen ya da suç işlediği ortaya çıkan bir çocuk veya genç bir insanın suçlu çocuk olduğu ifade edilmiştir.

3.2. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri

Çocukları suç işlemeye yönelten nedenler çok çeşitlidir. Psikolojik, fizyolojik ve çevresel nedenlerin yanı sıra birçok kuvvetli ya da zayıf neden birleşerek çocukları suça sürüklemektedir. Psikolojik ve fizyolojik gelişimini tamamlamamış küçüklerin işlediği suçlar ile yetişkinlerin işlemiş olduğu suçlar, dış görünüşleri itibariyle aynı olsa dahi, onları bu suça iten nedenler farklılık göstermektedir. Çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayıran en önemli özellik, bu dönemin gelişim psikolojisinde problemlili ya da geçiş evresi olarak adlandırılan bir döneme rastlamasıdır.

Çocuk suçluluğunun nedenlerinin bilinmesi, suçlu çocuklar için özel bir statü yaratmanın gerekliliğini ortaya koymakta, diğer taraftan suçlu çocukların yeniden topluma kazandırılması için uygulanacak bireysel tedbirlerin gereklere cevap verecek biçimde saptanmasında, çocuk suçluluğunu engelleyecek toplumsal politikaların ortaya konması ve başarı ile uygulanmasında son derece önemli bir rol oynamaktadır.

Gerek büyüklerde, gerekse çocuklarda suçun neden ve saiklerini matematiksel bir kesinlikle ortaya koymanın mümkün olmadığı aşikârdır. İnsan davranışına genel olarak tesir eden bütün faktörlerin, bu davranışı kötü yola sevk etmeleri halinde, suçun nedenleri arasında sayılması pekâlâ mümkündür. Bu sebeple denilebilir ki suçun nedeni tek değil, oldukça çeşitlidir.

Günümüzde çocuk suçluluğu ile yetişkin suçluluğu ayrımı hem bilimsel, hem de hukuksal alanda kabul edilmiş durumdadır. Bu ayrımın esas alınan ölçüt ise kanun tarafından belirlenmiş olan cezai yaş sınırıdır. Suça yönelmiş çocuk, ceza hukuku açısından belli bir yaşın altında olan çocuktur. Çocuk suçlular grubunun tayininde çeşitli milli kanunların müştereken kullandıkları tek ölçü "yaş" olmuştur. Bununla beraber ceza hukukundaki "yaş" özel hukuktaki rüşt yaşından, suç vakıasının gösterdiği özelliğe binaen ayrılmaktadır. Kanun tarafından kesin olarak belirtilen cezai rüşt yaşı suça yönelmiş çocukları büyük suçlulardan ayıran sınırı teşkil etmektedir. Bugün için kanunlar cezai rüşt yaşı altında devreler tespit etmekte, her bir devre mensupları konusunda tatbik edilecek ceza yahut tedbirleri göstermekte ve nihayet asgari bir yaştan sonra küçüğün hiçbir ceza yahut tedbir sorumluluğu bulunmayacağını, bunlar konusunda muhtemelen özel hukukun himaye tedbirleri alınabileceğini kabul etmektedirler.

Çocukları suç işlemeye sevk eden faktörler, bazıları tarafından maddi ve manevi, bazıları tarafından dış ve iç, nihayet bazıları tarafından da kişisel ve çevresel olmak üzere sürekli iki temel grupta incelenmiştir. Birbirine yakın anlamlar taşıyan bu tasnif şekillerinden, suçla uğraşanların, hemen hemen üzerinde birleştikleri 'bireysel ve çevresel nedenler' biçimindeki sistematik tasnif şeklidir.

Çocuk, kişiliğinin yanısıra anne ve babasının ya da onu yetiştiren aile bireylerinin tutum ve davranışları, çevresi ve eğitim ortamı ile şekillenir.

Çocukları suça iten nedenleri bireysel ve çevresel nedenler olarak ikiye ayırıp incelemek mümkündür:

3.2.1. Bireysel Nedenler

3.2.1.1. Biyolojik Nedenler

Yasaları ihlal eden suçluların organik yapıları kalıtsal olarak normalden farklıdır. Suçlular organizmalarındaki biyolojik bozukluklardan dolayı suç işlemektedirler. Suçlularda kalıtsal bozukluklar vardır. Bunlar endokrin dengesindeki patoloji ya da beyinlerindeki hasardır. Onların bedensel özellikleri suç işlemlerine neden olur. (Gibbons, 1970).

Doktor ve psikiyatr olan Cesare Lombroso bu teorinin ilk temsilcilerindendir. Lombroso (1836- 1909), "Bilimsel Kriminolojinin Babası" (Father Of Scientific Criminology) olarak anılır. Çünkü o, bilimsel olarak ilk kez suçu açıklamaya çalışmıştır. Lombroso'nun gerçek adı Charles Levy'dir, Turin Üniversitesi'nde Kriminal Antropoloji Kürsüsünde profesör olarak da çalışmıştır. (Schafer ve Knudten, 1970).

Lombroso, suçun ortaya çıkmasında biyolojik ve kalıtsal nedenlerin etkili olduğunu öne sürmüştür. Lombroso'ya göre suç, organizma koşullarının bir ürünüdür. Bazı insanlar suçlu olma potansiyeline sahip olarak doğarlar. Doğuştan suçlu olan bireyin fiziksel, biyolojik ve psikolojik bazı anormallikleri vardır ve bu anormallikler, bu bireyleri iradeleri dışında suç işlemeye iter. Lombroso'ya göre, suçlular doğuştan farklı bir yapıya sahiptirler. Belli izlerle tanınabilirler. Örneğin, acıya az duyarlı olmaları ya da uzun ve basık bir çene yapısına sahip olmaları gibi. Ancak bu fiziksel izler özellikle suç işlemeye neden olmazlar, suçluları tanımlamaya olanak sağlarlar. Yalnızca katı sosyal kurallar, doğuştan suçluların suçlu davranıştan kaçınmasına neden olabilirler. Lombroso'nun eserleri bu konuda verilmiş örneklerle doludur. Örneğin incelemiş bulunduğu 104 suçludan 71'inin irsi istidat ve işaretler taşıdığını, 20'sinde babanın, 11'inde ananın alkolik, 8'inde babanın, 2'sinde ananın suçlu, 3'ünde babanın, 5'inde ananın aklen hasta yahut saralı, 6'sında kardeşlerin deli, 14'ünde suçlu, 4'ünde saralı, 10'unda kız kardeşlerin fahişe olduğunu tespit etmiştir. (Gölcüklü, 1962).

Lombrosso'nun teorisi Avrupa'da uzun dönem kabul görmüştür. Lombrosso'nun bizzat kendisi antropologların teoriyi test etmelerini istemiştir. Yaklaşık bir asır sonra Dr. Charles Goring ve istatistikçi Karl Pearson İngiltere'de mahkumların vücut ve kafa yapıları üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma 12 yıl sürmüş ve 3000 kişiyle yapılmıştır. Araştırma sonucunda suçlu olanları suçlu olmayanlardan ayıracak fiziksel farklılıklara rastlanmamıştır.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Yapılan araştırmalarda kişiyi suç işlemeye sevk eden bir genin varlığına rastlanmamıştır. Vücudun fihristi konumunda bulunan genlerin doğrudan değil de dolaylı olarak kişileri etkilediğinden söz edilebilmektedir. Genler kişinin gelişim sürecini etkilemesi nedeniyle çevresel faktörlerden ayrılmaktadır. Ancak gerek çevrenin gerekse genlerin kişiler üzerinde etken rol oynadığı ve her ikisinin de kişi için olmazsa olmaz bir koşul olduğu tespit edilen bir gerçektir. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar çocuk suçluluğunda biyolojik nedenlerin ana faktör teşkil etmediği görüşünde birleşmektedir. (Doğan,1990).

3.2.1.2. Kalıtsal Nedenler

Çocuğun fizik ve psikolojik yapısındaki aksaklıklar, tek başlarına onu suça itmeye yeterli olmasa dahi, suç işlemeye etkili bir ortamda oldukça etkilidirler. Bireysel nedenlerin başında, düşük zeka düzeyi ve psikolojik bozukluklar gelmektedir. Bununla birlikte bir çok kriminolog, düşük zeka düzeyinin suçluluğun en önemli nedeni olduğunu ileri sürmekte ve düşük zeka düzeyine sahip çocukları potansiyel suçlu olarak görmektedir. Ancak, düşük zeka düzeyine suçluluğu oluşturan en önemli etken gözüyle bakılmamalıdır. (Sevük,1998).

Zeka azlığının suç işlemede bazı potansiyel özelliklerde yatkınlık gösterdiği bilinmektedir. Zeka azlığının etki altında kalmayı kolaylaştırması, uyum problemleri yaratması, suçlarını ve suça ilişkin delilleri karartmadaki başarısızlıkları da suç açısından oranı artırmaktadır. (Yalçın, 2003).

Bu konuda ülkemizde yapılan çalışma bulunmamakla birlikte suçluluk nedenleri ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda ailelerde görölen ruhi ve bedeni aksaklıklara ilişkin veriler bulunmaktadır.

Günümüzde yapılan araştırmalar genellikle suçlu aileler ile çocuklarının suç işlemesi arasında korelasyon tespit etmiştir. Mevcut çalışmalarla genetik ve yetiştirme faktörleri üzerine odaklanılmıştır. Örnek olarak çok ciddi bir suç işlemiş babanın çocuğu kriminal olmayan bir ailenin yanına verilerek suçlu olup olmayacağı tespit edilmeye çalışılmıştır. şizofren annesi olan ve doğumdan sonra evlat edinilen ve normal anne ve babalar tarafından yetiştirilen 47 kişiden 5'inde sonradan şizofreni görölmeleri şizofreninin genetik yollardan aktarıldığını bize açıklamaktadır. (Morris, 2002).

Ancak şizofreni genin bulunması bu kişilerinde şizofreni olacağı yönünde bizi kesin bir sonuca götürmeyeceği gibi suçlu aileler ile çocuklarının suç işlemesi arasında tespit edilen korelasyon da bir neden sonuç ilişkisi şeklinde algılanmamalıdır. Bu korelasyon üçüncü bir değişken nedeniyle de olabilmektedir. Örneğin problem sosyal bir nedenden kaynaklanabileceği gibi suçu işleyen bireyin sosyal yönden dezavantajlı bir gruptan geliyor olmasından da kaynaklanabilmektedir. şimdiye kadar yapılan araştırmalar çocuk suçluluğunda biyolojik nedenlerin ana faktör teşkil etmediği görüşünde birleşmektedir. Zira zeka geriliği ile suçluluk arasında doğrudan doğruya bir ilişki söz konusu değildir. Ancak diğer bazı etmenler ile birleşerek bireyi suç işlemeye yöneltebildiği gibi suçun kolayca ortaya çıkmasına da sebep olabilir. (Doğan, 1990).

Yavuzer, düşük zeka düzeyinin suçluluğun oluşumundaki kısmi rolünün varlığını kabul ederken, bunu sadece, zeka geriliği ile suçluluk arasında aramak yerine, zeka geriliği ile öğrenim yoksunluğu ve suçluluk üçlüsünün aralarındaki karmaşık ilişkinin tümünde aramanın daha anlamlı olacağını belirtmektedir.

Sonuç olarak ister doğuştan veya sonradan kazanılmış olsun, ister kalıtım yoluyla geçmiş bulunsun bedeni bozukluklar gösteren çocukların, hayatlarının belirli bir anında

muhakkak suç işleyecekleri, yani bunların doğuştan suçlu oldukları söylenemez. (Gölcüklü, 1962).

3.2.1.3. Psikolojik Nedenler

Çocuğun suçluluğunda dış nedenler gibi birçok nedenin etkisi olduğu gibi psikolojisinin de rol oynadığı şüphesizdir. Daha doğrusu bazı çocukların psikolojik yapıları dışarıdan gelen etkilere ve telkinlere karşı koyabilecek bir yapıda değildir. (Gielb, 1949).

Bireysel nedenler yani çocuğun biyolojik, fiziksel ve psikolojik yapısındaki bozukluklar ya da eksiklikler tek başına çocuğu suça itmeseler de, suç işlemeye elverişli bir ortamda oldukça etkilidirler. (Akyüz, 2000).

Bu çocuklarda rastlanan ortak özelliklerden birisi dürtü kontrolünün eksik olmasıdır. Dürtülerini kontrol edemezler. İçlerinden geldiği gibi davranırlar. Ertelemede güçlük çekerler. Engellenme eşikleri düşüktür. Herhangi bir engellenmeyle karşılaştıkları zaman onunla başa çıkma güçleri yoktur. Erteleyemezler. Bir an önce isteklerine kavuşmak isterler. Sosyal becerileri düşüktür. Sorun çözme, öfke kontrolü gibi becerileri çok azdır ya da bu becerileri etkili değildir. İletişim kurmakta zorluk çekerler. Huzursuzdurlar. Kolaylıkla uyarılır ve kavga etmeye başlarlar. Sanki her an kavgaya hazırdırlar. (Ögel, 2007).

Psikolojik teoriler, günümüze gelinceye kadar büyük ölçüde, akıl bozukluğu ile suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır.

Bu teoriler birey üzerinde yoğunlaşarak onu davranışa sevk eden güdüleyicilere, bireysel ve kişilerarası dinamiklere odaklanmaktadır. Bireyler kendileri için önemli olan kişilerle ve yakın çevresiyle olan yaşantılarının sonucunda oluşan psikopatoloji nedeniyle suça yönelmektedir. Psikolojik teoriler suçun bireyde ortaya çıkmasıyla ilgili farklı görüşlere sahip olsalar da, hepsi suçluların psikopatolojik davranışlara sahip olduklarını kabul etmektedirler. Bu teorilere göre suçlular 'hasta', 'uyumsuz', 'patolojik' kişiler oldukları için suç davranışında bulunmaktadır. (Aldemir, F. Arzu-İstanbul 2010)

Psikolojik teoriler insanların temelde kişilik özelliklerine odaklaşmakla birlikte sosyolojik, biyolojik, kültürel ve çevresel faktörlerin davranış üzerindeki etkilerini yadsımaz; ancak bu dışsal faktörlerin etkilerini bireylerin yerleşmiş olan yapılarının içinde ele alırlar.

Akıl hastalıkları (psikoz ve nevrozlar), psikopatlık ve zeka geriliği suçta neden olabilir. Suç organizmanın psikolojik rahatsızlıklarından dolayı işlenmektedir. Kısaca psikolojik teoriye göre çocuk suç işler çünkü suçlu çocuk hasta, uyumsuz ya da patolojiktir. Bu teorilere göre kişilik problemleri suçlu davranışta önemli bir etkidir. Bunlar bazı bölge ve gruplarda çocuk suçluluğunu açıklamakta yetersiz kalmaktadır. (Gibbons, 1970).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, suçluluk kesinlikle tek bir nedene bağlanamaz, zira kişiliğin çocukluktan başlayarak yapılanması kişinin işlediği suçun tek bir sebebe bağlanmasını engellemektedir. Fizik ve psikolojik yapıdaki aksaklıklar suçun oluşumunda tek başına neden olmamakla birlikte suçta eğilimi artıran faktör olduğunu kabul etmemiz gerekir. (Doğan, 1990).

3.2.2. Çevresel Nedenler

Çocuk suçluluğunu etkileyen en önemli faktörlerden biridir.

Çocuğun suçta itilmesinde, çevresel nedenlerin bireysel nedenlerden daha fazla rol oynadığı, hatta birçok bireysel nedenlerin kaynağında da çevresel nedenlerin bulunduğu da genel olarak paylaşılan bir görüştür. (Sevük, 1998).

Ergenlik, psikiyatrik bozukluklar, bazı kalıtsal etkenler ve beden kusurlarının çocuk suçluluğunda etkili olabileceği teorileri destek görmekte birlikte, günümüzde çocuk suçluluğuna daha çok çevre faktörlerinin etkili olduğu bilinmektedir.

Kalıtımsal ve biyolojik etkenlerle, çocuğun gelişim evrelerine ilişkin özelliklerinin

bilinmemesinden doğan eğitim hatalarının çocuk suçluluğunun önkoşulunu oluşturduğunu ve bu etkenlerin toplum ve yakın çevre koşullarıyla birleşmesi sonucunda çocuğun suçlu davranışa itildiğini belirtilmektedir.

3.2.2.1. Aileden Kaynaklanan Etkenler

Çocuğun suça yönelmesindeki çevresel nedenlerden aile ilk sırada yer almaktadır.

Aile küçük sosyal bir gruptur. Günümüz ailesi çoğunlukla anne, baba, bir ve daha fazla evlenmemiş çocuklardan oluşur. (Nirun, 1968).

Aynı zamanda aile biyolojik bir varlık olan insanın devamının sağlandığı, çocuğun ilk sosyalizasyona tabi olduğu, karşılıklı ilişkilerin çoğunlukla yazılı olmayan kurallarla belirlendiği, toplumda o güne kadar oluşturulmuş olan maddi-manevi kültürün kuşaktan kuşağa aktarıldığı, biyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik, hukuksal, yönleri bulunan sosyal bir kurumdur. (Sayın, 1990).

Çocuk ilk ve esaslı sosyal grubu olan ailede yoğun bir biçimde yüz yüze ve karşılıklı ilişkiler yaşar.

Aileyi oluşturan üyeler kendi aralarında yaşadıkları ilişkilerde psikolojik doyuma ulaşırlar. Anne-baba ve çocuk sevgisi aile içi psikolojik ilişkileri en iyi ifade eder. Aile içi ilişkilerin bozuk olması bireylerin sosyo-psikolojik sorunlar yaşamasına neden olur.

İnsan yaşamının üzerinde, doğumdan önce başlayan ve ilk gelişim yıllarından ömrünün sonuna dek etkisini sürdüren bir kurum olarak aile, fizyolojik olduğu kadar, ekonomik ve toplumsal yönleriyle de kişiyi ruhsal gelişimi, oluşumu ve davranışları açısından biçimlendirip yönlendirir.

Zayıf toplumsallaşma, olumlu davranışların çocuğa öğretilmemesi, değerlerin

kazandırılmaması, ebeveynler arasında olumsuz davranışların varlığı, çocuğun eğitim yaşamının ihmali, çocuğa yönelik zayıf danışmanlık, çocuğun yaşamını izlemekte, kontrol etmekte ve denetimde başarısızlık, ailenin disiplin becerilerinin düşük olması, uygunsuz, tutarsız ve acımasız disiplin uygulamalarının olması, ebeveynler arasında çocuk yetiştirme konusunda farklı anlayışların olması ve bunun çocuğa yansıtılması, çocuk ebeveyn ilişkisinde kalitenin ve bağlanmanın düşük olması, destekleyici olmayan soğuk davranışlar, birlikte zaman geçirmenin az olması, aile ritüellerinin yetersizliği, aile içi çatışma, evlilik uyumsuzluğu, ev içi şiddet, istismar, çocuğun idaresindeki başarısızlık, çatışma yönetimdeki zayıflık, öfke kontrolünün zayıf olması, ebeveynlerde fiziksel ve ruhsal sağlığın iyi olmaması, madde kullanılması, depresyon olması, göç sonucu kent yaşamına uyum sağlayamama, çocuğun kültürel olarak ailenin önüne geçmesi gibi etkenleri çocuğun suça itilmesindeki ailesel etkenler olarak sıralamıştır.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Yavuzer tarafından yapılan bir araştırmada; suçlu çocukların % 47,6'sının çeşitli nedenlerle anne ve babalarından ayrı kaldıkları, %22'sinin parçalanmış ya da eksik ailelerden oldukları bulunmuştur. (Yavuzer, 2006).

Çocukların ailelerinin hangi çocukluk çağında dağıldığının da çocuk suçluluğunda önem taşıdığı ileri sürülmüştür. Özellikle ergenlik çağındaki çocukların daha hassas olmalarından dolayı bu çağdaki çocukların ailelerinin dağılması çocuğun suça itilmesine daha çok etkili olmaktadır. İngiltere'de yapılan araştırmalar da bu görüşü desteklemektedir.

Sevda Uluğtekin'in "Hükümlü Çocukların Yeniden Toplumsallaşması" konulu araştırmasında, anne-babanın reddedici davranışları arttıkça ve benlik tasarımı düzeyi düştükçe, hükümlü çocukların her açıdan yeniden toplumsallaşmaya yatkınlığının azaldığı görülmüştür. (Uluğtekin, 1991).

Yapılan araştırmalarda ailenin büyüklüğü, ailedeki çocuk sayısı ile belirlendiği görülmektedir. Bulgular ailedeki çocuk sayısının artmasıyla birlikte ergen suçluluğunun da arttığını göstermektedir. Çok fazla çocuğa sahip olmak, anne-baba sorumluluklarının yerine

getirilmesinde sorunlara neden olmaktadır. Çok çocuk ebeveynlere maddi yük getirmekte, ebeveynlerin çocukların öğrenme ve toplumsallaşmaları için gerekli uyarıcıları sağlamalarını güçleştirmekte, ebeveynlerin çocuklarını kontrol etmelerinde ve denetlemelerinde yetersiz kalmalarına, çocuklarına ayırdıkları zamanın paylaşılmasına ve ebeveynleriyle geçirdikleri zamanın azalması sonucunda çocukların akran gruplarının etkisiyle daha çok sapmaya maruz kalmalarına neden olabilmektedir.

Suçlu çocukların ailelerinin ekonomik durumu üzerine yapılan araştırmalar, bunların genel olarak ekonomik durumları düşük ailelerden geldiklerini göstermektedir. Çocuk suçluluğu oranının yüksek olduğu bölgelerde, kötü yaşama koşullarına sahip evler, fakirlik, kalabalık nüfus, yüksek oranda göç görülmektedir.

Ailenin ekonomik düzeyinin düşük olması; yoğun sefalet bölgelerinde ikameti, olumsuz mesken ve sağlık şartlarının oluşmasına neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak çocukların, ucuz ikamet bölgelerine sığınmış olan suçlularla temas kurmaları, onların fiil ve hareketlerini taklit etmelerine neden olmaktadır.

Genellikle fakirliğin suça yönelme ve suç işlemedeki etkilerin dolaylı olduğu kabul edilmektedir. Fakir ailelerde görülmesi mümkün, yaşam şartlarındaki eksiklikler ile çevreden gelen etkenlerin birleşmesi çocukları suça yöneltmektedir. Fakirliği diğer nedenlerle birlikte ve onlara sürükleyici bir etken olarak düşünmek gerekir.

Çocuğun suça yönelmesinde etkili olabilecek diğer bir neden de ebeveyn ya da aile çevresinde suçlu bireylerin varlığıdır. Ancak bu durum kesin bir suçluluk nedeni olarak sayılamaz. Çocuğun ailesinden suç işlemeyi anne ve babasından açık şekilde öğrenemeyeceğini, suçun öğretilmesi direkt gerçekleşmese bile, çocuğun ebeveynlerinin suç işlemesini taklit edebileceğini ve çocuğun antisosyal fiil ve hareketleri yapabileceğini belirtmektedir.

Anne, baba, çocuk ilişkilerini, anne ya da babanın suç işlemesi iki şekilde etkiler.

Bunlardan birincisi suç işleyen anne ya da baba cezaevine gittiği için ailenin fiili olarak parçalanmasıdır. İkincisi de anne baba ailede model olduğundan, anne babanın suç işlemesi çocuğun da suça itilmesinde etken olur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, ailede ana babanın veya sadece birisinin suçluluğu ile çocuğun suç işlenmesi arasında anlamlı sonuçlar çıkmaktadır. (Uluğtekin, 1991).

Örneğin; ıslahevinde bulunan 86 çocuk üzerinde Tezer Taşkiran ve Samet Ağaoğlu (1940) tarafından yapılan anket sonucuna göre, 86 çocuktan 8'inin babasının, 5'inin kardeşinin, 3'ünün amcasının, 12'sinin dayısının, 1'inin halasının, 1'inin dayı oğlunun, 4'ünün amca oğlunun suç işlediği ve bu çocuklardan toplam 34'nün (% 40) ailesinde bir şekilde suçlu tespit edilmiştir. İstanbul Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü tarafından tüm ıslah ve cezaevlerindeki 974 çocuk üzerinde yapılan araştırmada, 879 çocuğun da (% 91,24) ana ve babasının alkol kullandığı belirlenmiş, bununla birlikte 55 çocuğun anne ve babasında, 53 çocuğunda akrabalarında ruhi ve bedeni arızalar olduğu belirlenmiştir. Gül Öter ve Nejat Akalın (1992) tarafından Paşakapısı Cezaevinde tutuklu bulunan 30 çocukla yapılan görüşmede ise; bu çocuklardan 4'ünün kardeşlerinin, 9'unun da yakın akrabalarından birinin suç işlediği belirlenmiş, yine bu çocuklardan 7'sinin babasının, 2'sinin kardeşlerinden birinin, 1'inin annesinin alkol kullandığı ve 1'inin de uyuşturucu ve uyarıcı madde kullandığı tespit edilmiştir.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Fiziksel olarak birarada bulunan ancak iç çatışmalar ve sürekli tansiyonla yaşanan aileler de suçun oluşmasında etkili rol oynamaktadır.

Freeman gençler arasında yaptığı araştırmada şunları gözlemlemiştir. Araştırmadaki bütün erkek çocuklar fiziksel olarak bir arada olan ailelerden gelmektedir, ancak bu çocukların suç işlemiş olması, ailelerindeki ciddi psikolojik sorunlar ve iç çatışmalarla açıklanmıştır. Bu tip erkek çocukların babaları arasında yapılan bir araştırmayla babaların saldırgan ve düşmanca tavırlara sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca alkolizm çatışmalı ailelerde suça katkıda bulunan belli başlı bir unsurdur. (Kratcoski, 1996).

Anne ve baba tarafından tutarsız, hoşgörüden uzak ve baskılı disiplin uygulaması, çocukları olumsuz davranışlara itmektir. Çocukların bu olumsuz davranışları, ebeveyn ve çocuk ilişkisini çocuğun gelişiminin ileri dönemlerinde daha da bozabilecek, çocuğu anti-sosyal davranışlara yöneltip, suç işlemesine neden olabilecektir. Yavuzer tarafından yapılan araştırmada, anne ve baba baskısının çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz olarak etkilediği bulunmuştur.

Yapılan bir araştırmada ailedeki disiplin anlayışını incelediğinde, tüm suçlu çocukların % 86,9'unun anne ve babaları tarafından dayakla cezalandırıldıkları görülmüştür.

Çocuğun sağlıklı ruhsal ve toplumsal bir gelişme gösterebilmesinin ilk koşullarından biri, ailede tutarlı bir disiplin uygulaması ve belli bir ölçüde bir otoritenin, denetimin varlığı olmaktadır.

Aile içinde yaşanan huzursuzluklar, istismar veya kötü muamele sonucunda bazı çocuklar evden kaçmakta ve aile dışı çevrelerde kendilerine destek olabilecek başka ortamlar aramaktadırlar. Bu nedenle sevgi, sevecenlik, hoşgörü, güven, yakınlık ve olumlu iletişim ebeveynler ile çocuklar arasındaki ilişkide bulunması gereken mutlak unsurlardır. Bu unsurların yer aldığı ebeveyn çocuk ilişkisi çocukların suça yönelmesinde en büyük engel olacaktır.

3.2.2.2. Okul

Okul, aileden sonra ikinci sosyalleşme kurumudur. (Erbaş, 2003).

Bir toplumsallaşma kurumu olarak okulun işlevi büyüktür. Okul, bir sosyal kurum olarak gerektiğinde bir aile ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamı hazırlayan, bu boşluğu dolduran bir kuruluştur. (Sevük, 1998).

Okul, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini elde ettiği yer olup, çocuk suçluluğunu yok

edici bir kurum olarak kabul edilmektedir. Eğitim ve öğretim, çocuğun toplumsallaşmasına katkıda bulunmaktadır. Okulun toplumsallaştırma işlevini yerine getirememesi halinde çocuğun başarısı, gelişimi, çevresine uyumu ve ruh sağlığı olumsuz şekilde etkilenecektir. Yapılan araştırmalarda, okullarda verilen yanlış, eksik ve yetersiz eğitimin çocuk suçluluğunu da içine alan birçok sorunun kaynağı olabileceği belirtilmiştir (Yavuzer, 2006).

Çocuğun eğitim düzeyinin suçluluğu belirleyici etkenlerden biri olduğu, cezaevine giren hükümlü çocukların suçu işledikleri andaki eğitim düzeylerinin dağılımı incelendiğinde de görülmektedir.

Suçluların okul döneminde sınıfta kaldıklarını, okuldan kaçtıklarını ve bir takım hareket bozuklukları içinde olduklarını ortaya koyduğunu belirtmektedir.

Yapılan araştırmalar neticesinde çocuk suçluluğunda, çocuğun eğitim düzeyinin suçluluğu belirleyici faktörlerden biri olabileceği tespit edilmiştir. Ülkemizde çocuk suçluların eğitim ve öğrenim durumları ile yapılan araştırmalara bakıldığında ise;

İstanbul Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü (1947) tarafından tüm ıslah ve cezaevlerindeki 974 çocuk üzerinde yapılan araştırma da, çocukların % 52'sinin bir şekilde okula gittikleri yani okuma yazma bildikleri, % 48'inin ise hiç okula gitmedikleri belirlenmiştir. Yine 1947-1953 yılları arasında Ankara Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü tarafından 1000 mükerrer suçlu üzerinde yapılan araştırmada, % 57'sinin (576) hiç öğrenim görmediği, % 48'inin (481) hiç okuma yazma bilmediği, yalnız okuma bilenlerin oranının % 3 (26) olduğu, okuma ve yazma bilenlerin oranının ise % 49 olduğu (485) olduğu belirlenmiştir.

Devlet İstatistik Enstitüsü (1972) tarafından 1181 suçlu çocuk üzerinde yapılan ankete göre ise, çocukların % 74'ünün ilkokul mezunu, % 2'sinin de ortaokul mezunu olduğu saptanmıştır.

Gül Öter ve Nejat Akalın (1992) tarafından Paşakapısı Cezaevinde tutuklu bulunan 30 çocuk ile yapılan görüşmede, bunlardan okula devam etmeyenlerin sayısının 23 (%77), okula devam edenlerin sayısının ise 7 (%23) olduğu tespit edilmiştir. Okula devam edenlerin 2'sinin ortaokul ikinci sınıf öğrencisi, 2'sinin ortaokul üçüncü sınıf öğrencisi, 1'inin lise birinci sınıf öğrencisi ve 2'sinin lise ikinci sınıf öğrencisi olduğu saptanmış, okula devam etmeyen çocuklardan ise 2'sinin ilkököl eğitimi yarıda bıraktıkları, 10'unun ilkökolden mezun olduktan sonra bıraktıkları, 8'inin ortaokulu yarım bıraktıkları, 1'inin ortaokuldan mezun olduktan sonra bıraktıkları ve 2'sinin hiç okula gitmedikleri belirlenmiştir. Okulu bırakan çocukların bırakma nedenleri ise okulu sevmeme ve devamsızlık, maddi imkansızlık nedeniyle çalışma zorunda kalma, okul değişikliği nedeniyle adapte olamama olarak tespit edilmiştir.

Dr. Kuzucuoğlu'nun 278 suçlu ve 200 suçsuz denek üzerinde gerçekleştirdiği "Çocuk Suçluluğu Ve Okul Arasındaki Toplum Bilimsel İlişkilerin İncelenmesi" konulu araştırmasında ise; suçlu denekler içinde % 4'ünün hiç okula gitmemiş, geriye kalanın % 87,7'sinin 7 yaşında okula başladıkları, % 13,3'ünün ise okula geç başlamış oldukları belirlenmiş. Suçlu deneklerden % 80,2'sinin öğrenimlerini ilkököl bitirdikten sonra durdurdukları, orta dereceli bir okulda öğrenimlerine devam etmiş olan suçlu çocuk sayısının ise toplam deneklerin % 13'ünü oluşturduğu tespit edilmiştir.

Yavuzer, bin ergenin katıldığı çalışmasında 576 sının hiç öğrenim görmediğini, 481 inin okuma yazma bilmediklerini, 214 ünün ise ilkököl mezunu olduğunu belirlemiştir (Yavuzer, 2006).

Okulun olumlu etkilerinden yararlanamayan ve iyi bir aile ortamına sahip olmayan çocukların, küçüklerin harçlıklarını almaktan, şiddet kullanmaya giden çeteleşmeye kadar çeşitli suç olaylarına okulda başladıkları da görülmektedir.

Suçlu olmayan çocukların büyük bir kısmı eğitimlerine devam etmeyi planladıklarını ifade ederken, suçlu çocukların çok büyük bir kısmı okulu bırakmayı istediklerini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, okulun çocuk hayatındaki düzenleyici rolü çok taraflıdır. Okul, bir sosyal kurum olarak gerektiğinde bir aile ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan, bu boşluğu dolduran bir kuruluştur.

Okul öncelikle çocuğun fikren, ikinci olarak manen gelişmesini sağlayacak, ona ilk toplum hayatının gereklerini öğretecek, bir düzen içinde çalışma itiyadını verecek, nihayet onun zamanını faydalı şekilde alarak kötü yollara girme şansını azaltacaktır. Okul bu fonksiyonlarında gereği gibi başarı sağladığı takdirde dolayısıyla çocuk suçluluğunun önemli bir faktörü ortadan kalkmış olacaktır. (Gölcüklü, 1962).

3.2.2.3. Göç

Çocuk suçluluğunu arttıran nedenlerden biri de göçlerdir. Göçle gelenlerin geldikleri kente uyum sağlamakta güçlük çekmeleri, bu durumun aile içi ilişkileri olumsuz etkilemesi, göç edilen ilk yıllarda yaşanan ekonomik sıkıntılar, gecekondular gibi sağlıklı yapılaşma ortamında çocukların büyümek zorunda kalmaları, ekonomik sıkıntılar nedeniyle çocukların küçük yaşta çalışmak zorunda kalmaları, çocuğun sokağa alışması gibi nedenler çevresel etkenler arasında saydığımız göçün çocukların suça itilmesindeki sebepleri arasında sayılabilir.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

1950'li yıllardan itibaren hızlı nüfus artışı, tarımda makineleşme, toprak dağılımının düzensizliği ve şehirlerde iş imkanlarının artışı ülkemizde şehre göçü arttırmıştır. Şehre göçte daha konforlu hayat sağlama, şehirlerin eğlence merkezi olması gibi faktörlerde etkili olmasına karşın ana etken ekonomik sorunlardır. (Hancı, 1999).

Ülkemizde 1950'li yıllardan itibaren başlayan iç göç, 1960'lı yıllardan sonra

Avrupa'ya yönelik dış göç olarak devam etmiştir.

Türkiye'deki şehir nüfusunun oranı son 50 yıl içerisinde % 25'den % 65'e yükselmiştir. Bu artış hızıyla Türkiye dünya çapında şehirleşmenin en hızlı olduğu ülkedir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın bir raporuna göre Türkiye 90'lı yıllarda % 4,9'luk şehirleşme hızıyla Çin ve Meksika'dan önce gelmektedir. Böyle hızlı bir şehirleşmenin kentsel alanda olumsuz sonuçlar doğurması ise kaçınılmazdır. (Coşar, 2005).

Batı toplumlarında da çocuk suçluluğu sanayileşme ile orantılı olarak bir artış göstermiştir. Hiç kuşkusuz sanayileşme, hızlı ve düzensiz kentleşmeyi birlikte getirir. Onun ürünü olan işsizlik, gelir dağılımında eşitsizlikler, geleneklerin sarsılması, özellikle çocuk ve genç nüfusun artışı suça eğilim yaratırken, bu toplumsal etkenlerin ailelerde ve bireylerde yarattığı doyumsuzluklar, umutsuzluk ve çaresizlik duyguları da suça yatkınlık yaratmaktadır. (Yörükoğlu, 1997).

Kentteki yaşam koşullarındaki zorluk kırsal alandan kente göç edenlerin genelde gecekondualarda yaşamalarına yol açmaktadır. Gecekondu bölgeleri düşük toplumsal ve ekonomik düzeydeki nüfusun yaşadığı mahalleler olarak kabul edilmektedir. Bu bölgelerdeki aileler kırsal bölgenin geleneklerine ve değerlerine bağlı olup, kent değerlerine özenmekte ve yadırgamaktadırlar. Ancak kentteki gelenek ve görenekler, kırsal alandan göç eden ailelerin gelenek ve göreneklerine uymamaktadır. Çocuklar kent yaşamında daha özgür olmak istemekte, ancak aile otoritesini yitirmekten korktuğu için çocuk üzerinde daha çok baskı yapmaktadır. Göç eden çocuklar eğitim olanaklarından da ailelerinin ekonomik sorunları nedeniyle yeterince yararlanamamakta ve kendilerini para kazanma çabası içinde bulmaktadırlar. (Yavuzer, 2006).

Gecekondu her ne kadar kentin çevresinde ve dışında kente ve kentlileşmeye geçiş platformu olarak düşünülmüş ise de gelenlerin değerleri ile kenttekilerin değerleri arasında bir farklılık ve çatışma söz konusudur. Bu özellikle ilk kuşaklardan sonraki kuşaklarda ortaya çıkmaktadır. Yine bu çatışmalar normdan sapma şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

Bununla birlikte gecekondulaşmanın yoğun ve sosyoekonomik düzeyin düşük olduğu şehir bölgelerinde oturan çocuklarda suçluluk oranlarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (1997) yaptığı ayrıntılı bir araştırmanın sonuçlarına göre, kolluk kuvvetlerince yakalanan 12-18 yaşları arasındaki çocukların % 93'e yakını şehirlerde, % 7'si ise köylerde oturmaktadır. Aynı yıl ülkemizdeki nüfusun % 65'i şehirlerde, % 35'i ise köylerde oturmaktadır. İslahevlerinde bulunan hükümlü gençlerle ilgili istatistiki verilerde bu durumu doğrular niteliktedir. Bu gençlerden şehirde oturanların oranı 1980 yılından itibaren hızla atmıştır. 1980'den 1997'ye kadar şehir nüfusu genel nüfusun % 43'ünden % 65'ine çıkarken, hüküm giyen gençlerden şehirde yaşayanların oranı nüfus artışına göre çok daha hızlı bir artış göstermiş ve % 33,5'ten % 74,2'ye çıkmıştır. (Coşar, 2005).

Gecekondu bölgelerinde suç isleme oranlarının yüksek olduğu ve gecekondulaşmanın suç oranını arttırdığı belirtilmektedir. Hatta gecekonduda yaşayan bu insanların az hizmet almalarını istismar ederek suça yöneldikleri iddia edilmektedir. Yapılan çalışmalarda suç işleyen 1181 çocuktan 701 inin gecekonduda (% 59.4) oturduğu belirlenirken (Yavuzer, 1994), bir başka çalışmada Ankara'da polise intikal eden 0-19 yaş arasındaki çocuk vakalarında 2/3 ünün gecekondulardan geldiği görülmüştür. (Gökçe, 1971).

Kentleşme ve göç olgusu da suçun tek başına nedeni olamasa da suçu etkileyen önemli faktörlerden biridir.

3.2.2.4. Akran (Arkadaş) Grubu

Arkadaş veya akran grupları bireyin sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Çocuk bazı toplumsal davranışları akranlarıyla oluşturduğu gruplar içinde kazanır. Çocuk büyüdükçe akran grubunun etkisi artar ve bu etki ergenlik döneminde doruk noktasına ulaşır. (Erkan, 1995).

Arkadaş gruplarının çocuk üzerinde etkisi her yaşta olmakla beraber, en önemli etkisi ergenlik döneminde olmaktadır. Küçük yaşlara nazaran ergenlik döneminde, aile ile daha az zaman geçirilirken arkadaşlarla geçirilen zaman artmaktadır. Ergenlik dönemindeki arkadaşlıklarda duygu ve düşüncelerin paylaşımı daha fazla olmakta ve boş zamanlar aile denetimine daha az açık olurken daha fazla arkadaş grubu faaliyetleri içermektedir. (Tüfekçi, 2005)

Arkadaş çevresi çocukların boş zamanlarını geçirdikleri bir başka çevredir. Bu çevre çocuğun kendisini eğitici, yönlendirici etkilerden bağımsız hissettiği çevredir. Akran (arkadaş) grubu, çocuk üzerinde etkisi en güçlü olan gruptur. Çocuk akran grubu içerisinde, bireyler arası ilişkiler açısından gerçeklerle yüz yüze geldiği ortamı algılar, bazı toplumsal davranışları kazanır ve çocuk akran grubunun etkisinde büyür.

Çocuğun toplumsal özellik kazanması ve topluma uyması, arkadaş edinmesi ile ortaya çıkar. Arkadaşlık, sevgi, düşünce desteği ve alışveriş arzusundan doğar. Arkadaşlık ilişkilerinin, çocuğun düşünce ve duygu yönünden gelişimiyle ve toplumsal özellik kazanmasında önemli rolü vardır. Çocuğun gerçeğe uymasında, kendini iyi ve kötü yönleri ile tanımasında, duygu ve düşüncelerinin belirginleşmesinde etkili olur. Çocuk, bir arkadaş grubunda kalabilmek için bazen kendi alışkanlıklarından, hatta kabul ettiği doğrulardan vazgeçebilir. Bu nedenle arkadaş ilişkilerinin çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde önemi büyüktür. Çocuğun ne tür arkadaş edineceği konusunda çevrenin etkisi inkar edilemez. Çevrenin baskısını üzerinde hisseden ve buna uymak zorunluluğu duyan çocuğun gireceği arkadaş grupları, çevre tarafından kabul edilen gruplar olmak zorundadır. Bunun tersini yapabilmesi için çevreden bağımsız bir kişilik geliştirmiş olması gerekir. Bağımsız kişilik geliştirme ise, aile tipi ve özelliklerine, ailenin ve gencin eğitimine, nerede yaşadıklarına, ekonomik durumuna vs. bağlıdır. (Sarpdağ, 2005).

Suçluluğun gençlik grubu üyelerinin birbirleri ile etkileşimlerinden ortaya çıktığını, gençlik gruplarında grubun önde gelen üyelerinin suçluluk davranışları sergilemesinin gruptaki diğer mensupları olumsuz olarak etkileyeceğini ve grubun kurallarının ve ahlaki

kabullerinin de ona göre biçimleneceğini bildirmektedir.

Suç işleyen çocuklarda arkadaş etkisini araştırmış ve bu soruya % 32,3'ü evet, yanıtı verirken, % 67,7'si hayır yanıtı vermiştir. Yavuz (2003), arkadaş çevresinde suçlu olup olmadığı araştırıldığında % 64,8 evet yanıtı verirken, % 35,2'si hayır yanıtı vermiş, arkadaş çevresinin suça olan etkisi araştırıldığında % 69'unun arkadaşlarının suç işlemlerinde etkili olduğunu, % 31'i ise etkili olmadığını belirtmişlerdir.

Erkan (1995), yaptığı çalışmada suçlu ergenlerin % 93,5'inin bir arkadaş grubuna sahip olduğunu, bu ergenlerin % 76,5'inin arkadaşlarını mahalleden tanıdığı, % 73'ünün akranları ile yaşıt olduğu, % 62,2'sinin suç işlemiş arkadaşlarının bulunduğu belirlenmiştir. (Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

3.2.2.5. İş Ortamı

Ailenin ekonomik durumunun kötü olması nedeniyle çocuklar belli bir yaşa geldiklerinde sokaklarda ya da yaşlarına uygun olmayan işyeri ortamlarında çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Çocukların sokakta çalışmak zorunda kalmaları ise çocukları sokağın tüm tehlikelerine ve olumsuzluklarına açık ve korumasız hale getirmektedir.

Çocuğun ekonomik nedenlerle veya okuldaki başarısızlık nedeni ile küçük yaşlarda iş yaşamına katılması, kendilerine uygun olmayan işlerde çalıştırılan bu çocukların, beden ve ruh sağlıklarını tehlikeye atmaktadır. İşyerlerinde kendilerinden büyük kişilerin uygunsuz davranışlar göstermesi de bu çocukların kişiliğini olumsuz yönde etkilemektedir. (Sevük, 1998).

Çocukların çalıştırılması iki nedene bağlanmaktadır. Birinci neden, dengesiz gelir dağılımı sonucunda oluşan ve çocuğun çalışmak zorunda bırakıldığı sürekli yoksulluk,

ikinci neden ise, mevcut eğitim sisteminin yetersizliğine olan güvensizliktir. (Sarpdağ, 2005).

Çocuğun iş hayatına, vaktinden önce karışması, onun çeşitli çevrelerle temasa geçmesini, ekonomik güçlüklerle vaktinden önce maruz kalmasını eğitim yolu ile kötü etkilere direnmeyi sağlayacak manevi desteklerden yoksun duruma düşmesini sonuçlamakta ve suça yöneltmek hususunda önemli bir faktör niteliği göstermektedir. (Dönmezer, 1994).

İş ortamına giren bir çocuk, bir yetişkinin devamlı bakım ve eğitiminden yoksun kalmaktadır. Bu nedenle davranışlarının doğruluğuna ya da yanlışlığına kendisi karar vermek zorundadır. Buna bağlı olarak iş ortamında, çocuğun kendine model olarak alabileceği kişilerin özellikleri çok önemlidir. Ayrıca iş yaşamının getireceği ekonomik özgürlük, kendisini çevrenin olumsuz etkisine denetimsiz bırakmasına da neden olabilir. Özellikle aile denetiminden uzakta bir işte ve sokakta çalışan çocuklar, uyuşturucu, uçucu madde, alkol ve suç gibi sapma davranışlara karşı korumasız bırakılmaktadır. (Sevük, 1998).

İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü (1947) tarafından tüm ıslah ve cezaevlerindeki 974 çocuk üzerinde yapılan incelemede, bu çocukların % 32'sinin (319) çalışmadıkları, işsiz buldukları tespit edilmiştir.

Gül Öter ve Nejat Akalın (1992) tarafından Paşakapısı Cezaevinde tutuklu bulunan 30 çocukla yapılan görüşmede ise; okula giden 28 çocuktan 16'sının öğrenciliği sırasında bir işte çalışmış olduğu belirlenmiştir.

İşsizlik ve suç arasında doğrudan bir bağlantı olup olmadığı hususu net değildir. Tutuklanmış suçluların aşırı derecede büyük bir yüzdesinin suçun işlendiği zamanda işsiz olmasına bağlı olarak, işsizliğin suça yol açtığı sonucuna varılmıştır. Örneğin, planlanmamış bir anda işlenen suçlar veya belli bir hayat standardı elde etmek için işlenen

mala karşı suçlar, çoğunlukla boş zamanlarının olmasına bağlanmıştır. Küçük yaşlarda bir takım nedenlerle yeterli eğitimden yoksun kalan ve çalışabileceği bir işi olmayan bu çocukların suça yönelmelerinde etkili olmaktadır. Çocuk suçluluğu konusunda belirli bir uzmanlığa dayanmayan gelip geçici işler görmenin hemen hemen işsiz kalmak derecesinde suça yöneltici etkiler yaptığı da bilinmektedir.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

3.2.2.6. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları yazılı ve görsel basın olarak değerlendirilebilir.. Gazete, dergi, radyo, televizyon, sinema, internet olarak hayatımızda yer alan kitle iletişim araçlarının çocuk suçluluğu üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Özellikle son yıllarda tüm dünyayı etkilediği gibi ülkemizde de etkisi çok fazla olan internetin ortaya çıkıp hızla gelişmesi ve bu sayede her türlü bilgiye ulaşmanın mümkün olması kitle iletişim araçlarının etkisini daha da arttırmıştır.

Kitle iletişim araçlarının suçluluğu yaygınlaştırmak konusundaki etkileri şöyle özetlenebilir; suç tekniğini öğretmek, suçu olağan, çekici hatta heyecanlı bir faaliyet olarak göstermek, suçluya saygın bir kişilik vermek, suçluyu cana yakın, sempatik bir kişi olarak sunmak, adaletten kurtulmanın kolay olduğunu telkin etmek, adalet mekanizmasını ve polisi gülünç şekillerde göstermek, suçun adeta reklamını yapmak vb. (Sevük, 1998).

Televizyon ve filmlerde rastlanan şiddet ve suçluluk görüntüleri suç işleme riski altındaki kişiler üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Televizyon, sosyal bütünleşmeye engel olmaktadır ve toplumsal yaşama katılım azaltmaktadır. Şiddet içeren filmler, kişiler üzerinde taklit etme, şiddete alışma ve sertleşme etkilerinin uyanmasına neden olmaktadır. (Demirbaş, 2001).

Gözlemler, şiddet ve adam öldürme sahnelerini izleyen çocuklarda çeşitli gerginlik ve endişelerin görüldüğüne dikkat çekmektedir. Yanlış seçim sonucu oynanan bilgisayar oyunları da çocukları cinsel yönden uyarmakta, bazılarında nefret ya da suçluluk

duygusunun oluşumuna, bazılarında ise cinsel suç işlemesine ya da normalden sapan bir davranışa sebep olmaktadır. (Yavuzer, 2002).

Dönmezer (1994), son on yılda yapılan araştırmalara göre, televizyon izlemenin şiddete dayalı davranışları tahrik ettiğinin ortaya konulduğunu, şiddet içeren dizilerin çocuklarda ve gençlerde saldırganlığı arttırdığını belirtmektedir.

Yapılan bir araştırmada; ülkemizde yayın yapan televizyon kanallarının genelde çocuklarımızın beden, ruh ve heyecan gelişimini olumsuz yönde etkilediği, onları milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerimize yabancılaştırdığı, kişiliklerinin oluşma sürecinde önemli bir evre olan buluş çağlarındaki gelişmelerinin dengeli olmasını engellediği, özdeşleşmenin yoğun olduğu ilk gençlik çağında çocukların yanlış modeller benimsedikleri ortaya koyulmuştur.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

İletişim araçlarının çocuklar üzerindeki bir diğer olumsuz etkisi de reklamlarda görülmektedir. Zira reklamlar gerektiğinde lüks sayılabilecek ihtiyaç maddelerini zorunlu ihtiyaç maddeleri şeklinde cazip şekilde sunabilmektedir. Çocukların bu ayırım yetenekleri de olmadığından bu durum çocukları özellikle mala karşı suç işlemeye itmektedir. Türkiye de çocukların en çok işledikleri suçun hırsızlık suçu olması düşündürücüdür. (Balo, 1995).

Kitle iletişim araçlarının olumsuz yönde kullanılmasından dolayı çocuk suçluluğunu yaygınlaştırdığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de şimdiye kadar yapılmış araştırmalar çocuk suçluluğu üzerinde kitle iletişim araçlarının etkili olduğunu gösterebilecek nitelikte değilse de, son yıllardaki gelişmelerin ileride çocuk suçluluğunu etkileyebileceği rahatlıkla söylenebilir. (Sevük, 1998).

4. ÇOCUK MAHKEMELERİNİN YAPISI, GÖREV ALAN KİŞİLER VE YARDIMCI KURULUŞLAR

4.1. Çocuk Mahkemeleri

4.1.1. Genel Olarak

Esas olarak, Çocuk Mahkemeleri suç işlemiş çocukların yargılandığı uzman mahkemelerdir. Suç işlemiş çocuklar hakkında yapılan kriminolojik araştırmalar sonucunda, çocuk suçluluğunun sebeplerinin anlaşılması sonucunda Çocuk Mahkemeleri'ne olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Modern Ceza Hukuku tarafından Çocuk Mahkemeleri, çocukların haklarını güvence altına alan ve adil yargılanmalarını sağlayan kurumlar olarak kabul edilmektedir. (Sevük, a.g.e., s. 90)

1910 yılında Çocuk Mahkemeleri ile ilgili ilk uluslararası çalışma Washington'da yapılmıştır. Washington'da yapılan kongrede çocuklar için özel mahkemelerin kurulmasının önemli olduğu belirtilmiştir.

1911 yılında Paris'te Birinci Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi yapılmış olup, bu kongre Çocuk Mahkemeleri ile ilgili ikinci uluslararası çalışmadır. Bu konuda yapılan üçüncü çalışma ise, 1931 tarihli Uluslararası Prag Ceza Kongresi'dir.

Beijing Kuralları madde 1.4. uyarınca, çocuk yargılama sistemi her ülkenin ulusal kalkınma sürecinin bir parçasıdır ve çocuk yargılama sistemi gençliğin korunmasına ve toplumda barış düzeninin sürdürülmesine katkıda bulunur.

Çocuk Mahkemeleri bazı ülkelerde genel mahkemelerin en yüksek mahkemesinin veya Aile Mahkemesi'nin parçası olarak düzenlenmiş, bazı ülkelerde ise bağımsız mahkeme olarak kurulmuştur. Bu mahkemelerde görev yapan hakimler kararlarını sosyal hizmet

uzmanı, pedagog, psikolog ve doktor gibi uzmanların görüşlerini aldıktan sonra vermektedirler. (Sevük, a.g.e., s. 91)

Çocuk Mahkemeleri'ndeki yargılamadaki maksat çocuğun refahının sağlanmasıdır. Yapılan yargılamada hakimin çocuğun kişiliğini tanımasını sağlamak için tıp bilimi, biyoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi bilim alanlarında çalışanlarla işbirliği yapılmaktadır. Bu nedenle Çocuk Mahkemeleri'nde yapılan yargılamanın bireysel yargılama olduğu kabul edilmektedir. A.e., s. 92)

Avrupa Konseyi Tavsiye Kararları'nın 5. maddesinde, Çocuk Mahkemeleri'nin kurulduğu yerlerde, çocukların yetişkinlerin yargılandığı mahkemelerde yargılanmaması gerektiği belirtilmiştir.

Buna rağmen, bazı ülkelerde çocuklar tarafından işlenen ve ağır nitelikte kabul edilen suçların yargılamaının genel mahkemelerde yapılacağı düzenlenmiştir. Örneğin Virginia Kanunu'nda on beş yaşını tamamlamış veya bu yaştan büyük çocukların işledikleri adam öldürme suçunda Çocuk Mahkemesi Hakimi, çocuğun genel mahkemeye gönderilmesine karar verebilmektedir. (Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Beijing Kuralları madde 20.1 ve Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı madde 4'te çocuk hangi mahkemede yargılanırsa yargılsın, yargılamanın hızlı şekilde yapılması gerektiği hükme bağlanmıştır. (A.e., s. 93-94)

4.1.2. Çocuk Mahkemeleri'nin Kurulmasını Sağlayan Nedenler

Dünya'da Çocuk Mahkemeleri'nin kurulmasının nedenlerini düşünsel nedenler ve sosyo - ekonomik nedenler olarak iki başlık altında inceleyebiliriz.

4.1.2.1. Düşünsel Nedenler

4.1.2.1.1. Aydınlanma Çağı

Aydınlanma Çağı'ndan önce, çocuk aile reisi'ne tabidir. Çocuğun bu durumu Ortaçağ boyunca devam etmiştir. Ortaçağ'da her alanda Hristiyanlık'ın etkisi görülmektedir. Çocukla ilgili bütün konularda da bu etki görülmektedir.

Ortaçağ'ın önemli düşünürlerinden olan Aziz Augustine'ye göre, çocuk doğuştan kötü olduğundan eğitime tabi tutulmalıdır. Bu yaklaşım sonucunda çocuğun eğitimi için dayanın önemli olduğu düşünüldüğünden, çocuklar dayakla terbiye edilmeye çalışılmışlardır.

Aydınlanma Çağı'nda çocuğun doğuştan kötü olduğu anlayışı kabul edilmemiştir. Voltaire, çocuğun iyi ya da kötü olarak doğmadığı ve içinde bulunduğu çevrenin etkisi ile suça yöneldiğini belirtmiştir.

Rousseau ise, çocuğun doğuştan iyi olduğu ve annenin çocuğun eğitiminde önemli olduğunu belirtmektedir. Aydınlanma Çağı'nda belirtilen bu düşünceler sayesinde günümüzün çocuğa bakış açısı oluşmuştur. Aydınlanma Çağı ile birlikte çocuğun doğuştan kötü olmadığı ve çocuğun yaşadığı çevreden etkileneceği ortaya konulmuştur. Fransız Devrimi'nden sonra çıkarılan Anayasalar'da da Aydınlanma Çağı'nın bu düşüncesinin izleri görülmektedir. (Balo, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, s, 69)

4.1.2.2. Sosyal ve Ekonomik Nedenler

Avrupa'da sanayi devrimi sonucunda toplumsal yapıda önemli değişimler olmuş ve bu değişimlerden en fazla zarara uğrayanların da kadın ve çocuklar olduğu görülmüştür. Endüstrinin gelişmesi sonucunda büyük şehirlere göçler yaşanmış, bu durum ise büyük şehirlerde nüfus artışına ve konut sorununa yol açmıştır. Konut sorunu birçok ailenin bir

arada yaşama zorunluluğunu beraberine getirmiştir. Ailedeki her ferdin geçinebilmek için çalışmaya başlaması çocuklar üzerindeki gözetimin ortadan kalkması sonucunu doğurmuştur. Bu nedenler aile bağlarının zayıflamasına da etken olmuştur. Çocukların da ailenin geçinebilmesine katkıda bulunmak üzere çalışmaya başlaması ve çalışma ortamında olumsuz hareketlerde bulunan yetişkinlerle bir arada bulunmaları, çalışmadıkları zamanlarda ise olumsuz koşulların bulunduğu sokaklarda dolaşarak zamanlarını geçirmeleri çocuk suçluluğunun artmasına neden olmuştur. (Balo, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, s. 74)

Toplumsal ve aile yapısının bozulmaya başlamasına ve çocuk suçluluğunun artmasına karşı tedbir alınmasını sağlamak amacıyla kadın hareketleri başlamıştır. Bu hareketlerin başlıca hedefi, çocukları olumsuz koşullardan ve toplumun içine düştüğü ahlaki çöküntüden koruma görevi bulunan devleti uyarmaktır. Kadın hareketleri etkili olmuş ve hukuk düzenlerinde çocukların korunması yönünde birtakım değişiklikler yapılmıştır. (Balo, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, s. 74)

4.1.3. Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş Tarzları

Çocuk Mahkemeleri tek hakim veya toplu mahkeme şeklinde kurulabilmektedir. Örneğin Belçika 1912 tarihli Kanunu ile Çocuk Mahkemeleri'nin tek hakimli olacağını düzenlemiştir. Fransa ise 1912 tarihli Kanunu ile toplu mahkeme sistemini benimsemiştir.

Toplu mahkeme sistemini savunan müelliflere göre; çocuğun karakterini, ailesini, çevresini incelemeyi sadece hakim yapamaz, bu konuları incelemek birkaç uzmanın işidir. Çocuk hakkında hüküm verebilmek için sosyoloji, psikoloji, pedagoji, ceza hukuku ve tıp hakkında bilgi sahibi olunması gerekmektedir. Bir kişiden bu sayılan alanlarda bilgi sahibi olması beklenemez. Bu nedenle toplu hakim sistemini kabul etmek gerekir. Bu mahkemelerde hakimlerden birinin hukukçu olması diğer üyelerinin ise doktorlar, psikologlar, pedagoğlar veya sosyologlar arasından seçilmesi gerekir. Özellikle kız çocukların yargılanmasında bu mahkemelerde kadın hakimlerin bulunması da

gerekmektedir. Uygulamada da Çocuk Mahkemeleri'nde kadın üyenin görev yapması olumlu sonuçlar doğurmaktadır.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Tek hakim sistemini savunan müelliflere göre; Çocuk Mahkemeleri'nin görevi suç işlemiş çocuklara ceza vermek olmadığından, bu mahkemeleri genel mahkemelerden ayırmak gerekir. Çocuk Mahkemeleri çocukların ıslahını ve toplumsallaşmasını sağlayan bir örgüt olarak kabul edilmelidir. Bu mahkemelerde görev yapan hakimin çocukların toplumsallaşmasını sağlayabilmesi için onlara şefkatle yaklaşması gerekmektedir. Bunu sağlamak için ise, çocuklarla ilgili davaların duruşma salonlarında değil, hakimin odasında yapılması ve hakimin çocukla arkadaş gibi konuşması gerekmektedir. Toplu mahkemelerde ise hakimin çocukla arkadaş gibi konuşmasına imkan yoktur. Bu nedenle Çocuk Mahkemeleri'nde tek hakim görev yapmalıdır. Ayrıca bu görüşü savunanlara göre, tek hakimin çocukla ilgili her konuda uzman olması beklenemez, ancak hakim çocuğu yargılamak için çocuklarla ilgili konularda uzmanlardan bilgi alışverişinde bulunabilecektir. (A.e., s 39-40)

Erem'e göre, tek hakim sistemini kabul etmek gerekmektedir. Çünkü toplu mahkemeler sistemini savunanların eleştirilerinden olan tek hakimin birçok konuda uzman olamayacağı ve bu yüzden doğru karar veremeyeceği, sadece Çocuk Mahkemeleri için değil, diğer mahkemeler için de geçerlidir. Özellikle hakimin karar verirken karşılaştığı güçlükleri ve görevini iyi bir şekilde başarabilmesi için gereken bilginin genişliği düşünüldüğünde, bu eleştirinin diğer mahkemeler bakımından da geçerli olduğu görülecektir. Çocuk Mahkemesi tarafından çocuğa verilecek tedbirlerin süresi uzun olduğundan, bu tedbirlerin süresinin belirli bir zaman sonra azaltılıp çoğaltılması ya da çocuğun durumuna göre kaldırılması gerektiğinden ve çocuğun karakterini en iyi bilen kişinin de hakim olduğu düşünüldüğünde,tek hakim sisteminin toplu hakim sistemine göre üstünlüğü görülmektedir. (A.e., s. 39-40)

Dönmezer ve Erman, Çocuk Mahkemesi'ndeki yargılamaların niteliği gereği hakimin çocukla kişisel ilişkilerde bulunması gerektiğinden, Çocuk Mahkemeleri'nin tek

hakimden oluşması gerektiği görüşündedirler. Ayrıca Çocuk Mahkemeleri'nde hakime yardımcı olmak üzere hukukçu olmayan yardımcılardan da olması gerektiğini belirtmişlerdir. (Dönmezer/Erman, Genel Kısım, c. II, s. 735-736)

Centel, Çocuk Mahkemeleri'nde tek hakim sisteminin benimsenmesi halinde çocukların ağır nitelikte olan suçlardan yargılanmasında toplu mahkemelerin sağlayacağı güvencelerden yoksun kalacağını ve bu nedenle de tek hakim sisteminin sakıncalı olduğunu belirtmektedir. Çocuk Hukuku'nda her iki sistemi de benimseyen mahkemelerin kurulmasının yararlı olacağını ifade etmektedir.

4.1.4. Türkiye'de Çocuk Mahkemeleri

4.1.4.1. Genel Olarak

1916 yılında Necmettin Sadak tarafından Muallim Dergisi'nde yayınlanan makale, Türkiye'deki Çocuk Mahkemeleri kurulması hakkındaki ilk makaledir. Çocuk Mahkemeleri hakkında kanun çalışmalarına ilk kez 1940 yılında başlanmıştır. İlk kanun tasarısı ise 1945 yılında hazırlanmıştır. Ancak bu kanun tasarısı yürürlüğe girmemiştir. Çocuk Mahkemeleri'nin kurulması hakkında ilk kanun 1979 yılında kabul edilmiştir. 1987 yılında ise, Ankara'da ilk Çocuk Mahkemesi kurulmuştur. Daha sonra İstanbul'da iki tane, İzmir ve Trabzon'da da birer tane kurulmuştur. (Aldemir, F. Arzu-İstanbul 2010)

HSYK'nın 22.07.2005 tarihli ve 552 sayılı kararıyla 19 tane Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ve 20 tane Çocuk Mahkemesi kurulmuştur. (Balo, Çocuk Ceza Hukuku, s. 30)

2253 sayılı Kanun uyarınca, Çocuk Mahkemeleri bir başkan ve iki üyeden oluşmaktadır. Bu mahkemelerde görev yapacak hakimlerin otuz yaşını bitirmiş olmaları, çocuk sahibi olmaları ve ayrı cinsiyette bulunmaları tercih sebebi olarak düzenlenmiştir.

ÇKK'nın 25. maddesi ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 13. maddesi uyarınca, Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri kurulmuştur. Yeni kanunla çocukların yargılandığı mahkemelerin çocuklar tarafından işlenen suçların niteliğine ve mahkemenin yapısına göre ikiye ayrılması olumlu bir gelişmedir. (Balo, Çocuk Ceza Hukuku, s. 44-45)

Yeni düzenleme uyarınca, Çocuk Mahkemeleri'nde tek hakim görev yapmakta iken, Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nde ise bir başkan ve yeteri kadar üye bulunmaktadır. Ancak Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri bir başkan ve iki üye ile toplanır..

4.1.4.2. Çocuk Mahkemeleri'nin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin Kuruluşu, Görevleri, Kişi ve Yer Bakımından Yetkisi

5395 sayılı ÇKK'da Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri kurulmuştur. Bu kanunda çocukların yargılanmasında uyulacak usul kuralları da düzenlenmiştir. Ayrıca 5395 sayılı Kanun madde 42'de bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde CMK, TMK, HUMK ve SHÇEKK'nun ve denetim konusunda ise bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu uygulanacağı düzenlenmiştir.

ÇKK geçici m.1/f.3'e göre; Çocuk Mahkemeleri ile Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin bulunmadığı yerlerde, bu mahkemeler göreve başlayıncaya kadar çocuklar tarafından işlenen suçlara ait yargılamalar, genel mahkemeler tarafından ÇKK hükümlerine göre yapılacaktır.

4.2.1.1. Çocuk Mahkemeleri'nin Ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin Kuruluşu

4.2.1.1.1. Çocuk Mahkemeleri

Çocuk Mahkemeleri her il merkezinde ve bölgelerin coğrafi durumları ile iş yoğunluklarının göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde HSYK'nın olumlu görüşü alınarak kurulacaktır. İş durumu gerekli kılarsa Çocuk Mahkemeleri'nin birden fazla dairesi olabilecektir ve bu daireler numaralandırılacaktır.

Çocuk Mahkemesi tek hakimden oluşmakta ve bu mahkemelerde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet Savcısı bulunmamaktadır. (A.e., s. 33)

4.2.1.1.2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri

Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde bulundurularak belirlenen yerlerde HSYK'nın olumlu görüşü alınarak kurulacaktır. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde bu mahkemelerin birden fazla dairesi oluşturulacaktır ve bu daireler numaralandırılacaktır.

Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri bir başkan ve iki üye ile toplanır.

4.2.1.2. Çocuk Mahkemeleri'nin Ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin Görevleri

Çocuk Mahkemeleri'nin görev sorunu, hangi Çocuk Mahkemesi'nin hangi tür ve ağırlıktaki işlere bakacağıdır.

Çocuk Mahkemeleri'nin görevi bazı ülkelerde suçun ağırlığına ve sanığın yaşına göre belirlenmekte, bazılarında ise sadece sanığın yaşına göre belirlenmektedir.

1935'te Uluslararası Ceza Kongresi'nde ilk kez Çocuk Mahkemeleri'nin görev konusu tartışılmıştır. Kongrede Çocuk Mahkemeleri'nin hem suç işlemiş çocuklar ve

gençler hakkında, hem de korunmaya muhtaç çocuklar ve gençler hakkında görevli olması gerektiği belirtilmiştir.

Çocuklar hakkında açılan kamu davaları, ÇKK'nın 17. maddesi saklı kalmak kaydıyla, Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nde görülür. Çocuk kavramı ise, ÇKK'nın 3. maddesinde düzenlenmiş olup, on sekiz yaşını tamamlamamış kişinin çocuk olacağı belirtilmiştir. Bu iki hükmün değerlendirilmesinden, Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin on sekiz yaşını tamamlamamış çocuklar bakımından görevli olacağı anlaşılmaktadır.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Çocuk Mahkemesi, çocuklar tarafından işlenen ve Asliye Ceza Mahkemesi ile Sulh Ceza Mahkemesi'nin görev alanına giren suçlara bakar. Asliye Ceza Mahkemesi'nin görevi 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 11. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca, kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak kaydıyla, Sulh Ceza Mahkemesi'nin ve Ağır Ceza Mahkemesi'nin görevleri dışında kalan dava ve işlere Asliye Ceza Mahkemesi'nde bakılır. 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 10. maddesinde Sulh Ceza Mahkemesi'nin görevinin, kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak kaydıyla, iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis cezaları ve bunlara bağlı adli para cezalarına ve güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanması olduğu ifade edilmiştir. (Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi, çocuklar tarafından işlenen ve Ağır Ceza Mahkemesi'nin görev alanına giren suçlara bakar. Ağır Ceza Mahkemeleri'nin görevi 5235 sayılı Kanunun 12. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir; *“kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak kaydıyla, TCK'da yer alan yağma, irtikap, resmi belgede sahtecilik, nitelikli dolandırıcılık, hileli iflas suçları ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlerdir.”*

ÇKK ile kurulan mahkemeler, ÇKK ve diğer kanunlarda düzenlenmiş tedbirleri almakla görevlidirler. Yeni düzenlemeyle çocuklar hakkında TMK'da düzenlenen tedbirlerin alınmasında da ÇKK ile kurulan mahkemeler görevlendirilmiştir.

Ancak Aile Mahkemeleri'nin baktıkları davalarda çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir almak gerekirse, bu kararları Aile Mahkemeleri alacaktır. ÇKK'da düzenlenen hüküm, korunmaya muhtaç çocukları ve suç işlemiş çocukları kapsamaktadır. Sonuç olarak, Aile Mahkemeleri'nde görülen davalara bağlı olmayan ve çocuklarla ilgili koruyucu ve destekleyici kararların alınması gerekli konularda Aile Mahkemesi görevli değildir. Bu konularda ÇKK ile kurulan mahkemeler görevlidir. ÇKK ile kurulan mahkemelerin bulunmadığı yerlerde ise, bu çocuklar bakımından da Aile Mahkemeleri görevli olacaktır. Aile Mahkemeleri'nin olmadığı yerlerde bu kararları Asliye Hukuk Mahkemesi verecektir.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Çocuk Mahkemeleri ile Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nde yargılanma kuralının istisnası ÇKK'nın 17. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca, çocukların yetişkinlerle beraber suç işlemeleri halinde soruşturma ve kovuşturma ayrı yürütülecektir. Ancak davaların beraber yürütülmesinin zorunlu görülmesi halinde, yargılamanın her safhasında ve mahkemelerin uygun bulması şartıyla, genel mahkemelerde davaların birleştirilmesine karar verilebilir. Genel mahkeme iki davanın birleştirilmesine karar verecek ve davalar genel mahkemede görülecektir.

2253 sayılı Kanun'un 6. maddesinde, on sekiz yaşını tamamlamamış çocuklar tarafından işlenen ve genel mahkemelerin görevine giren suçlarla ilgili davaların Çocuk Mahkemeleri'nde görüleceği düzenlenmiştir. Ayrıca Çocuk Mahkemeleri'nin bu kanunda yazılı tedbirleri alacağı ve kanunla verilen diğer görevleri de yapacağı belirtilmiştir.

4.2.1.3. Çocuk Mahkemeleri'nin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin Yer Ve Kişi Bakımından Yetkisi

4.2.1.3.1. Çocuk Mahkemeleri'nin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin Yer Bakımından Yetkisi

Çocuk Mahkemesi'nin yer bakımından yetki sorunu, hangi Çocuk Mahkemesi'nin hangi yerdeki işlere bakacağıdır.

ÇKK madde 27 uyarınca, Çocuk Mahkemeleri'nin yargı çevresi, kurulduğu il ve ilçenin mülki sınırlarına göre belirlenir. Aynı madde uyarınca, Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır.

HSYK, coğrafi durum ve iş yoğunluğunu göz önünde tutarak Çocuk Mahkemeleri ile Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin yargı çevresinin değiştirilmesine veya belirlenmesine Adalet Bakanlığı'nın önerisi üzerine karar verir.

Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir alma yetkisi ÇKK'nın 8. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca, korunma ihtiyacı olan çocuğun menfaatleri bakımından kendisinin, ana, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki Çocuk Hakimi tarafından bu çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir alınır.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

4.2.1.3.2. Çocuk Mahkemeleri'nin ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin Kişi Bakımından Yetkisi

5237 sayılı TCK'nın 31. maddesinde yaş küçüklüğü düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca, fiili işlediği sırada on iki yaşını tamamlamamış olan çocukların cezai sorumlulukları yoktur. Bu yaş grubunda bulunan çocuklar hakkında ceza kovuşturması

yapılmaz. Bu yaş grubundakilerin işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilme ve davranışlarını bu doğrultuda yönlendirebilme yeteneğine sahip olup olmadığı araştırılmayacaktır. Bu çocuklara sadece çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Uygulanacak olan güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ÇKK'nın 5. maddesinde düzenlenmiştir.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Bu grupta bulunan çocuklar hakkında soruşturma yapılabilecektir. On iki yaşını tamamlamamış çocuklar hakkındaki soruşturma, çocuk bürosunda bulunan Cumhuriyet Savcısı tarafından bizzat yapılacaktır. Cumhuriyet Savcısı da soruşturma sırasında gerekli gördüğü takdirde çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını Çocuk Hakimi'nden isteyebilir. Cumhuriyet Savcısı'nın bu grupta bulunan çocuklar hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi, Çocuk Hakimi'nin koruyucu ve destekleyici tedbire hükmetmesini istemesine engel teşkil etmez. Bu çocuklar hakkında yakalama, gözaltına alma, tutuklama gibi koruma tedbirlerine hükmedilmemelidir. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 19. maddesine göre de, fiili işlediği sırada on iki yaşını tamamlamamış çocuklar suç nedeni ile yakalanamazlar ve hiçbir suretle suç tespitinde kullanılamazlar. Bu çocuklar hakkında kimlik ve suç tespiti amacıyla yakalama yapılabilmektedir. Kimlikleri tespit edildikten sonra hemen serbest bırakılmak zorundadırlar. (Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2008, s. 287)

Fiili işlediği sırada on iki yaşını tamamlamış olup, on beş yaşını tamamlamamış olanların işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı halinde, cezalarından indirim yapılacaktır. Bu yaş grubunda bulunanların işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunmaması halinde ise, bu çocukların cezai sorumlulukları bulunmamaktadır. Çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığına hakim karar verecektir. Hakim, bu konuda karar vermeden önce bilirkişi görevlendirerek çocuğun içinde bulunduğu aile ortamının, yaşadığı çevre koşullarının, eğitiminin, fiziksel ve ruhsal

gelişiminin araştırılmasını isteyebilecektir. Ancak bu yaş grubundaki çocuklara, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır. Hakim, çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığına karar verirken, bilirkişi tarafından hazırlanan rapordaki tespitleri dikkate alır. Bilirkişi raporunda çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığı hakkında görüşünü açıklamamalıdır. Bu durum ÇKK m. 35'te belirtilmiştir. (A.e., s. 287-288)

Çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını anlama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği, çocuk tarafından işlenen her bir fiil açısından ayrı belirlenmelidir.

Çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunmadığına karar verildiğinde, hakim, çocuk hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmedecektir. Birinci dönem çocuklar hakkında güvenlik tedbirlerine hükmetme konusunda mahkemenin takdir hakkı bulunmaktayken, ikinci dönem çocuklar hakkında güvenlik tedbirlerine hükmetme bakımından mahkemenin takdir hakkı bulunmamaktadır. İkinci dönem çocukların işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunması halinde sadece cezalarında belli oranlarda indirimde bulunulacak, güvenlik tedbirlerine hükmedilmeyecektir.(Aldemir, F.Arzu-İstanbul 2010)

On beş yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez. YGİY m. 19 uyarınca, bu yaş grubunda bulunan çocuklar suç sebebi ile yakalanabilirler. Soruşturma Cumhuriyet Savcısı tarafından bizzat yapılacaktır.

Üçüncü dönem çocuklar ise, on beş yaşını tamamlamış olup, on sekiz yaşını tamamlamamış olan çocuklardır. Bu dönemde bulunan çocukların işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığı araştırılmaz. Üçüncü dönem çocukların cezaları belli oranlarda indirilecektir.

Onbeş yaşını tamamlamış olup da, on sekiz yaşını tamamlamamış olan çocuklar hakkında ÇKK'da tutuklama ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır.

Suç işleyen çocuk aynı zamanda akıl hastasıysa, çocuğun yaşına bakılacaktır. ÇKK m. 12 uyarınca, çocuk fiili işlediğinde on beş yaşını tamamlamamışsa, bu çocuk hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbiri uygulanacaktır. Çocuk on beş yaşını tamamlamış olup, on sekiz yaşını tamamlamamışsa, bu çocuk hakkında TCK m. 57'deki akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır. (Koca, a.g.e, s. 290)

TCK m. 33'te, çocuğun sağır ve dilsiz olması halinde ayrı yaş gruplandırılmasına gidilmiştir. Bu gruplandırmaya göre, birinci dönem on beş yaşını tamamlamamış olanlardan, ikinci dönem on beş yaşını tamamlamış olup da, on sekiz yaşını tamamlamamış olanlardan ve üçüncü dönem on sekiz yaşını tamamlamış olup da, yirmi bir yaşını tamamlamamış olanlardan oluşmaktadır. Birinci dönemin cezai sorumluluğu bulunmamakta ve bu çocuklar hakkında on iki yaşını tamamlamamış çocuklar hakkındaki hükümler uygulanmaktadır. İkinci dönem hakkında on iki yaşını tamamlamış olup da, on beş yaşını tamamlamamış çocuklar hakkındaki hükümler uygulanacaktır. Üçüncü dönem hakkında on beş yaşını tamamlamış olup da, on sekiz yaşını tamamlamamış olan çocuklar hakkındaki hükümler uygulanacaktır. Yirmi bir yaşını tamamlamış sağır ve dilsizlerin cezai sorumluluğu tam olarak kabul edilmiştir. Oysa, 765 sayılı TCK'da sağır ve dilsizin yaşının önemi olmadığı, sağır ve dilsizliğin isnat yeteneğini etkileyeceği kabul edilmişti. Koca/Üzülmez, yeni düzenlemenin yerinde olduğunu ve yirmi bir yaşını tamamlamış sağır dilsizin, bu durumunun kusur yeteneğini etkilemesi halinde, akıl hastalığına ilişkin hükümlerin uygulanacağını ifade etmektedirler. (A.e., s. 291)

4.3. Çocuk Mahkemeleri İle Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde Görev Alan Kişiler

4.3.1. Hakim

4.3.1.1. Genel Olarak

1931 yılında yapılan Prag Ceza Kongresi'nde Çocuk Mahkemeleri'nin ve yardımcı servislerin nasıl teşkilatlandırılacağı konusu üzerinde durulmuştur. Bu kongrede, Çocuk Mahkemeleri'nde çocuk suçluluğuna ilişkin uzman olan bir hakimin görev yapması ya da Çocuk Mahkemeleri'nde doktor, pedagog ve sosyal asistanların üye olarak bulunması, kadınların hakim ve üye olarak Çocuk Mahkemeleri'ne katılmasının sağlanmasının önemli olduğu belirtilmiştir. (Nakleden: Hacıoğlu, a.g.e., s. 37)

4.3.1.2. Çocuk Mahkemeleri'ne Ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'ne Hakimlerin Atanmasında Aranacak Nitelikler

ÇKK m. 28'e göre, Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'ne atanacak hakimlerin tercihen Çocuk Hukuku alanında uzmanlaşmış, çocuk psikolojisi ve sosyal hizmet alanlarında eğitim almış olması aranmaktadır.

ÇKK'da bu mahkemelere atanacak hakimler için sayılan nitelikler zorunlu şart olarak kabul edilmemekte, bu niteliklerin bulunması atamada tercih nedeni olarak öngörülmektedir.

Bu mahkemelere atamalarda, istekli olanlara ve daha önce bu görevlerde bulunmuş olanlara öncelik verileceği düzenlenmiştir. Bu madde ile çocukların yargılanmasında görev yapan mahkemelerin hakimlerinin, çocuklarla ilgili konularda uzmanlaşması sağlanmak istenmiştir.

2253 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca, Çocuk Mahkemesi başkan ve üyelerinin otuz yaşını bitirmiş bulunmaları, çocuk sahibi olmaları ve kadro imkanları elverdiği oranda ayrı cinsiyette olmaları gerektiği düzenlenmiştir.

4.3.2. Cumhuriyet Savcılığı

Savcılık kurumunun Çocuk Mahkemesi'nde bulunmaması gerektiği belirtilmektedir. Bu düşüncede olanlara göre, savcı suç ithamları ve ceza talepleri aracılığıyla Çocuk Mahkemesi'ne resmi bir hava verecek, savcının sanığı mahkum ettirme çabası ve savcı ile sanık müdafii arasında oluşacak tartışmalar yargılanmakta olan çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkileyecektir. (Ulak, a.g.e., s. 63)

Diğer görüşte olanlar, Çocuk Mahkemesi'nde savcıya yer verilmemesinin sakıncaları olacağını ve bu sakıncalardan en önemlisinin yargılama organının aynı zamanda iddia görevini de üstlenmesi olduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca çocuk hakkında çocuğun kişiliğine uygun tedbirlerin alınabilmesi ve suç işleyip işlemediğinin anlaşılabilmesi bakımından savcıya gereksinim bulunduğunu belirtmektedirler. Savcı sanık lehine de deliller toplayacağından ve beraat talep edebileceğinden, Çocuk Mahkemeleri'nde savcılık makamı bulunmalıdır. (A.e., s. 64)

Fransa ve İtalya gibi ülkelerde savcıların hep aynı görevde bırakılarak uzmanlaşmaları sağlanmaktadır. Bu şekilde Çocuk Mahkemeleri'nde bulunan savcıların görevlerini en iyi şekilde yerine getireceği düşünülmektedir.

ÇMK m. 4'te, suç işleyen çocukların soruşturulmasında görev alacak savcıların, Çocuk Mahkemeleri'nin bulunduğu yerdeki Cumhuriyet Savcısı veya görevlendireceği yardımcıları olacağı düzenlenmiştir. Kanunda Cumhuriyet Savcılarının özellikleri belirtilmemiş ve Cumhuriyet Savcılarının uzmanlaşmasına ilişkin hükümler bulunmamaktadır. Çocuk Mahkemeleri'nin yargı çevreleri, birçok adliye teşkilatının yargı çevresini kapsamaktadır. Uygulamada suçun işlendiği yerdeki savcı olayla ilgili

soruşturmayı yapmakta ve iddianamenin düzenlenmesi için dosyayı kendi yargı çevresinin içinde olduğu Çocuk Mahkemesi Savcılığı'na göndermektedir. Soruşturmayı yapan genel savcı, tutuklamanın şartları oluşmuşsa, çocuğu Nöbetçi Sulh Ceza Hakimi'ne sorgusu için göndermektedir. Görüldüğü üzere, ÇMK sisteminde çocuklara ilişkin soruşturma genel savcılar tarafından yürütülmektedir. Çocuk savcısı ise sadece iddianame düzenleyerek Çocuk Mahkemeleri'nde dava açmaktadır. (Hamide Zafer, Maltepe Üniversitesi, 204, s. 304-305)

ÇMK m. 19'da, çocukların işledikleri suçlarda soruşturmanın bizzat Cumhuriyet Savcısı ve yardımcıları tarafından yapılacağı hükme bağlanmıştır. Bu hükümden anlaşılması gereken, çocuğun soruşturmasının çocuğun hazır bulunmasını ve aktif olarak katılması gereken işlemlerin bizzat Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılmasıdır. Çocuğun katılmasına gerek olmayan işlemler ise, kolluk tarafından Cumhuriyet Savcısı'nın denetiminde yapılacaktır. (Zafer, a.g.e., s. 306)

4.3.2.1. Çocuk Bürosu

ÇKK m. 29'da Cumhuriyet Başsavcılıkları'nda çocuk bürosu kurulacağı ve Çocuk Mahkemesi'nde görevlendirilecek hakimler için aranan niteliklere sahip olanlardan yeterli sayıda Cumhuriyet Savcısı'nın çocuk bürosunda görevlendirileceği düzenlenmiştir. ÇKK ile sadece suç işlemiş çocuklarla ilgilenen özel bir savcılık teşkilatı kurulmamıştır. (Balo, Çocuk Ceza Hukuku, s. 115)

İl ve ilçe Cumhuriyet Başsavcılıkları'nda suç işlemiş çocuklar hakkındaki soruşturmayı yürütecek çocuk bürosu kurulacaktır. Çocuk bürosu Cumhuriyet Başsavcısı tarafından görevlendirilecek Cumhuriyet Savcıları'nın gözetimi altında görev yapacaktır. (A.e., s. 115)

ÇKK m. 15 uyarınca, suç işlemiş çocukların soruşturulması çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından bizzat yapılacaktır. Suç işlemiş çocuklar hakkındaki

soruşturma kolluk tarafından yapılamaz. Hatta müdafii hazır bulunsa bile suç işlemiş çocukların kolluk tarafından ifadeleri de alınmaz. (A.e., s. 115-116)

ÇKK'da Cumhuriyet Başsavcılığı kurulu bulunan her il ve ilçede çocuk bürosu kurulacağı belirtildiğinden, çocuk bürosunun kurulması için o yerde Çocuk Mahkemesi'nin kurulu olup olmadığına bakılmayacaktır. (A.e., 118)

Çocukların Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin kurulduğu yerlerde suç işlemleri halinde kamu davası, Çocuk Mahkemesi veya Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılacaktır. İllerde kurulu olan Cumhuriyet Başsavcılıkları'na adli yönden bağlı Cumhuriyet Başsavcılıkları'nın buldukları yerlerde Çocuk Mahkemesi veya Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi yoksa, suç işlemiş çocuklar hakkındaki soruşturma evrakı kamu davasının açılması için fezleke ile Cumhuriyet Başsavcılığı'nın adli yönden bağlı olduğu il veya ilçe Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilecektir. (A.e., s. 120)

4.3.2.2. Çocuk Bürosunun Görevleri

Çocuk bürosu Cumhuriyet Savcıları'nın sorumluluğu altında görev yapacaktır. Çocuk bürosunun görevleri ÇKK'nın 30. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre çocuk bürosunun görevleri;

Suç işleyen çocuklar hakkındaki soruşturma işlemlerini yürütmektir. ÇKK m. 15 uyarınca, bu çocuklar hakkındaki soruşturma işlemleri bizzat Cumhuriyet Savcısı'nca yürütülecektir. ÇKK m. 34'e göre, suç işlemiş çocuğun ifadesinin alınmasında veya sorgusunun yapılmasında, çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulunur.

Çocuklar hakkında tedbir alınmasını gerektiren durumlarda, Cumhuriyet Savcısı gecikmeksizin tedbir alınmasını sağlayacaktır.

Çocuk bürosunun diğer görevleri ise, korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suç işlemiş çocuklardan eğitime, işe, barınmaya ihtiyacı olan veya uyum güçlüğü çekenlere destek hizmetlerini sağlamak için ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmak ve bu gibi durumları çocukları korumakla görevli kurum ile kuruluşlara bildirmektir. Maddede sayılan işbirliği yapılacak kamu kurumlarının başında SHÇEK vardır. (Özdemir, a.g.e., s. 71)

4.3.3. Kolluk

4.3.3.1. Genel Olarak

Kolluğun çocuğun suç işlemesi veya suçun mağduru olması halinde yürüttüğü hizmetlerin yanında, çocukların suç işlemelerini önleyici nitelikte faaliyetleri de bulunmaktadır. (Nakleden: A.e., s. 72)

Çocuk suç işledikten sonra ilk önce adli mercilerden olan kollukla karşılaşmaktadır. Çocuk Mahkemeleri tarafından çocuk hakkında verilen kararların amacı çocuğun ıslahı ve topluma yeniden kazandırılmasıdır. Bu amacın gerçekleşebilmesi için yargılamanın başından itibaren çocuk konusunda uzmanlaşmış birimlere gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle kolluk içinde de çocuklarla ilgili her konuda uzmanlaşmış kolluk biriminin kurulması gerekmektedir. (Hacıoğlu, a.e.g, s. 43)

Çocukların ilişki içinde olduğu kolluk görevlilerinin resmi kıyafet giymemeleri ve çocukların mahkemeye kolluk araçlarıyla değil de, sivil araçlarla götürülmesinin çocukların özsaygılarının zedelenmemesi bakımından önemli olduğu belirtilmiştir.

Kolluğun çeşitli kanunlarda çocuklar hakkında yapması gerektiği görevler belirtilmiştir. Örneğin, kolluğun gerekli soruşturmayı yürütmek, çocukların aileleri ile ilgili incelemeleri yapmak, okullarına devam etmelerini sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır.

ÇHS m. 40'ta, sözleşmeye taraf olan devletlerin, hakkında Ceza Kanunu'nu ihlal ettiği ileri sürülen, itham edilen ya da ihlal ettiği kabul olunan çocuk hakkında yalnızca bu çocuğa uygulanabilir makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecekleri düzenlenmiştir. ÇHS'nin 40. maddesi göz önüne alınarak İçişleri Bakanlığı tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmelikle çocuklara yönelik kolluk tarafından yürütülecek hizmetler ve İl Emniyet Müdürlükleri'nde Çocuk Şube Müdürlüğü ile İlçe Emniyet Amirliği bünyesinde Çocuk Büro Amirliği kurulacağı düzenlenmiştir. Ayrıca yönetmelikte çocuklarla ilgilecek kolluk görevlilerinin uzmanlaşması öngörülmüş, bu nedenle kolluk görevlilerinin çocuklarla ilgili konularda eğitim almaları ve Çocuk Şube Müdürlüğü ile Çocuk Büro Amirliği'nde görev alan kolluk görevlilerinin başka bir görevde çalıştırılmaları yasaklanmıştır.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

ÇKK m. 31'de, çocuklarla ilgili kolluk görevinin öncelikle kolluğun çocuk birimi tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Kolluğun çocuk birimlerinin olmadığı yerlerde ise, bu görevler genel yetkili olan adli kolluk tarafından yapılacaktır. Bu nedenle ÇKK'nın korunmaya muhtaç veya suç işlemiş çocuklar için ayrı bir çocuk birimi kurulmasını zorunlu hale getirmediği sonucuna ulaşmaktayız. (Balo, Çocuk Ceza Hukuku, s. 125)

4.3.3.2. Çocuk Biriminin Görevleri

ÇKK m. 31/2 uyarınca, kolluğun çocuk birimi, korunma ihtiyacı olan veya suç işlemiş çocuklar hakkında işleme başladığında durumu, çocuğun velisine, vasisine veya çocuğun bakımını üstlenen kimseye, Baroya ve SHÇEK'ye, çocuk resmi bir kurumda kalıyorsa ayrıca kurum temsilcisine bildirmesi gerekir. Kolluk, maddede sayılan kişi ve kurumlara bildirim yapmak zorundadır. Aynı maddede çocuğun yakınlarından birisine bildirim yapılmasının istisnası olarak, çocuğu suça azmettiren ya da istismar eden yakınlarına bilgi verilmeyeceği düzenlenmiştir.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Kolluğun diğer görevi, korunma ihtiyacı olan ya da suça sürüklenen çocuğun kollukta bulunduğu sırada yanında yakınlarından birinin bulunmasına imkan sağlamasıdır.

Ayrıca kolluk, çocuğun korunma ihtiyacı içinde olduğunun bildirimini ya da tespiti veya hakkında acil korunma kararı almak için beklemenin çocuğun yararına aykırı olacağını gösteren sebeplerin varlığında, durumun gerektirdiği önlemleri almak suretiyle çocuğun güvenliğini sağlar ve mümkün olan en kısa sürede SHÇEK'e teslim eder.

4.3.4. Müdafii

Çocuk Mahkemeleri'nde müdafii olup olmaması ve olacaksa bu kişinin kimin tarafından seçileceği konusu değişik şekillerde çözümlenmiştir. Anglo - Sakson hukuk sisteminde, çocuğun korunması için kurulan Çocuk Mahkemeleri'nde görev yapan hakimin tarafsız olmadığı ve çocuk lehine çalıştığı görüşü kabul edildiğinden, müdafiiin duruşmada bulunmasına gerek yoktur. Kara Avrupası hukuk sisteminde ise, müdafiiin çocuğun yargılanmasına katılması çocuğun az ceza alması ya da cezadan kurtulması amacıyla değil, çocuğun kişiliğine en uygun yaptırımın bulunmasının sağlamak için müdafiiin duruşmada olması zorunludur ve müdafisi olmayan çocuklara da mahkeme tarafından re'sen müdafii atanacağı kabul edilmiştir.

Bazı ülkelerde Çocuk Mahkemeleri'nde görev yapacak müdafiiin belli niteliklere sahip olması kabul edilmektedir. 1934 tarihli İtalyan Genç Mahkemeleri Kanunu'nda, Genç Mahkemesi'ndeki ve İstinaf Mahkemesi'nin genç işlerine bakan özel dairesindeki duruşmalarda beş senede bir İstinaf Mahkemesi başkanları tarafından hazırlanan özel listede yer alan müdafilerin görev alabileceği belirtilmiştir. (A.e., s. 76)

CMK m. 149/1'de, şüpheli veya sanığın, soruşturmanın ve kovuşturmanın her aşamasında müdafiiin yardımından yararlanabileceği ve kanuni temsilcisinin de şüpheli veya sanığa müdafii seçebileceği düzenlenmiştir.

Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir.

Türk Hukuk sisteminde zorunlu müdafilik bazı istisnalar haricinde kabul edilmemiştir. Bu istisnalardan biri de, CMK m. 150/2'de düzenlenmiş olan şüpheli veya sanığın çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz olması ya da alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturmanın yapılması halleridir. Bu hallerde şüpheli veya sanığın istemi aranmaksızın müdafî tayin edilecektir. Ayrıca şüpheli veya sanıktan kendisine müdafî seçmesi istenir ve şüpheli veya sanık müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, kendisine talebi halinde müdafî atanır.

CMK m. 156/1 uyarınca, müdafî, Baro tarafından görevlendirilecektir. 2253 sayılı Kanun'un 25. maddesinde çocuğun müdafîin duruşmada hazır bulunabileceği kabul edilmiştir. Bu kanunda çocuklar için müdafîi tayini zorunlu olarak düzenlenmemiştir. Ancak CMUK'un 138. maddesinde on sekiz yaşını tamamlamamış, sağır veya dilsiz ya da kendisini savunamayacak derecede malul olan sanık veya yakalanan kişi için istemi aranmaksızın kendisine müdafî tayinin zorunlu olduğu düzenlenmiştir.

4.3.5. Sosyal Çalışma Görevlileri

4.3.5.1. Genel Olarak

Pekin Kuralları madde 16'da çocukların işledikleri hafif nitelikteki suçlar dışında bütün yargılamalarda cezaya hükmetmeden ve yetkili makamın bir koruma tedbirine karar vermesinden önce, yetkili makam tarafından karar verilmesini kolaylaştırmak amacıyla çocuğun geçmiş yaşamı ve halen içinde yaşadığı koşullar veya suçun işlendiği şartlar gereği gibi araştırılacaktır.

ÇKK m. 7 uyarınca, ceza sorumluluğu bulunmayan çocuk hakkında tedbir kararı verilmeden önce hakimin sosyal inceleme yaptırabileceği düzenlenmiştir.

Sosyal inceleme raporu mahkemelerde görevlendirilmiş sosyal çalışma görevlileri tarafından hazırlanacaktır. Sosyal çalışma görevlisi KK madde 3'te tanımlanmıştır. Bu madde uyarınca, sosyal çalışma görevlisi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarıdır.

KK m. 33 uyarınca, sosyal çalışma görevlilerinin lisans öğrenimi görmüş olmaları gerekmektedir. Ancak bu göreve atanacak kişilerin çocuk ve aile sorunlarıyla çocuk hukuku ve çocuk suçluluğunun önlenmesi alanlarında lisansüstü öğrenim görmüş olmaları tercih nedeni olarak belirtilmiştir.

Sosyal çalışma görevlilerinin olmaması, görevin bu kişiler tarafından yapılmasında fiilî veya hukukî bir engel bulunması ya da başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması gibi durumlarda, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar ile serbest meslek icra edenlerden nitelikleri uygun olanlar da, sosyal çalışma görevlisi olarak görevlendirilebilirler.

Çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılmasını Cumhuriyet Savcısı, mahkemeler ve Çocuk Hakimleri ister.

ÇOCUKLARIN YARGILANMASI

ÇOCUKLARA UYGULANAN GÜVENLİK TEDBİRLERİ ,CEZALAR

5.1. Çocukların Yargılanması

Kişinin daha küçük yaşlarda kanunlara ve toplum düzenine baş kaldırması, onun ilerleyen yaşlarında uyumsuzluğunun artarak devam edeceği tehlikesini doğurduğundan, çocuk suçluluğunun önlenmesinin toplum açısından önemi büyüktür. Çocukların yargılanması sistemi çocukların ıslahına ve toplumsallaştırılmasına yönelik olması gerekmektedir. İslah sistemine geçilebilmesi için iki aşamadan geçmek gerekmiştir. (Zafer, a.e.g., s. 295)

İlki, cezalandırma aşamasıdır. İkinci aşama ise, suçlunun bir hasta olarak ele alınmasıdır. (Feridun Yenisey, Çocuklar ve Küçük Sanıkların Muhakemesinde Yeni Eğilimler ve İnsan Hakları Sorunu, 1993, s. 277)

Günümüzde suç işleyen çocuklara, kendilerinin ve toplumun yararı açısından önemli olan ıslah edici, terbiye edici ve koruyucu cezalar verilmektedir. Çocuklara yetişkinlerden farklı cezaların uygulanması ve verilen cezalarda da terbiye ve eğitim amacının ön planda tutulması kendine özgü kuralları olan çocuk ceza hukukunu meydana getirmiştir. Çocuk ceza hukuku için fail ceza hukuku da denilebilir. Çocuk ceza hukukunda genel maddi ceza hukukundan ve muhakeme hukukundan farklı kuralların benimsenmesi gerekmektedir. Örneğin; yaptırımların derecelendirilmesi gerekmekte, genel ceza hukukunun çocukların ıslahı bakımından uygun olmayan bazı ceza ve tedbirlerine yer verilmemeli, cezaya son çare olarak başvurulmalı, ceza verilirken eğitim amacı çocuğun kusurunun ağırlığının ve cezanın genel önleme fonksiyonunun önünde tutulmalı, çok suçta tek sorumluluk ilkesi benimsenmeli, kanunlarda cezaların alt ve üst sınırları arasında farklar yaratılarak hakimin cezayı çocuğun kişiliğine uydurabilmesi sağlanmalı, hakime ceza ile

tedbirler arasında seçim yapmak veya ikisini beraber uygulamak imkanı tanınmalıdır. (Ayne Nuhoglu, Çocuk Ceza Hukukunda Erteleme ve yargı Dışı Önlemler, c. 201, s. 313)

Beijing Kuralları'nın 5. maddesinde çocuk ceza adaleti sisteminde çocuğun iyileştirilmesinin ön plana alınması ve çocuk suçlulara gösterilecek tepkinin suçun ve suç işlemiş çocuğun içinde bulunduğu koşullara uygun olması gerektiği belirtilmiştir. Beijing Kuralları m. 17.1/a'da, çocuğa verilecek cezanın belirlenmesinde sadece suçun işleniş tarzı ve ağırlığı dikkate alınmayacak, ayrıca çocuğun içinde bulunduğu koşullar, ihtiyaçları ve toplumun gereksinimleri de göz önüne alınacaktır. Beijing Kuralları 17.1/d'de ise, çocuğun ıslah edilmesi ilkesinin çocuklara ilişkin davalarda yol gösterici olması gerektiği belirtilmiştir.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Çocuklar hakkında yargılama sırasında tutukluluk kararı verilmesi bile, davalarının hızlı görülmesi gerekmektedir. (ÇHS m. 40/2b - iii, Beijing Kuralları m. 20) Çocukların özel yaşamları korunmalı ve adli sicillerine yetkili makamlar dışında kimse ulaşmamalı, hatta yetişkin olduklarında haklarında açılan davalarda bile kullanılmamalıdır. (ÇHS m. 40/2b - vii, Beijing Kuralları m. 8, Havana Kuralları m. 19) Suç işlemiş olan ve cezai sorumlulukları bulunan çocukların mağdurla uzlaşmalarına olanak sağlanmalıdır. Çocuklarla ilgili adli işlemlere yasal temsilcilerin de dahil edilmesi gerekir. (A.e., s. 297-298)

5.1.1. Soruşturma Evresi

5271 sayılı CMK'nın 2. maddesinde soruşturma, kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre olarak tanımlanmıştır. CMK uyarınca, kural olarak, soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir ve bu gizliliğin savunma haklarına zarar vermemesi gerekmektedir. ÇKK'da ise bu konuda bir düzenleme yapılmamıştır.

ÇHS'nin 40. maddesinde çocuklar hakkında yürütülecek kovuşturmanın her aşamasında özel hayatın gizliliğine saygı gösterilmesi gerektiği düzenlenmiştir. ÇHS'de düzenlenen bu hüküm uyarınca, soruşturma aşamasındaki işlemlerde de özel hayatın gizliliğine saygı gösterilecektir.

Beijing Kuralları'nın 8. ilkesine göre de, çocuğun afişe olmamasının veya damgalanmamasının sağlanması gerektiğinden, çocukların yargılanmasında gizliliğe önem gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı maddede de, çocuk suçlunun kimliğini belirtecek yayın yapılmasının yasaklanması gerektiği ifade edilmiştir.

ÇKK m. 15'te çocuklar hakkındaki soruşturmanın çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından bizzat yapılacağı hükme bağlanmıştır. Çocuğun ifadesinin alınması veya soruşturmadaki diğer işlemler sırasında çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulunabilecektir. Soruşturma sırasında çocuğun topluma kazandırılması bakımından gerekli görülürse, Cumhuriyet Savcısı çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını Çocuk Hakimi'nden isteyebilir.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Cumhuriyet Savcısı'nın soruşturma aşamasında Çocuk Hakimi'nden tedbir kararı istemesi durumunda, Çocuk Hakimi sosyal araştırma görevlisine sosyal inceleme yaptırmalı ve SİR uyarınca tedbir uygulamalıdır.

Zira Beijing Kuralları m. 16'da bu husus düzenlenmiş ve yargılayan makam tarafından hükümden önce çocuğun suçu işlemeden önceki yaşam koşullarının ve suçun hangi ortamda işlendiğinin araştırılması gerektiği belirtilmiştir.

Çocukların gözaltına alınması hakkında CMK'nın gözaltına alınması hakkındaki düzenlemeler uygulanacaktır. CMK m. 91/1 uyarınca, yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığı'nca serbest bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilir. Gözaltına alma kararı, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olması ve

kişinin suçu işlediğini yönünde kuvvetli suç şüphesi olma ihtimaline bağlıdır. Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hakim veya mahkemeye gönderilmesi için öngörülen zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez. Gözaltına alınan kişinin yakalama yerine en yakın hakim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre on iki saatten az olamaz. Gözaltına alınan kişi bırakılmazsa, kanunda belirtilen süreler sonunda sorguya çıkarılır. Gözaltına alınan kişinin yakınına veya bu kişi tarafından belirlenecek kişiye gecikmeksizin haber verilmelidir ÇMK m. 16'da gözaltına alınan çocukların kolluğun çocuk biriminde tutulacağı; eğer kolluğun çocuk birimi bulunmuyorsa, gözaltına alınan çocukların yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulmaları gerektiği düzenlenmiştir.

Çocuk ceza hukukunda suç işlemiş çocuğun nüfus kaydındaki yaşının gerçek yaşına uygun olması, yargılama kuralları ile ceza ve güvenlik tedbirlerinin belirlenmesi ve çocuk hakkında verilen hükümlerin infazı bakımından önemlidir. CMK m. 218/2 uyarınca, kovuşturma evresinde sanığın yaşının ceza hükümleri bakımından tespitinde bir sorunla karşılaşılması durumunda, mahkeme ilgili kanunda belirlenen usule göre bu sorunu çözerek karar verecektir. Her ne kadar hükümde, soruşturma evresinde yaş tespitinden söz edilmemişse de, Cumhuriyet Savcısı hukuk mahkemesinde yaş düzeltme davası açmalıdır. Hukuk mahkemesinden gelecek karar uyarınca Cumhuriyet Savcısı ya soruşturmaya devam edecek ve iddianame düzenleyip kamu davası açacaktır ya da çocuk hakkında yaşından ötürü kovuşturma yapılması mümkün değilse, ÇKK'nın çocuklar hakkındaki güvenlik önlemleri ile ilgili hükümlerini uygulayacak veya çocuk hakkında kamu davası açarak, CMK m. 218/2 uyarınca yaş tespiti yargılamasının yapılmasını sağlayacaktır. (Nakleden, Özdemir, a.g.e., s. 88)

On iki yaşını tamamlamamış çocukların yakalanamayacağı Yakalama ve Gözaltına Alma Yönetmeliği'nin 19. maddesinde düzenlenmiştir. Bu yaş grubunda olan çocuklar ancak kimlik ve suç tespiti maksadıyla yakalanabilir. Kimlik tespitinden sonra hemen serbest bırakılır.

Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılan soruşturma sonucunda on iki yaşını tamamlamamış çocuğun suçu işlediğine ilişkin yeterli delil olsa da, kamu davası açılmayacak ve kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karar verilecektir. (Balo, Çocuk Ceza Hukuku, s. 132)

5.1.1.1. Çocuklar Hakkında Verilen Tutuklama Ve Adli Kontrol Kararları

Kişinin hürriyetinin kesin hüküm verilmeden önce hakim kararı ile sınırlandırılarak, tutukevine konulmasına tutuklama denir. Tutuklamada mutlaka hakim kararı bulunması gerekmektedir. Tutuklama kararı ile suçluluğu kesinleşmemiş bir kişinin hürriyeti kısıtlandığından, tutuklamanın amaçlarına başka tedbirlerle ulaşılması imkanı varsa öncelikle bu tedbirler uygulanmalıdır. (Balo, Çocuk Ceza Hukuku, s. 395)

Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında, çocuğun gözetim altında ıslahı ve yetkili merci önüne çıkarılması için verilen kararın uygulanması amacıyla çocuğun özgürlüğünden yoksun bırakılacağı düzenlenmiştir. AİHS'nin 5. maddesinin d bendinde de, çocuğun gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya çocuğun yetkili merci önüne çıkarılması için usulüne uygun olarak tutulması durumunda çocuk özgürlüğünden yoksun bırakılabilecektir.

ÇMK'nın 19. maddesinin son fıkrasında, çocukların işlediği ve alt sınırı üç yılı aşmayan hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren fiillerinden dolayı tutuklanmalarının mümkün olmadığı kabul edilmiştir. CMUK m. 110'da, soruşturmada tutukluluk süresinin azami altı ay ve kovuşturma evresinde ise tutukluluk süresinin soruşturmadaki tutukluluk süresi dahil iki yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Bu hüküm ÇMK'da tutuklulukta geçecek süre konusunda herhangi bir düzenleme bulunmadığı için çocuklar hakkında da uygulanmalıdır. ÇMK m. 37'de hakkında tutuklama kararı verilen çocukların çocuklara ait tutukevlerine konulacağı ve bu tutukevlerinin olmaması halinde ise, yetişkinlere ait tutukevlerinin ayrı kesimlerine tutulacakları düzenlenmiştir. Bu hüküm Beijing Kuralları m. 13.4 ve Havana Kuralları m. 29 ile uyumludur.

Türk Hukuku'nda tutuklama konusunda yetişkinler ve çocuklar için ayırım yapılmamıştır. CMK m. 100 ve devamı maddelerinde tutuklama tedbiri düzenlenmiştir. Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olgular ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde şüpheli ve sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların olması, şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme ya da tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunması hususlarında kuvvetli şüphe oluşturursa tutuklama nedeninin olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca CMK m. 100/3'de bazı suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması halinde tutuklama nedeninin varlığının kabul edileceği düzenlenmiştir.

ÇKK m. 21'de, on beş yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerden dolayı tutuklama kararının verilemeyeceği düzenlenmiştir.

CMK m. 109'da adli kontrol tedbiri düzenlenmiştir. Adli kontrol 5271 sayılı CMK ile Türk Hukuku'na girmiştir. Bu kurum, tutuklama sebeplerinin varlığı halinde ve üst sınır üç yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren bir suç nedeniyle yürütülen soruşturmada şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol hükümleri uygulanabilecektir. Tutuklama yasağının olduğu hallerde de adli kontrol kararı verilebilir.

1412 sayılı CMUK'ta suç işlediği yönünde kuvvetli belirti bulunan şüpheli hakkında hakim iki seçenek olan tutuklama ve serbest bırakmadan birini uyguluyordu. Hakimin bunlardan başka uygulayabileceği seçenek yoktu. Bu iki seçenekten birinin uygulanmasının da sakıncaları bulunmaktaydı. (A.e., s. 388)

CMK uyarınca adli kontrol kararı verilebilmesi için tutuklama sebeplerinin olması gerekmektedir. Bu nedenle adli kontrolün tutuklamanın alternatifi olduğunu söyleyebiliriz. Adli kontrol, suç işlemiş kişilerin ıslahını ve eğitimini de sağlamaktadır. Bu tedbir kişiyi

hürriyetinden yoksun kılmaz; ancak kişi tedbire tabi tutulmaktadır. Bu sayede kişinin kaçması ve hürriyetinden yoksun kılmanın zararları da engellenmiş olur. (A.e., s. 388-389)

ÇKK'nın 20. maddesinde adli kontrol kurumu düzenlenmiştir. ÇKK m. 20 uyarınca, çocuklar hakkında adli kontrol tedbiri olarak CMK'da belirtilen tedbirlerle bu maddede belirtilen tedbirlerden biri uygulanabilecektir. ÇKK'da sayılan tedbirler şunlardır; belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak, belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek, belirlenen kişi veya kuruluşlarla ilişki kurmamaktır.

ÇKK m. 20/2'de, adli kontrol tedbirlerinden sonuç alınamaması, sonuç alınamayacağının anlaşılması veya çocuğun tedbirlere uymaması halinde tutuklama kararı verilebilecektir. Hakim, suç işlemiş çocuk hakkında CMK'da belirtilen adli kontrol tedbirlerine hükmetse ve çocuk tarafından bu tedbirlere uyulmaması, bu tedbirlerden sonuç alınamaması ya da sonuç alınamayacağının anlaşılması durumunda da ÇMK m. 20/2 uyarınca tutuklama kararı verebilecektir.

On beş yaşını tamamlamamış çocuk hakkında adli kontrol tedbirine hükmedilmesi, ancak bu tedbirden sonuç alınamaması, alınamayacağının anlaşılması veya çocuğun tedbirlere uymaması halinde, çocuk hakkında tutuklama kararı verilemeyecektir. Çünkü ÇKK m. 21'de on beş yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında tutuklama yasağı bulunmaktadır. Bu yasak mutlaktır. Ancak on beş yaşını tamamlamış çocuklar hakkında tutuklama ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

CMK m. 109/2'de tutuklama yasağının öngörüldüğü hallerde de adli kontrole ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir. ÇKK m. 21'de on beş yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında tutuklama yasağı öngörülmüştür. CMK m. 109/2'de belirtilen yasak ise, CMK'nın 100. maddesinde dördüncü fıkrasında belirtilen düzenlemeye ilişkindir. CMK m. 100/4'te, sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı bir yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilmeyeceği düzenlenmiştir. Bu nedenle ve ayrıca adli

kontrol kurumunun amaçları göz önüne alınırsa, on beş yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında da adli kontrolün uygulanabileceğini kabul etmek gerekir. (A.e.g, s. 388-389)

5.1.1.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Çocuklar, yetişkinlere oranla biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal davranışları yönünden zayıf olduklarından, suç işlemiş çocuklara uygulanacak yaptırımların da yetişkinlere uygulanan yaptırımlardan farklı olması gerekmektedir. Bu nedenle birçok ülkede çocuklar için erteleme kurumu kabul edilmiştir. Ertelene üç şekilde düzenlenebilmektedir. Bunlar; cezanın ertelenmesi, hükmün infazının ertelenmesi ve kamu davasının açılmasının ertelenmesidir. (Seyithan Güneş, Çocuk Ceza Hukuku, 1997, s. 143)

Ertelene kurumu mülga TCK, ÇMK ve Cezaların Yerine Getirilmesi Hakkında Kanun (647 sayılı Kanun) açısından sadece cezanın yerine getirilmesinin belli bir süre geri bırakılması anlamını taşıyordu.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, çocuğun yargılanmasının çocuğun psikolojisini olumsuz etkilemesinden ve mahkemelerin iş yükünün fazla olmasından dolayı, çocuk aleyhine açılacak kamu davasının belli şartlarla belirli bir süre ertelenmesi ve belirlenen süre sonuna kadar çocuğun şartlara uyması halinde, o fiille ilgili kamu davasının açılmayacağına, şartlara uymaması halinde ise kamu davasının açılacağına karar verilmesidir. (Güneş, a.g.e. 2006, s. 107)

Kural olarak, Cumhuriyet Savcısı kamu davasının açılmamasına karar vermektedir. Bazı hukuk sistemlerinde ise, kamu davasının açılmamasına Cumhuriyet Savcısı ancak hakimin muvafakati ile karar verebilir.

Hukukumuzda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ilk kez ÇKK'da düzenlenmiştir. 06.12.2006 tarihinde ise 5560 sayılı Kanun ile CMK değiştirilmiş ve yetişkinler hakkında da kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu kabul edilmiştir.

5560 sayılı Kanun KK'nın kamu davasının ertelenmesi kurumunu düzenleyen 19. maddesini de değiştirmiş ve kamu davasının açılmasının ertelenmesinin koşulları yönünden CMK'ya gönderme yapılmış, ayrıca deneme süresi de üç yıl olarak belirtilmiştir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, suç işlemiş kişi hakkında bazı şartlarla ve deneme süresince iyi halli olması durumunda kamu davasının açılmamasıdır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesinin koşulları CMK'da şu şekilde düzenlenmiştir;

1. Suça ilişkin koşul: Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suç ve cezasının da st sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezası olması gerekir.Bu suçun işlendiğine ilişkin yeterli şüphe olmalıdır.. Suç, uzlaşma kapsamına giren sulardansa, öncelikle bu kurumunun uygulanması gerekir. Uzlaşmaya ilişkin hüküm olan CMK m. 253/19 uyarınca, uzlaşma sonucu belirlenecek fiili şüpheli yerine getirirse, kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya srekliplik arz etmesi durumunda, CMK m. 171'deki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilecektir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, CMK m. 171'deki şartlar aranmaksızın kamu davası açılır.

2. şüpheliye ilişkin koşul: şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkum olmamış bulunmasıdır.

3. Liyakat koşulu: Yapılan soruşturmanın, kamu davasının açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği yönünde kanaat oluşturması gerekir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi bakımından Cumhuriyet Savcısı şüphelinin kişiliğini ve geçmişteki halini göz önünde bulundurarak, ertelemenin kişiyi ileride suç işlemekten alıkoyup alıkoyamayacağına takdir etmesi gerekmektedir.

4. Kamu yararı koşulu: Kamu davası açılmasının ertelenmesi şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olmalıdır.

5. Zararın giderilmesi koşulu: Suçun işlenmesi ile mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekmektedir.

Cumhuriyet Savcısı kamu davasının açılmasının ertelenmesi koşulları oluştuğunda, kamu davasının beş yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir. ÇKK m. 19 uyarınca, çocuklar bakımından deneme süresi üç yıl olarak kabul edilmiştir. Deneme süresince kasıtlı suç işlenmediği takdirde şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilir. Deneme süresi içinde kasıtlı suç işlenmesi halinde, kamu davası açılacaktır. Deneme süresi içinde taksirli suç işlenmesi halinde, şüpheli hakkında kamu davası açılmayacaktır.

Şüpheli deneme süresi içinde kasıtlı bir suç işlemişse, ancak ikinci suçtan ötürü mahkumiyet kararı verilmemişse veya mahkumiyet kararı deneme süresi içinde kesinleşmemişse, kamu davası açılmayacaktır. Eğer deneme süresi içinde ikinci suçtan ötürü mahkumiyet kararı kesinleşmişse, kamu davasının açılmasına karar verilecektir.⁴⁴

Deneme süresi içinde zamanaşımı işlemeyecektir.

5560 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önce ÇKK m. 19'da, çocuk tarafından işlenen fiilin cezasının üst sınırının üç aydan fazla ve iki yıl dahil olmak üzere iki yıla kadar hapis ya da adli para cezasını gerektirmesi halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından açılacak kamu davasının, belli şartların olması durumunda, beş yıl süre ile ertelenebileceği düzenlenmişti. Çocuklar bakımından kamu davasının açılmasının ertelenmesi için gereken şartlar ise şunlardı; çocuğun daha önceden kasıtlı bir suçtan mahkum olmamış bulunması, yapılan soruşturmanın kamu davasının açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, kamu davası açılmasının ertelenmesinin şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması ve suçun işlenmesiyle mağdurun

veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesidir. Ancak mağdurun veya kamunun uğradığı zararın tamamen giderilmesi koşulu, şüphelinin kendisinin veya ailesinin ekonomik durumunun buna olanak vermemesi durumunda aranmayabilecekti. Bu koşulların birlikte gerçekleşmesi durumunda kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilecekti. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi hususundaki kararın Çocuk Hakimi tarafından onanması da gerekmektedir. On beş yaşını tamamlamamış çocuklar bakımından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu çocuk tarafından işlenen fiilin cezasının üst sınırının üç aydan fazla ve üç yıl dahil olmak üzere üç yıla kadar hapis ya da adli para cezasını gerektirmesi halinde uygulanabilecekti. Bu düzenleme ile on beş yaşını tamamlamamış çocuklar bakımından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulanma alanı genişletilmiş bulunmaktaydı. (Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

5560 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle ÇKK m. 19'da kamu davasının ertelenmesi kurumunun düzenlenmesine son verilmiş olup, çocuklar hakkında da CMK'nın uygulanacağı belirtilmiştir. Deneme süresinin ise çocuklar bakımından üç yıl olacağı düzenlenmiştir. Ayrıca ÇKK m. 36'da kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan çocuğun denetim altına alınacağı düzenlenmiştir. Bu değişiklikle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulanma alanı çocuklar bakımından kısıtlanmıştır. Kanaatimizce, bu değişiklik ile çocukların ıslahı ve yeniden topluma kazandırılması bakımından geri adım atılmıştır.

5.1.1.3. Uzlaşma

Sözlük anlamı olarak uzlaşma, belirli bir konu üzerinde uyuşma demektir. Uzlaşmak, aralarındaki düşünce veya çıkar ayrılığını, karşılıklı ödümlerle kaldırarak uyuşmak ve uzlaştırma ise, bazı yöntemlerle uyuşma veya barışı sağlamaktır. (Seydi Kaymaz, Uzlaşma ve Ön Ödeme, 2007, s. 45)

Uzlaşma kavramına yerine arabuluculuk (mediation) terimi de kullanılmaktadır. Aslında arabuluculuk terimi daha çok hukuk uyuşmazlıkları için kullanılmaktadır. Uzlaşma kurumunda fail ile mağdurun suçtan doğan zararın giderilmesi konusunda anlaşmaları ya da arabulucu tarafından anlaşdırılmaları halinde ceza soruşturması ve kovuşturması sona erdirilmektedir. Uzlaşma ile uyuşmazlığın çözümünde mağdur da sürece katılmaktadır. Bu sayede suçun yol açtığı sonuçlar tarafların ortak yararlarına uygun biçimde çözümlenebilmektedir. Bu kurum sonucunda fail ve mağdur taraf haline gelmektedirler. Başka bir deyişle, fail ve mağdurun uyuşmazlığın çözümü konusunda açıkladıkları iradeler kararı etkilemekte ve ceza uyuşmazlığı bu şekilde sona erdirilmektedir. Uzlaşma kurumu sayesinde genel önleme ve özel önleme gerçekleşmekte ve fail ile mağdur ve toplum arasında barış sağlanmaktadır. (A.e., s. 45-46)

Ceza yargılamasında uzlaşma kurumunun kabul edilmesinin nedenleri olarak şu durumlar gösterilmektedir; yargının iş yükünün hafifletilmesi, davaların uzaması, mağdurun yargılama sürecinde de zarar görme ihtimali, sanığı cezalandırmış olmanın mağduru tatmin etmemesi, failin topluma yeniden kazandırılmasında bu yöntemlerin daha etkili olmasıdır. (A.e., s. 48)

Geniş anlamıyla uzlaşma benzeri kurumlar hukuk sistemlerinde düzenlenmiştir. Bu kurumlar; hakimin ceza kararnamesi, önödeme, idari ceza kararnamesi (idari para cezalarına ilişkin ceza işlemleri) ve pişmanlık kurumlarıdır. Belirtilen kurumlarda sanığa yargılama konusunda yetkili makam tarafından bir çözüm yolu önerilmekte ve sanık tarafından çözüm önerisinin kabul edilmesi halinde yargılama yapılmamaktadır. Şikayete bağlı suçlar ve şahsi dava yolu da geniş anlamıyla uzlaşma kavramı içerine dahil edilmektedir. Çünkü bu kurumlarda da mağdur ile failin anlaşması sağlandığında dava açılmamakta veya dava düşürülmektedir. Hukukumuzda da önödeme, etkin pişmanlık ve şikayete bağlı suçlar düzenlenmiştir. (A.e., s. 48)

5.1.1.3.1. KK'daki Düzenleme

Uzlaşma kurumunun uygulanabilmesi için suç işlemiş çocuğun cezai sorumluluğunun bulunması gerekmektedir. On iki yaşından küçüklerin cezai sorumluluğunun bulunmadığı kabul edildiğinden, bu grupta bulunan çocuklar hakkında uzlaşma kurumu uygulanamayacaktır.

5560 sayılı Kanunla değıştirilmeden önce KK m. 24'te uzlaşma kurumunun çocuklar tarafından işlenen hangi suçlar bakımından uygulanacağı ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş, uzlaşmaya ilişkin diğerk hususlarda TCK ve CMK'ya atıf yapılmıştı.

KK m. 24 uyarınca, suç işlemiş çocuklar bakımından uzlaşma kurumu soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olan, taksirle işlenen, adli para cezasını gerektiren, on beş yaşını tamamlamış olan çocuklar bakımından kasten işlenen ve st haddi iki yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren, on beş yaşını tamamlamamış olan çocuklar bakımından kasten işlenen ve st haddi üç yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren suçlarda uygulanabilir.

KK m. 24 ile suç işlemiş çocuklar hakkında uzlaşma kurumunun uygulanması genişletilmiştir. Özellikle taksirle işlenen suçların suç türüne ve ceza miktarlarına bakılmaksızın uzlaşma kurumunun kapsamında olacağı düzenlenmiştir.

5.1.1.3.2. 5560 Sayılı Kanun'undan Sonraki Uygulama

5.1.1.3.2.1. CMK'daki Düzenleme

5560 sayılı Kanun ile TCK m. 73/8 yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kanunla CMK m. 253 ve 254 de değıştirilmiştir. Yeni düzenleme ile uzlaşma kurumunun koşulları şu şekilde düzenlenmiştir;

1. Fail tarafından işlenmiş bir suç olmalıdır.

2. Bu suçun uzlaşma kapsamında kalması gerekmektedir. CMK m. 253 uyarınca, uzlaşma kapsamında kalan suçlar üç kategoride düzenlenmiştir. Bunlar; soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlar; şikayete bağlı olduğuna bakılmaksızın kasten yaralama, taksirle yaralama, konut dokunulmazlığının ihlali, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması, ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi ve belgelerin açıklanması suçları ve soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suçlar hariç olmak üzere diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak kanunda açık hüküm bulunan suçlardır. CMK m. 253/3 uyarınca, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlarla cinsel dokunulmazlığa karşı suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olsa bile, uzlaşma yoluna gidilemez.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

3. Suçtan zarar gören gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olmalıdır. Uzlaşmanın uygulanabilmesi için kişilerin maddi veya manevi zarar görmesi gerekmektedir. Kamu tüzel kişilerine karşı işlenen suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı değildir. Bu nedenle kamu tüzel kişilerine karşı suç işlenmesi halinde uzlaşma kurumu uygulanmayacaktır. (A.e., s. 703)

CMK m. 253'ün 5560 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki halinde düzenlenen uzlaşmanın olabilmesi için failin suçunu kabullenmiş olması koşuluna değişiklikten sonra yer verilmemiştir. Bu koşulun yeni düzenlemede kabul edilmemesinin sebebi olarak koşulun masumiyet karinesine aykırılık teşkil etmesi ve uygulamada faillerin işledikleri suçları kabul etmeye yanaşmamaları gösterilmiştir. (A.e., s. 701)

Cumhuriyet Savcısı soruşturma işlemlerini yaptıktan, delilleri topladıktan ve yeterli şüpheye ulaştıktan sonra uzlaşma yoluna başvurabilir. Cumhuriyet Savcısı toplanan deliller sonucunda suçun işlendiği hakkında yeterli şüphe oluşmadığı halde uzlaşma kurumuna başvurursa, asılsız suç duyurusunda bulunanlar haksız kazanç elde edebilirler.

Uzlaşma teklifinde bulunulduğunda, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukuki sonuçları da anlatılacaktır. Mağdurun, suçtan zarar görenin veya

şüphelinin ya da kanuni temsilcilerinin resmi mercilere beyan ettikleri ve soruşturma dosyasında da yer alan adreslerinde bulunmamaları veya yurt dışında olmaları gibi nedenlerle kendilerine ulaşılamazsa, uzlaştırma yoluna gidilmeden soruşturma sonuçlandırılacaktır. Bir suçtan dolayı birden fazla kişi mağdur olmuşsa veya zarar görmüşse, uzlaştırma kurumuna başvurulabilmesi için mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekmektedir. Eğer bu kişilerden birisi uzlaşmayı kabul etmezse, uzlaşma kurumuna başvurulamayacaktır.(Aldemir,F.Arzu-İstanbul 2010)

Uzlaşma teklifinde bulunulması veya uzlaşma teklifinin kabul edilmesi soruşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel teşkil etmez. Uzlaşma teklif edildikten ve teklifin kabul edilmesinden sonra failin mağdurla olan anlaşmasına uyup uymayacağı belli olmadığından delillerin toplanmasına ve soruşturma işlemlerine devam edilecektir. CMK m. 253/19 uyarınca, uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini yerine getirmesi ileri tarihe bırakılmışsa, takside bağlanmışsa veya edim süreklilik arz etmekte ise Cumhuriyet Savcısı kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verecektir. Özellikle bu halde şüphelinin uzlaşma anlaşmasının şartlarına uymaması durumu söz konusu olabileceğinden, soruşturma işlemlerine devam edilerek delillerin toplanması önem arz etmektedir. (A.e., s. 707-708)

CMK m. 253/9 uyarınca; uzlaştırmayı üç kişi yapabilecektir. Bunlar; Cumhuriyet Savcısı, barodan uzlaştırmacı olarak atanan avukat ve hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından Cumhuriyet Savcısı'nın uzlaştırmacı olarak görevlendirdiği kişidir. UzIY m. 13/2'de tarafların üzerinde anlaşmışları bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş kişinin de uzlaştırmacı olarak görevlendirilebileceği belirtilmiştir. Uzlaştırmacıların sayısı Cumhuriyet Savcısı tarafından uyuşmazlığın niteliği göz önünde tutularak tespit edilecektir. (UzIY m. 13/3).

5.1.1.3.2.2. KK'daki Düzenleme

5560 sayılı Kanunla KK'nın 24. maddesi değiştirilmiştir. Yeni düzenlemede CMK'nın uzlaşmaya ilişkin hükümlerinin çocuklar bakımından da uygulanacağı belirtilmiştir. Yeni değişiklikle çocuklar hakkında uzlaşma kurumunun uygulaması daraltılmıştır. Kanaatimizce bu değişiklik yerinde olmamıştır. Yeni değişiklik, uluslararası belgelerde belirtilen çocukların mümkün olduğunca yargılama süreci dışında tutulması ilkesine de uygun değildir.

5.1.1.4. n deme

Kanun koyucu suçların artışından dolayı mahkemelerin iş yükünün artması ve yargılamanın gereken çabuklukla yapılamamasını dikkate alarak, kamunun önemsiz gördüğü bazı suçların ceza yargılamasından çıkarılması için çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Özellikle kabahat türünden suçların ceza yargılaması dışına çıkarılması ve bu suçlara idari yaptırımların uygulanması benimsenen bir yöntemdir. Bu düşüncenin sonucu olarak, 5237 sayılı TCK'da kabahatlere yer verilmemiş ve kabahatler 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kanun koyucu tarafından mahkemelerin iş yükünü azaltmak amacıyla yapılan düzenlemelerden birisi de önödeme kurumudur.(Kamaz, a.g.e., s. 351)

Önödeme, kanunlarda belirlenen suçlardan birini işleyen kişinin Cumhuriyet Savcısı veya hakim tarafından belirlenen bir miktar parayı belirli süre içinde ödemesi halinde, bu kişi hakkında kamu davasının açılmasını engelleyen veya kamu davasının açılmış olması halinde ise, kamu davasının düşürülmesini sağlayan kurumdur. (Kayıhan İçel, Füsun Sokullu, Genel Esaslar, Yaptırım Türleri, 2002. s. 425)

TCK m. 75/1'e göre, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı üç ayı aşmayan suçların faili, adli para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını; hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için yirmi Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı; hapis cezası ile birlikte adli para cezası

da öngörölmüş ise, hapis cezası için hapis cezasının aşığı sınırının karşılığı olarak her gün için yirmi Türk Lirası üzerinden belirlenecek miktarı ile adli para cezasının aşığı sınırını soruşturma giderleri ile birlikte Cumhuriyet Savcılığı'nca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediğı takdirde hakkında kamu davası açılır..

CMK m. 2 uyarınca, disiplin hapsini gerektiren suçlarda önödeme kurumu uygulanamayacaktır.

Önödeme kurumunun uygulanması kişisel hakların istenmesine, malın geri alınmasına ve müsadereye engel olmayacaktır. Önödeme soruşturma aşamasında kamu davasının açılmamasını sağladığından, önödeme dolayısıyla verilen karar tekerrürde dikkate alınmayacak ve önödeme dolayısıyla fail hakkında mahkumiyet hükmü kurulmadığından önödeme kararı adli sicile işlenmeyecektir. (Sulhi Dönmezer, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 1997, s. 320-321)

On iki yaşını tamamlamamış çocukların cezai sorumluluğı olmadığından ve bu çocuklar hakkında kovuşturma yapılamadığından, bu yaş grubunda bulunan çocuklar bakımından önödeme kurumu uygulanamayacaktır.

On iki yaşını tamamlamış olup, on beş yaşını tamamlamamış olan çocuklar bakımından önödeme kurumunun uygulanmasına ilişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 765 sayılı TCK döneminde verdiği kararın 5237 sayılı TCK bakımından da uygulanacağı belirtilmektedir.

5.1.2. Kovuşturma Evresi

CMK'nın 2. maddesinin 1. fıkrasının f bendinde, kovuşturma iddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evre olarak tanımlanmıştır.

5.1.2.1. Kovuşturma Evresine Hakim Olması Gereken İlkeler

Çocuklar tarafından işlenen suçların kovuşturulmasında uyulması gereken ilkeler bulunmaktadır. Bunlar, gizlilik, sadelik ve basitlik ilkeleridir.

5.1.2.1.1. Gizlilik İlkesi

Yargılamanın önemli ilkelerinden biri duruşmaların açıklığı ilkesidir. Bu ilkenin kabul edilmesinin sebebi, tarafları kamunun denetimi altında yargılamak ve bu sayede de kişilerin mahkemelere güven duymasını sağlamaktır. AİHM kararlarında da, açıklık ilkesinin tarafları kamu denetimi altında yargılamayı ve mahkemelere güven duyulmasını sağlayan araçlardan biri olduğu ifade edilmektedir. Ceza yargılamasında duruşmaların açıklığı ilkesi adil yargılamanın unsurunu oluşturmaktadır. Duruşmanın açıklığı ilkesi iki şekilde sağlanmaktadır. Bunlar, dolaysız açıklık ve dolaylı açıklıktır. Dolaysız açıklık, herkesin duruşmaları izleyebilmesini ifade ederken, dolaylı açıklık ise, habercilerin duruşmalar hakkında haber yaparak bu haberleri kitle iletişim araçları ile kamuoyuna duyurmasıdır. (İnceoğlu, a.g.e., s. 113)

Duruşmaların açıklığı ilkesi uluslararası belgelerde de düzenlenmiştir. Örneğin, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 10. maddesinde ve AİHS'nin 6. maddesinde bu ilkeden bahsedilmiştir.

Ancak bazı durumlarda açıklık ilkesinin uygulanmayacağı kabul edilmiştir. Bu durumlardan biri çocukların yargılanmasıdır.

Çocukların duruşmada dinleyicilerin bulunmasından korkmaları ve bu nedenle doğruyu söylemeyecekleri veya ilgi topladıklarını düşünerek kendilerini kahraman gibi görmeleri ve çocukların kamu tarafından tanınmasını önlemek için çocukların yargılanmasında gizlilik ilkesi uygulanmaktadır. Ayrıca çocukların hakimle yalnız

kaldıklarında doğruyu söyleme ihtimallerinin kuvvetlendiği ifade edilmektedir. (Artuk, a.g.e., s. 114)

Çocukların yargılanmasında gizlilik ilkesinin işlevini yapabilmesi için duruşmaların kapalı olması, duruşmalara çocukların açık bir biçimde çağrılmamaları ve kamunun bilgilendirilmesinde basına bazı sınırlamalar ve yasaklar getirilmesi gerekmektedir. (İnceoğlu, a.g.e., s. 114)

AİHS'nin 6. maddesinde duruşmanın açıklığı ilkesi düzenlendikten sonra, yargılamanın tümünün veya bir kısmının genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, çocuğun korunması veya dava taraflarının özel hayatlarının gizliliği gerektiğinde veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde kapalı yapılabileceği ifade edilmiştir.

ÇHS'nin 40. maddesinin 2/b-vii hükmünde çocukların kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olduğu ve taraf devletlerin bu hakkı güvence altına almak zorunda olduğu belirtilmiştir. Beijing Kuralları'nın 8. maddesinde, her aşamada çocuğun afişe olması yahut damgalanması gibi zararlara yol açabilecek durumların ortadan kaldırılması için gizliliğe azami özen gösterilmesi ve suç işlemiş çocuğun kimliğine ilişkin hiçbir bilginin yayınlanmasına izin verilmemesi gerektiği ifade edilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin T.-Birleşik Krallık kararında belirttiği üzere, yargılamanın açık yapılması çocuğun davaya aktif katılımını engelliyorsa, çocukların yargılanmasında gizlilik ilkesi bir zorunluluk olup, bu ilkeye aykırı davranmak AİHS'nin 6. maddesini ihlal edecektir.

Anayasa'nın 141. maddesinde de duruşmaların herkese açık olarak yapılacağı ve duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasının ancak genel ahlakın veya

kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde mümkün olduğu, çocukların yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulacağı düzenlenmiştir.

CMK m. 185'te, sanığın on sekiz yaşını doldurmamış olması halinde duruşmanın kapalı yapılacağı ve hükmün de kapalı duruşmada açıklanacağı kabul edilmiştir. CMK m. 187/2'de ise, kapalı duruşmaların içeriğinin hiçbir iletişim aracıyla yayımlanamayacağı düzenlenmiştir.

Yargıtay, çocuklar hakkındaki duruşmaların gizli yapılması ilkesinin sınırı konusunda çocuğun fiili işlediği tarihteki yaşı değil, duruşmadaki yaşını dikkate almaktadır. CMK m. 185'in gerekçesinde, on sekiz yaşını tamamlamamış olanların duruşmalarının kapalı yapılacağı belirtildiğinden, fiili işlediği sırada on sekiz yaşından küçük olup da kovuşturma evresinde on sekiz yaşını tamamlamış çocukların duruşmaları kapalı yapılmayacak ve hüküm de aleni tefhim edilecektir. CMK m. 182/2'de genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkeme tarafından karar verilebileceği düzenlenmiştir. Mahkeme CMK m. 182/2'deki şartlar gerçekleşmişse, kovuşturma sırasında on sekiz yaşını tamamlayan çocuklar hakkındaki duruşmaların kapalı yapılmasına karar verebilecektir. (Artuk, a.g.e.s., s. 228)

5.1.2.1.2. Sadelik İlkesi

Çocuklarla ilgili duruşmalarda hakimin cübbe giymemesi, çocuğun mahkeme salonunda hakimin çalışma masasının yanına ya da karşısına oturtularak dinlenilmesi, mahkeme salonunun sade döşenmesi ve bu duruşmaların yetişkin duruşmalarından farklı yerlerde yapılması sadelik ilkesinin gereklerindedir. Sadelik ilkesi, hakimle çocuk arasında yakınlık yaratarak iletişimin kurulacağının ve çocukların ıslahının yargılama aşamasında başladığının kabulü sonucudur. (A.e., s. 228)

5.1.2.1.3. Basitlik İlkesi

Hakimin usul kuralına tabi olmadan, çocukla bir baba gibi serbestçe konuşabilmesine basitlik ilkesi denilmektedir. Basitlik ilkesinin kabul edilmesi halinde hakim çocuğun kişiliğini daha iyi tanıyabilecektir.

5.1.2.2. Çocukların Yetişkinlerle Birlikte Suç İşlemesi

ÇKK m. 17 uyarınca, çocuklarla yetişkinlerin beraber suç işlemesi halinde soruşturma ve kovuşturma ayrı yürütülür. Bu halde mahkeme çocuklar hakkında gerekli koruyucu ve destekleyici tedbirleri alacaktır. Mahkeme gerek görürse, çocuk hakkındaki yargılamayı genel mahkemedeki davanın sonucuna kadar bekletebilecektir.

ÇKK m. 17/3'te ise, davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi halinde genel mahkemelerde yargılamanın her aşamasında, Çocuk Mahkemesi veya Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nin uygun bulması şartıyla birleştirme kararı verilebilir. Birleştirilen davalar genel mahkemede görülecektir.

Çocuklarla yetişkinlerin birlikte suç işlemesi halinde davaların birleştirilmesi son çare olarak düşünülmelidir. Öncelikle yetişkinlerin yargılandığı davalar bekletici sorun yapılmalıdır. Bu şekilde çözüme ulaşılamıyorsa, o zaman davaların birleştirilmesi yoluna başvurulacaktır.

Yetişkinlerin yargılandığı dava ile çocukların yargılandığı davanın birlikte görülmesinin zorunlu olduğu durumlarda, çocukların yargılandığı mahkeme davaların birleştirilmesini uygun görmelidir. Çocuk hakkında yargılama yapan mahkeme iki davanın birleştirilmesini uygun görürse, genel mahkeme birleştirme kararı verebilecektir. Birleştirme kararı çocuk hakkındaki davayı gören mahkemeye gönderilecek ve çocuk hakkındaki dosya esastan kapatılarak, genel mahkemeye gönderilecektir. Genel mahkemede, ÇKK ve diğer kanunlarda düzenlenen çocuklarla ilgili hükümler çocuklar için

uygulanacaktır. ÇKK Geçici 1. maddesinin 3. fıkrasında, Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin bulunmadığı yerlerde, bu mahkemeler kurulup göreve başlayıncaya kadar çocuklar tarafından işlenen suçlara ait soruşturmalar ve kovuşturmalar Cumhuriyet Başsavcılığı ve görevli mahkemelerce ÇKK'ya göre yapılacağı düzenlendiğinden, genel mahkemede çocuklarla yetişkinlerin dosyalarının birleştirilmesi halinde de bu hüküm uygulanmalıdır.

5.1.2.3. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, yargılaması yapılan sanık hakkındaki hükümün koşullu olarak geri bırakılmasıdır. Bu kurum öncelikle Anglo - Sakson Hukuk Sistemi'nde kabul edilmiştir. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumu değişik şekillerde uygulanabilmektedir. Bunlar, sanığın suç işlediğinin belirlenmesinden sonra sanık hakkında verilen hükümün açıklanmasının geri bırakılması, sanığın suç işlediği tespit edilmeden hükümün açıklanmasının geri bırakılması ve Almanya'da uygulanan ceza saklı tutularak uyarılmadır. Almanya'da uygulanan sistem uyarınca, bazı koşulların varlığı halinde sanığın suç işlediğini tespit eden ve para cezasını belirleyen hakim cezanın hükmedilmesini ertelemekte ve sanığa deneme süresi içinde iyi davranması uyarısında bulunmaktadır. Ayrıca hakim, sanığa deneme süresi içinde yükümlülükler yükleyebilir. Sanık, hakim uyarı veya yükümlülüklerine deneme süresi içinde uymazsa, hakim tarafından daha önce hükmedilen ceza infaz edilir. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, deneme süresi içinde failin iyi hal göstermesi koşuluyla ertelenmektedir. Deneme süresi içinde hakim tarafından yükümlülük öngörülümüşse, fail deneme süresi içinde bu yükümlülüklere de uymak zorundadır. Fail deneme süresi içinde iyi halli olmazsa ve hakim tarafından öngörülen yükümlülükleri yerine getirmezse, cezası infaz edilir. (Mehmet Emin Artuk, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, c. 7, 1992, s. 45)

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumu Türk Hukuku'na 5395 sayılı ÇKK ile girmiştir. Yetişkinler bakımından hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, 5271

sayılı CMK'da kabul edilmemiştir. Ancak 5560 sayılı Kanun'la CMK'da değişiklik yapılmış ve bu değişiklikle hükmün açıklanmasının ertelenmesi kurumu yetişkinler bakımından da kabul edilmiştir. 5560 sayılı Kanun ÇKK'nın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümlerinde de değişiklik yapmıştır

5.1.2.3.1. 5560 Sayılı Kanun'un Kabulünden Önce ÇKK'daki Düzenleme

ÇKK'nın 23. maddesinin 5560 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki halinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun şartları şu şekilde düzenlenmiştir; çocuğa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda belirlenen ceza en çok üç yıla kadar (üç yıl dahil) hapis veya adli para cezası olmalı, çocuğun daha önceden kasıtlı bir suçtan mahkum olmamış bulunması, çocuğun yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılmış olması, çocuk hakkında kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları itibariyle bir cezaya hükmedilmesine gerek görülmemesi ve suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekmektedir. Suçun işlenmesiyle kamunun uğradığı zarar miktarının belirlenememesi halinde, mahkemece takdir edilecek bir miktar paranın bir defada Maliye vizesine yatırılması gerekmektedir. Çocuğun ailesinin veya kendisinin ekonomik durumunun elverişli olmaması halinde suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın giderilmesi koşulu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasında uygulanmayabilecektir.

Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın giderilmesi koşulu yerine getirilemezse, denetimli serbestlik süresince sanığa şu yükümlülüklerden biri yüklenerek hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilecektir; suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aylık taksitler halinde ödenerek, tamamen giderilmesi ve suçun işlenmesiyle kamunun uğradığı zarar miktarının belirlenememesi halinde, mahkemece takdir edilecek miktarda paranın aylık taksitler halinde Maliye vizesine yatırılmasıdır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde, çocuk beş yıl denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulur. Bu konuda hakimın takdir hakkı yoktur ve çocuk beş yıllık deneme süresi içinde mutlaka denetime tabi tutulacaktır. Deneme süresi içinde çocuğun bir eğitim kurumuna devam etmesine, belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanaşımı işlemeyecektir.

Çocuk denetimli serbestlik süresi içinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlerse veya yükümlülüklerine aykırı davranırsa, mahkeme geri bıraktığı hükmü açıklar. Ancak mahkeme, yükümlülüklerin yerine getirilme durumunu göz önünde tutarak, çocuk hakkında belirlenen cezada yarı oranına kadar indirim yapabilir. Çocuk denetimli serbestlik süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkum olmadığı ve yükümlülüklerine uygun davrandığı takdirde, mahkeme davanın düşmesine karar verecektir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtla ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet Savcısı, hakim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, ÇKK m. 23'te belirtilen amaç için kullanılabilir.

Mahkeme tarafından verilen hükmün açıklanması kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulabilir.

5.1.2.3.2. 5560 Sayılı Kanun'un Kabulünden Sonraki Düzenleme

5.1.2.3.2.1. CMK'daki Düzenleme

5560 sayılı Kanun'un kabulünden önce CMK'da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu düzenlenmemiştir. 5560 sayılı Kanun ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması CMK sistemine de dahil edilmiştir. 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesinin

gerekçesinde, 765 sayılı TCK'da düzenlenen erteleme kurumunun bütün cezai yaptırımlar bakımından uygulanabildiği; ancak 5237 sayılı TCK'da erteleme kurumu sadece hapis cezaları için kabul edildiğinden hapis cezası dışındaki diğer yaptırımlar bakımından 5237 sayılı TCK'nın ertelemeye ilişkin maddelerinin uygulanamadığını ve bu durumun sanıklar hakkında eski kanuna oranla daha ağır sonuçlar doğurduğu, kurumlar arasında dengeli geçişi sağlamak gayesiyle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun kabul edildiği ifade edilmiştir. (M. Ramazan Aksoy, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Adalet Dergisi, 2008, s. 226)

CMK m. 231 uyarınca, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının koşulları;

1. Sanık hakkında bir hüküm kurulmuş olmalı ve bu hükümle cezaya hükmedilmelidir. CMK m. 231/5'te, sanık hakkında yapılan yargılama sonunda hükmolunacak cezanın iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanabileceği düzenlenmiştir. Maddede adli para cezasının miktarı belirtilmemiştir. Bu nedenle adli para cezasının miktarı ne olursa olsun sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilecektir. Sanık hakkında adli para cezası ile hapis cezasına hükmedilmişse, hapis cezasının miktarının hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmasına uygun olması gerekmektedir. Bu kurumun uygulanabilmesi için sanığın suçu kasten, taksirle işlemesi arasında bir fark bulunmamaktadır. Sanık hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmişse, bu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyecektir. (A.e., s. 229-230)

Mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek, cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmesine ya da koşulların varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkumiyet hükmü kurabilir. Mahkemenin yeni bir mahkumiyet hükmü verebilmesi için sanığın yükümlülükleri elinde olmayan nedenlerle yerine getirememesi gerekir. (A.e. s. 245)

CMK m. 231/14 uyarınca, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet Savcısı, hakim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, CMK m. 231'de belirtilen amaç için kullanılabilir.

CMK'nın 231/5 ve 14. fıkralarında 5728 sayılı Kanun ile değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklik sonucunda, sanık hakkında verilen bir yıl hapis veya adli para cezasına ilişkin hükümlerin açıklanmayabileceği hükmündeki bir yıl, iki yıl olarak değiştirilmiştir. Bu sayede hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanma alanı genişletilmiştir. 5728 sayılı Kanun ile şikayet şartı da kaldırılmış ve herhangi bir suç türü bakımından bu kuruma istisna getirilmemiştir. Sadece Anayasa'nın 174. maddesinde koruma altına alınan inkılap kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararlara karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilecektir.

5.1.2.3.2.2. ÇKK'daki Düzenleme

5560 sayılı Kanun ile ÇKK m. 23 de değiştirilmiştir. Bu değişiklikle çocuklar hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun CMK'daki şartların varlığı halinde uygulanabileceği belirtilmiştir. Ancak çocuklar hakkında denetim süresinin üç yıl olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca ÇKK m. 36'da hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınabileceği düzenlenmiştir.

5739 sayılı Kanun ile çeşitli kanunlarda değişiklik yapılarak, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun bazı kanunlarda düzenlenen suçlar bakımından uygulanmayacağı düzenlenmiştir. 477 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkında Kanun'da düzenlenen suçlar ve on beş

yaşından büyük çocukların 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun kapsamına giren suçları hakkında bu kurum uygulanamayacaktır. (A.e., s. 227)

5.1.2.4. Uzlaşma

CMK m. 254'te mahkeme tarafından yapılacak uzlaşma düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, uzlaştırma işlemlerinin CMK m. 253'de belirtilen esas ve usullere göre mahkeme tarafından yapılacaktır.

Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme uzlaşma sonucunda sanığın edimini defaten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksidde bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde sanık hakkında CMK m. 231'deki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması süresince zamanaşımı işlemez. Bu karardan sonra uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde CMK m. 231/11'deki şartlar aranmaksızın, mahkeme hükmü açıklar.

5.1.2.5. Ön Ödeme

TCK m. 75/3 uyarınca, Cumhuriyet Savcısı tarafından önödeme kapsamına giren suç nedeniyle önödeme işlemi yapılmadan kamu davası açılması veya dava konusu fiilin niteliğinin değişmesi suretiyle önödeme kapsamına giren bir suça dönüşmesi halinde TCK m. 75/2 uygulanacaktır. Başka bir deyişle, bu durumlarda hakim tarafından faile parayı ödemesi konusunda bildirim yapılacaktır. Fail bildirim üzerine parayı öderse, kamu davası düşecektir.

5.2. Çocuklara Uygulanacak Güvenlik Tedbirleri ve Cezalar

5.2.1. Güvenlik Tedbirleri

ÇHS m. 37/1-b uyarınca, hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacak ve bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi kanun gereği olacak ve en son başvurulabilecek bir önlem olup, uygun olabilecek en kısa süreyle sınırlı tutulacaktır.

Beijing Kuralları m. 18 uyarınca, hiçbir çocuğun davasındaki koşullar gerektirmedikçe ebeveyninin gözetiminden kısmen ya da tamamen ayrılmayacağı belirtilmiş ve çocuklara uygulanabilecek koruma tedbirlerinden bazıları sayılmıştır. Maddede belirtilen tedbirler; bakım, rehberlik ve gözetim kararları, deneme süresi kararı, sosyal hizmetlerde çalışma kararları, para cezaları ve zararların tazmini, geçici süreli ıslah kararı veya diğer ıslah kararları, grup eğitimine veya benzeri faaliyetlere katılma kararları, koruyucu aile yanına, yetiştirme yurtlarına veya diğer eğitim kuruluşlarına yerleştirme kararları ve bunlara benzer düzenlemelerdir. Beijing Kuralları m. 19' a göre, çocuğun bir kuruma kapatılması daima en son çare olacak ve bu tedbire gerekli olan en kısa sürede son verilecektir.

Çocuklar hakkında alınacak tedbirler, ıslah edici ve önleyici tedbirler şeklinde olabilir. Islah edici tedbirler, suç işleyen çocukların rehabilite edilmesi için alınan tedbirler olup, önleyici tedbirler ise çocukların suç işlemesinde etkili faktörleri ortadan kaldırmak üzere yapılan çalışmalardır. (Nakleden: Özdemir, a.g.e., s. 113)

TCK m. 56 uyarınca, çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ve ne suretle uygulanacakları ilgili kanunda gösterilecektir. Bu madde uyarınca çocuklara özgü güvenlik tedbirleri 5395 sayılı ÇKK'da düzenlenmiştir. TCK m. 56'da sözü edilen çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, TCK m. 31 uyarınca ceza sorumluluğu bulunmayan çocuklara uygulanacak güvenlik tedbirleridir. TCK sisteminde cezai sorumluluğu bulunan çocuklar

hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı düzenlenmediğinden, bu çocuklar hakkında hakimin güvenlik tedbirine hükmetme olanağı yoktur. ÇKK m. 11'de çocuklara özgü güvenlik tedbirleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Bu madde uyarınca, ÇKK'da düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirler, suç işlemiş ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar bakımından çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılır.

ÇKK'nın 5. maddesinde koruyucu ve destekleyici tedbirler düzenlenmiştir. Bu maddede belirtilen tedbirlerin genişletilmesi mümkün değildir. Başka bir deyişle, koruyucu ve destekleyici tedbirler kanunda sınırlı sayıda sayılmıştır. (Balo, Çocuk Ceza Hukuku, s. 208)

ÇKK m. 13/1'de, ÇKK'nın 7. maddesinin yedinci fıkrasında öngörülen durumlar hariç, suç işlemiş ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklarla korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında duruşma yapılmaksızın tedbir kararı verilir. Hakim zaruret gördüğü hallerde duruşma yapabilir. Bu madde uyarınca, suç işlemiş ve ceza sorumluluğu bulunmayan çocuklar hakkında uygulanacak çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, ÇKK m. 5'te düzenlenen ve korunmaya muhtaç çocuklar hakkında uygulanacak koruyucu ve destekleyici tedbirlerdir. Başka bir ifadeyle, koruyucu ve destekleyici tedbirler, korunmaya muhtaç çocuklar ve suç işlemiş çocuklar hakkında uygulanacaktır. (A.e., s. 215)

Destek tedbirleri, çocuğun aile ortamından ayrılmamasını sağlamaya yönelik tedbirler olup, çocuğa ailesi ile birlikte ihtiyaç duydukları hizmetlerin verilmesidir. Bu tedbirlerle çocuğun içinde bulunduğu ortamın iyileştirilmesi sağlanmaya çalışılır. Koruyucu tedbirler, çocuğa verilecek destek tedbirlerine rağmen aile ortamında kalmasının yaralı olmadığı düşünülen durumlarda uygulanan tedbirlerdir. Bu tedbirlerinin alınması halinde çocuk bulunduğu aile ortamından geçici süre ile alınmakta ve yatılı bir sosyal hizmet kuruluşuna, koruyucu aile yanına yerleştirilmekte veya evlat edinilmesine çalışılmaktadır. Çocuklar hakkında hem koruyucu ve hem de destekleyici tedbirlerin alınmasında temel amaç, çocuğun aile ortamında kalmasıdır. Bu mümkün değilse, diğer tedbirlerin uygulanması yoluna gidilecektir. Çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir alınırken,

Türkiye'nin de taraf olduğu ÇHS'nin 9. maddesi göz önünde bulundurulacaktır. Zira ÇKK m. 5/3'te, tehlike altında bulunmadığının tespiti ya da tehlike altına bulunmakla birlikte veli veya vasisinin ya da bakım ve gözetiminden sorumlu kimsenin desteklenmesi suretiyle tehlikenin bertaraf edileceğinin anlaşılması halinde çocuğun bu kişilere teslim edileceği düzenlenmiştir. Ayrıca bu durumda çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerden biri de uygulanabilir.

ÇKK m. 5 uyarınca, koruyucu ve destekleyici tedbirler öncelikle çocuğun kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda, çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbirdir. ÇKK m. 45/a uyarınca, danışmanlık tedbiri Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile yerel yönetimler tarafından yerine getirilecektir. Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına, iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbirdir. ÇKK m. 45/b uyarınca, eğitim tedbiri Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yerine getirilecektir. Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi halinde çocuğun resmi veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine yönelik tedbirdir. ÇKK m. 45/c uyarınca, bakım tedbiri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yerine getirilecektir. Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirlerdir. ÇKK m. 45/d uyarınca, sağlık tedbiri Sağlık Bakanlığı tarafından yerine getirilecektir. Barınma tedbirleri ise, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Barınma tedbirlerinin uygulandığı durumlarda, bu kimselerin istemleri halinde kimlikleri ve adresleri gizli tutulur. ÇKK m. 45/a uyarınca, barınma tedbirleri Milli Eğitim Bakanlığı,

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilecektir. Bakım ve barınma tedbirlerinin yerine getirilmesi sırasında ihtiyaç duyulan kolluk hizmetlerinin yerine getirilmesi, çocukların rehabilitasyonu, eğitimi ve diğer Bakanlıkların görev alanına giren hususlarla ilgili olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yapılan her türlü yardım ve destek talepleri Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, ilgili diğer Bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından geciktirilmeksizin yerine getirilir. Bu tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu Adalet Bakanlığı tarafından sağlanır.

Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun ebeveynleri, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet Savcısı'nın istemi üzerine veya re'sen Çocuk Hakimi tarafından alınabilir. Mahkeme suç işlemiş çocuk hakkında yapılan yargılama esnasında çocuğun korunma ihtiyacı içinde olduğu belirlenmişse, çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlere karar verebilir. Çocuk hakkında tedbir kararı verilmeden önce sosyal inceleme yaptırılabilir. Tedbirin türü kararda gösterilmek zorundadır. Ayrıca hakim, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yanında çocuğun denetim altına alınmasına da karar verebilir. Hakimin çocuğun denetim altına alınması konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır. ÇKK m. 37/1 uyarınca, on iki yaşını tamamlamamış ve suç işlemiş olan çocuklar hakkında denetim görevi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yerine getirilir. On iki yaşını tamamlamış olup, on beş yaşını tamamlamamış olan ve ceza sorumluluğu olmayan çocuk hakkında denetim altına alınma kararı verilmişse, denetim görevi Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü tarafından bir denetim görevlisi görevlendirilerek yerine getirilecektir. Korunmaya muhtaç çocuklar ve çocuğun koruyucu ve destekleyici tedbir olarak aileye teslimine karar verilmesi halinde, bu çocuklar hakkında denetim görevi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yerine getirilecektir. Hakim, çocuğun gelişimini göz önüne alarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir. Acele hallerde bu karar çocuğun bulunduğu yer hakimi tarafından da verilebilecektir. Çocuğun bulunduğu yer hakimi tarafından koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesi halinde, bu karar önceki

koruyucu ve destekleyici tedbiri alan hakim veya mahkemeye bildirilecektir. Tedbirin uygulanması on sekiz yaşının doldurulmasıyla sona erer. Ancak eğitim ve öğretime devam edilebilmesi için ve çocuğun rızası alınmak suretiyle, hakim tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir. Mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı yanında TMK hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması konularında da karar vermeye yetkilidir.

On iki yaşını tamamlamamış olan çocuklar hakkında ÇKK m. 5'teki tedbirler uygulanabilecektir. Hakim, bu yaş grubunda bulunan çocuklar bakımından tedbir uygulamak zorunda değildir. On iki yaşını tamamlamış olup, on beş yaşını tamamlamayan çocukların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde, bu çocuklar hakkında tedbir uygulanması konusunda mahkemenin takdir yetkisi bulunmamaktadır. On beş yaşını tamamlamış olup, on sekiz yaşını tamamlamamış olan çocukların cezai sorumluluğu bulunmaktadır. Bu nedenle bu yaş grubunda bulunan çocuklar hakkında işledikleri suçlardan ötürü tedbir kararı alınmayacaktır. Eğer bu çocuklar korunmaya muhtaçlarsa, ancak o zaman haklarında tedbir kararı alınabilecektir. (A.e., s. 231)

ÇKK m. 6 uyarınca, adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları korunmaya muhtaç çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bildirmekle yükümlüdürler. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kişiler çocuğun koruma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na başvurabilir.

ÇKK m. 9 acil korunma kararının alınmasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Derhal korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı halinde çocuk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra, acil korunma kararının alınması için Kurum tarafından çocuğun Kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde Çocuk Hakimi'ne müracaat edilir. Hakim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hakim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve

gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir. Acil korunma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilir. Bu sürenin başlangıç tarihi çocuğun kuruma alındığı tarihtir ve sürenin geçmesiyle acil korunma kararı kendiliğinden sona erecektir. Otuz günlük sürede SHÇEK tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılır. Yapılan sosyal inceleme sonucunda tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varılırsa, SHÇEK bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hakime bildirir. Çocuğun ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hakim tarafından karar verilir. SHÇEK, çocuk hakkında tedbir kararı alınması gerektiği sonucuna varırsa, hakimden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini ister.

ÇKK m. 12'ye göre, TCK'nın 31. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları kapsamına giren suç işleyen çocukların akıl hastası olması halinde, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanır. TCK m. 32'de akıl hastalığının ceza sorumluluğuna etkisi düzenlenmiştir. ÇKK m. 12 uyarınca, on iki yaşını tamamlamamış çocuklar ve on iki yaşını tamamlamış olup, on beş yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır. Bu nedenle bu yaş gruplarında bulunan çocuklar hakkında TCK m. 32 uygulanamayacaktır. Ancak on beş yaşını tamamlamış olup, on sekiz yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında ÇKK m. 12'de bir düzenleme olmadığından, TCK m. 32 uygulanacaktır.

ÇKK m. 13 uyarınca, suç işlemiş ve ceza sorumluluğu bulunmayan çocuklar ile korunmaya muhtaç çocuklar hakkında tedbir kararları duruşma yapılmaksızın alınacaktır. Hakim tarafından zaruret görüldüğü takdirde duruşma yapılabilecektir. Belirtilen çocuklar hakkındaki tedbir kararları, hakim kararıdır. TMK hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması konularında da karar verilmesi gereken durumlarda Çocuk Mahkemesi tarafından duruşma yapılarak tedbir kararı verilebilecektir. Bu durumda alınan tedbir kararı mahkeme kararıdır. (A.e., s. 236)

ÇKK m. 13/2 uyarınca, tedbir kararının verilmesinden önce yeterli idrak gücüne sahip olan çocuğun görüşü alınır, ilgililer dinlenebilir, çocuk hakkında sosyal inceleme raporu düzenlenmesi istenebilir. Çocuğun görüşünün alınması zorunlu olmakla birlikte,

İlgililerin dinlenilmesi zorunlu değildir. Madde gerekçesine göre, bu maddede belirtilen ilgililer çocukla muhatap olanlardır. (A.e., s. 238-239)

Koruyucu ve destekleyici tedbirler Cumhuriyet Savcılığı tarafından yerine getirilecektir. ÇKK m. 7 uyarınca, on sekiz yaşını tamamlamış olan çocuklar hakkında tedbir kararı verilemez ve tedbir kararlarının yerine getirilmesi sırasında çocuk on sekiz yaşını tamamlarsa, tedbir kararının yerine getirilmesine son verilir. Ancak hakim, eğitim ve öğretimine devam edebilmesi ve çocuğun rızasını alarak tedbirin uygulanmasına devam edilmesine karar verebilir. (A.e., s. 239)

5.2.2. Cezalar

TCK m. 31/1 uyarınca, on iki yaşını tamamlamamış çocukların cezai sorumluluğu yoktur. Bu yaş grubunda bulunan çocuklar hakkında soruşturma yapılabilecektir. Ancak bu yaş grubunda bulunan çocuklar hakkında kamu davası açılmayacaktır. Fiili işlediği sırada on iki yaşını tamamlamamış çocuklar hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmedilebilecektir.

TCK m. 31/2 uyarınca, on iki yaşını tamamlamış olup, on beş yaşını tamamlamamış çocukların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde cezai sorumlulukları bulunmamaktadır. Bu yaş grubunda bulunan çocuklar hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmedilecektir. On iki yaşını tamamlamış olup, on beş yaşını tamamlamamış çocukların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı halinde, bu çocuklara indirimli ceza uygulanacaktır. Bu yaş grubunda bulunan çocukların işlediği suç ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiriyorsa, on iki yıldan on beş yıla; müebbet hapis cezasını gerektiriyorsa, dokuz yıldan on bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz.

TCK m. 31/2 uyarınca, fiili işlediği tarihte on beş yaşını tamamlamış olup, on sekiz yaşını tamamlamamış çocukların cezai sorumlulukları vardır. Bu grupta bulunan çocukların işledikleri suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde, on sekiz yıldan yirmi dört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde ise, on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası on iki yıldan fazla olamaz.

5.3. Güvenlik Tedbirlerinin ve Cezaların İnfazı, Cezalara Seçenek Olan Kurumlar ve Kanun Yolları

Güvenlik Tedbirlerinin ve Cezaların İnfazı

Çocuklar hakkındaki cezaların ve güvenlik tedbirlerinin infazı 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun uyarınca yapılacaktır.

CGTİK m. 3 uyarınca, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazındaki temel amacın özel ve genel önlemeyi sağlamak ve bu amaçla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır.

Mahkeme, kesinleşen ve yerine getirilmesini onayladığı cezaya ilişkin hükmü Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderir. Cezanın infazı Cumhuriyet Savcısı tarafından izlenir ve denetlenir (CGTİK m. 5).

ÇKK'nın 30. maddesiyle kurulan çocuk bürosunun çocuklar hakkındaki cezaların ve güvenlik tedbirlerinin infazında görevi bulunmamaktadır. Bu yüzden yetişkinler hakkındaki mahkeme kararlarını yerine getiren birimler, çocuklar hakkındaki mahkeme kararlarını da yerine getireceklerdir.

Çocuklar hakkında verilen cezaların, yetişkinler hakkında verilen cezaların infaz edildiği yerlerden farklı yerlerde infaz edilmeleri gerekmektedir. Ayrıca çocukların cezalarının infazında görevlendirilecek kişilerin çocuklarla ilgili konularda ve özellikle çocuk psikolojisi konusunda eğitim almış olması gerekmektedir.¹¹¹ Aksi takdirde çocukların ıslahı için cezalarının infazından beklenen amaç gerçekleşmeyecektir. Bu nedenle CGTİK, çocukların cezalarının infazının gerçekleştirileceği kurumları yetişkinlerin cezalarının infazının gerçekleştirileceği kurumlardan farklı düzenlemiştir. Bu kurumlar, çocuk kapalı ceza infaz kurumları, gençlik kapalı ceza infaz kurumları, gençlik açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitimevleridir.

Çocuk kapalı ceza infaz kurumları, çocuk tutukluların ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır. On sekiz yaşından küçükler cinsiyetleri ve fiziki gelişim durumları göz önüne alınarak çocuk kapalı ceza infaz kurumlarının ayrı bölümlerinde barındırılırlar. Bu kurumlarda çocuklara eğitim ve öğretim verilmesi ilkesine tam olarak uyulur. Çocuk hükümlüler kendilerine özgü kurumun bulunmadığı hallerde kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine yerleştirilirler. Kurumların ayrı bölümlerinin olmaması halinde, kız çocukları kadın kapalı ceza infaz kurumlarının bir bölümünde veya diğer kapalı ceza infaz kurumlarının kendilerine ayrılan bölümlerinde barındırılırlar.

Gençlik kapalı ceza infaz kurumları, cezanın infazına başladığı tarihte on sekiz yaşını tamamlamış olup da, yirmi bir yaşını tamamlamamış genç hükümlülerin cezalarını çektikleri, eğitim ve öğretim esasına dayalı, firara karşı engelleri olan, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan kurumlardır. Bu hükümlüler için ayrı bir kurum kurulmadığı takdirde, on sekiz yaşını tamamlamış olup, yirmi bir yaşını tamamlamamış olan hükümlüler, diğer kapalı ceza infaz kurumlarının gençlere ayrılan bölümlerinde cezaları infaz edilir. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum olan ve süresine bakılmaksızın suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgütün faaliyeti çerçevesinde TCK'da yer alan

insanlığa karşı suçlardan, kasten öldürme suçlarından, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan, devletin güvenliğine karşı suçlardan, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan mahkum olan gençlerin cezaları gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının güvenliklı bölümlerinde yerine getirilir. Ayrıca eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli halde bulunan ve özel gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekli olduğu saptananlarla buldukları kurumlarda düzen ve disiplini bozanlar veya iyileştirme tedbir, araç ve usullerine ısrarla karşı koyan gençlerin cezaları gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının güvenliklı bölümlerinde infaz edilecektir.

Gençlik açık ceza infaz kurumları, hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edindirilmelerine öncelik verilen, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan, güvenlik bakımından kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlardır. CGTİK m. 13 uyarınca, gençlik açık ceza infaz kurumları ihtiyaca göre kurulacaktır. İlk kez suç işleyen ve iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına hükümlü bulunanların cezaları doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirilebilir.

Çocuk eğitimevleri, çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülerek yerine getirildiği tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz; kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanır. Kurum içinde veya dışında herhangi bir eğitim ve öğretim programına devam eden ve on sekiz yaşını dolduran çocukların eğitim ve öğretimlerini tamamlayabilmeleri bakımından yirmi bir yaşını bitirinceye kadar bu tesislerde kalmalarına izin verilebilir. Haklarında tutuklama kararı bulunanlar ile çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında bulunanlar hariç olmak üzere, çocuk eğitimevlerinde bulunan çocuk hükümlüler kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmezler.

CGTİK m. 29 gereğince, çocuk hükümlülerin çalıştırılması yalnızca meslek eğitimine yönelik olur. Öğretim kurumlarına veya örgün eğitime devam eden çocuk ile genç hükümlüler, öğretim yılı içinde atölye ve işyerlerinde çalıştırılmazlar. Çocuk ve genç

hükümlülerin çalıştırılmalarında 05.06.1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 5275 sayılı CGTİK'e aykırı olmayan hükümleri uygulanır. CGTİK m. 30'a göre, çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlü çocukların, kurum dışında çalıştırılmaları sırasında kurum görevlilerinin gözetimi ve muhafazası aranmaz. CGTİK m. 31 uyarınca, iyi halli hükümlüler idare ve gözlem kurulu kararı ile kurum yönetimi tarafından durumlarına uygun kurum içi hizmetlerde çalıştırılabilir. Çocuk hükümlüler kendi yaşam alanları veya eğitsel amaçlar dışında çalıştırılmazlar. Hükümlüler, yönetici ve görevlilerin kişisel işlerinde çalıştırılmazlar. Çalışan hükümlülere ürettiklerinden elde edilen gelirden, çalışmaları karşılığında ücret ödenir ve bu hükümlüler sosyal haklardan yararlandırılırlar.

CGTİK m. 37 gereğince, hükümlü hakkında kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre CGTİK'te belirtilen disiplin cezaları uygulanır. Suç oluşturan eylemlerden dolayı açılan kamu davası, disiplin soruşturması yapılmasını ve cezanın uygulanmasını engellemez. Çocuk hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri, çocuğun disiplin cezası gerektiren eyleminin gerçekleşme riskinin bulunması halinde bu riski ortadan kaldırmak veya soruşturma sürerken giderilmesi güç ve imkansız zararların doğmasını önlemek amacıyla uygulanan ve ceza niteliğini taşımayan koruma ve önleme amaçlı tedbirlerdir. CGTİK'te çocuklar hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri, yetişkinlere uygulanan disiplin tedbirlerinden farklı şekilde düzenlenmiştir. CGTİK m. 45 uyarınca, çocuklara uygulanabilecek disiplin tedbirleri şunlardır; teşvik esaslı ayrıcalıkları ertelemek, kaldığı odayı ve yatakhaneyi değiştirmek, bulunduğu kurumun başka bir kısmına nakletmek, meslek eğitiminin bütünlüğünü ve sürekliliğini bozmayacak şekilde çalıştığı işyerini veya atölyeyi değiştirmek, belli yerlere girmesini yasaklamak, bazı eşyaları bulundurmasını veya kullanmasını yasaklamaktır.

Çocuk hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları ise CGTİK m. 46'da düzenlenmiştir. Uyarma, çocuğa eyleminin niteliğinin kötü ve uygunsuz olduğunun

açıklanması ve tekrarı durumunda doğuracağı sonuçlara dikkatinin çekilmesidir. Çocuk hükümlü yatakhane, atölye, etüt salonu, kütüphane ve buna benzer yerlerde sigara içerse; aynı alanı veya etkinliği paylaştığı arkadaşlarının rahatsız olmasına neden olacak biçimde gürültü yaparsa veya davranışlarda bulunursa; yattığı odayı ve yatma yerlerini izinsiz değiştirirse; yatma ve kalkma zamanına uymazsa; sayımı geciktirirse veya geç çıkarsa, izin alması gereken durumlarda diğer odalara izinsiz giderse; yemek yeri varken odalarda yemek yerse, yiyecek bulundurursa; kurum görevlilerine, kurumu ziyaret eden kişilere, kurum dışında katıldığı faaliyetlerin görevlilerine ve arkadaşlarına kaba ve saygısız davranırsa; kişisel durumu, adresi ve buna benzer konularda kurum görevlilerini yanlış bilgilendirirse, yalan söylerse; kılık ve kıyafetine, kişisel temizliğine dikkat etmezse; katıldığı etkinlikler ve derslerle ilgili olarak bulundurması gereken araç ve gereçleri yanında bulundurmazsa; kurum içinde katılması gereken faaliyetlere katılmazsa, geç katılırsa veya katıldıktan sonra izinsiz ayrılırsa; siyasi partilere ve bu partilere bağlı yan kuruluşlara ait amblem, rozet, yazı, slogan, bildiri, ilan, broşür ve buna benzer eşyaları bulundurursa, asarsa, teşhir ederse ya da üzerinde taşırsa uyarma cezası verilecektir. Onarma, tazmin etme ve eski hale getirme disiplin cezası, çocuğun daha önce uyarı cezası verilmesine sebep olan davranışı ikinci kez tekrarlama halinde, davranışlarının sonuçlarına ikinci kez dikkatinin çekilmesidir. Disiplin cezası gerektiren eyleminin sonuçlarının istekli olması koşulu ile çocuk tarafından onarma, tazmin etme veya eski hale getirme suretiyle giderilmesidir. Başkasına ait eşyayı izinsiz alırsa, kullanırsa; idarece alınan sağlık önlemlerine uymazsa; çevre temizliğine dikkat etmezse, kurumu ve çevresini kirletirse; kişisel temizliğini yapmamakta ısrar ederse; kurum içindeki iş ve eğitim yerini izinsiz terk ederse, kuruma ait eşyayı usulüne uygun olmayan şekilde alırsa veya kullanırsa; işini kasten kötü yaparsa veya çalışması gerekirken çalışmazsa; iyileştirme ve eğitim faaliyetlerinde kendisine verilen ödev ve görevleri yapmazsa, kurum kitaplığından, atölye ve derslik gibi yerlerden aldığı kitap, araç ve gereçleri zamanında geri vermezse, eksik verirse ve bunlara zarar verirse; dikkatsizlikle kurumun bina, eklenti ve donanımları ile kuruma ait taşınır ve taşınmaz malları veya başkasına ait herhangi bir eşyayı yakarsa, kırarsa veya hasara uğrattırırsa; üzerinde bulundurulmasına izin verilmeyen veya bulundurabileceğinden fazla eşya veya para bulundurursa; yasaklanmış her tür yayını

kuruma veya kuruma bağılı yerlere sokarsa veya yanında bulundurursa; kurum eşyasına kendisinin veya arkadaşlarının araç ve gereçlerine ahlak dışı, ideolojik veya siyasi amaç taşıyan resim, amblem ve benzerlerini yaparsa, yazılar yazarsa ve asarsa çocuk hakkında onarma, tazmin etme ve eski hale getirme disiplin cezaları uygulanabilir. Çocuğun harcamalarına sınır koyma disiplin cezası, çocuğun daha önce onarma, tazmin etme ve eski hale getirme disiplin cezası verilmiş olan davranışı ikinci kez tekrarlama halinde çalışması karşılığında aldığı ücret ve ailesinden gelen paranın haftalık harcama limitinin üçte birinin otuz gün süre ile kesilmesidir. Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası, çocuğun otuz güne kadar sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılmaktan yoksun bırakılmasıdır. Çocuk kumar oynarsa; kavga ederse; dikkatsiz davranışı sonucu başkalarının güvenliğini veya sağlığını tehlikeye düşürürse; katıldığı kurum dışı faaliyetlerden zamanında dönmezse ve uyması gereken koşullara uymazsa; kullanması için kendisine verilen bir şeyi satarsa veya başkasına verirse; kurum veya dış güvenlik görevlilerine rüşvet verirse; suç örgütlerine ait her türlü yayın, bez afiş, pankart, resim, sembol, işaret ve benzeri eşyayı kurumun herhangi bir yerine asarsa veya teşhir ederse; katıldığı faaliyetlerin akışını ve düzenini engelleyici ve bozucu nitelikte kasti davranışlarda bulunursa, faaliyeti yürüten kişinin uyarısına rağmen bu davranışlarına devam ederse; arkadaşlarının verilen görevlerini yapmasına engel olursa çocuk hakkında bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası uygulanabilecektir. Teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma disiplin cezası, çocuğun daha önce bazı faaliyetlere katılmaktan alıkoyma cezası verilmiş olan davranışı ikinci kez tekrarlama halinde, teşvik esaslı ayrıcalıkların otuz gün süre ile geri alınmasıdır. İzin ertelenmesi disiplin cezası, disiplin cezasını gerektiren eylemin niteliğine ve ağırlık derecesine göre çocuğun izninin altmış güne kadar ertelenmesidir. Çocuk diğer çocuklar üzerinde nüfuz kurarsa ve husumet hislerini tahrike çalışırsa, imtiyaz ve menfaat hırsları yaratırsa; her türlü bağımlılık yapıcı maddeyi kuruma getirirse, kullanırsa, bulundurursa, satarsa, kullanmış olarak kuruma gelirse; başkalarına ait para ve eşyayı almak için zor kullanırsa, haraç alırsa; taarruz ve firara yarayacak ve gerektiğinde bu işler için kullanılacak madde ve aletleri yaparsa, saklarsa, bulundurursa; idareye ait olup kendisine verilmemiş bulunan yatak, battaniye, karyola ve dolap gibi eşyayı zapt ederse ve yeni gelenlere satarsa; kurum görevlilerine hakaret ederse, karşı gelirse; başkalarının

güvenliğini veya sağlığını tehlikeye sokan davranışlarda bulunursa; mazeretsiz olarak izinden dönmesi gereken zamandan geç dönerse ve uyması gereken koşullara uymazsa; kuruma yasak eşya sokarsa, başkasına verirse veya satarsa; okul, işyeri gibi gitmesi gereken bir yere gitmezse, katılması gereken faaliyetlere katılmazsa; hakaret veya iftira ederse, alçaltıcı söz söylerse veya davranışta bulunursa, başkalarını bu tür davranışlara kışkırtırsa; suç örgütlerinin propaganda ve eğitim faaliyetlerini yaparsa veya yaptırırsa; kurum dışına izinsiz çıkarsa; kurumca verilen kimlik kartında veya kendisine verilen her tür belgede tahrifat yaparsa, sahte belge düzenlerse, kullanırsa; iyileştirme ve eğitim faaliyetlerinin yapılmasına engel olursa, katılanları faaliyetleri terk etmeye zorlarsa veya kışkırtırsa; kasten başkasını yaralarsa teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma disiplin cezası uygulanabilecektir. Kapalı ceza infaz kurumuna iade disiplin cezası, çocuğun eyleminin nitelik ve ağırlığına göre çocuk kapalı ceza infaz kurumlarına, bulunmadığı hallerde kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine altı ay süre ile iadesidir. Çocuk, kurum içinde veya dışında yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silah ve patlayıcı madde kullanmak suretiyle herhangi bir kimseyi yaralamaya teşebbüs ederse, yaralarsa; bir kimseyi rızası hilafına alıkoyarsa; şiddet ve tehdit ile kurum görevlilerinin görevini engellerse; firara teşebbüs ederse veya firar ederse; kasten kurumun bina, eklenti ve donanımları ile taşınır ve taşınmaz mallarını yakarsa veya yakmaya teşebbüs ederse, ağır hasar verirse; hükümlü ve tutukluları idareye karşı kışkırtırsa, isyan çıkartırsa veya isyana teşebbüs ederse; adam öldürme suçunu işlerse veya adam öldürmeye teşebbüs ederse; cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve cinsel tacizde bulunursa veya bunlara teşebbüs ederse ve bu tür davranışlara kışkırtırsa; görevlilere ve diğer çocuklara işkence yaparsa veya yaptırırsa, kapalı ceza infaz kurumuna iade edilebilecektir. Odaya kapatma disiplin cezası, CGTİK m. 46/8'de belirtilen kapalı infaz kurumunda bulunan çocuğun, CGTİK m. 46/8'de belirtilen eylemlerde bulunması halinde beş güne kadar açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, gece ve gündüz tek başına bir odada tutulmasıdır. Bu ceza çocuğun kurum görevlilerine istediği zaman ulaşmasına engel olunmayacak şekilde uygulanır. Çocuk, odaya kapatma disiplin cezasının infazı öncesinde, sırasında ve sonrasında doktor kontrolünden geçirilir. Bu cezanın infazı sırasında çocuğun; ailesi, avukatı ve yasal temsilcisiyle görüşmesine izin verilir.

Bir eylemden dolayı verilen disiplin cezası kesinleştikten sonra bu cezanın kaldırılması için gerekli süre içinde yeniden disiplin cezasını gerektiren bir eylemde bulunan hükümlü hakkında her defasında bir üst ceza uygulanır.

Uyarma, kınama ve bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezaları kurumun en üst amiri tarafından verilir ve uygulanır. Savunma alınmadan disiplin cezası verilemez. Disiplin cezaları disiplin kurulu tarafından evrak üzerinden görüşülerek en geç üç gün içinde karara bağlanır. Disiplin kurulu kanunda yazılı disiplin cezası uygulanmasına veya disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verebilir. Disiplin kurulunun kararları gerekçeli olarak yazılır ve kararda şikayet mercii ve süresi açıkça gösterilir. Disiplin kurulu kararı, haklarında soruşturma yapılanlara yönetim tarafından derhal tebliğ edilir.

Çocuk hükümlüler hakkında verilen disiplin cezaları, uyarma ve kınama cezaları kararla birlikte; onarma, tazmin etme ve eski hale getirme cezası yedi gün sonunda; harcamalarına sınır koyma cezası otuz gün sonunda; bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası otuz gün sonunda; teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma cezası otuz gün sonunda; iznin ertelenmesi cezası altmış gün sonunda; kapalı ceza infaz kurumuna iade cezası altmış gün sonunda; odaya kapatma cezası doksan gün sonunda kendiliğinden kalkmış sayılır. Uyarma ve kınama disiplin cezaları hariç, diğer disiplin cezaları karar tarihinden, firar halinde infaz tarihinden itibaren başlar. Disiplin kurulu, kurum kurallarına uyma, iyileştirme programında ilerleme veya verilen ceza ile amaçlanan sonucun gerçekleşmesi durumunda çocuk hakkında vermiş olduğu cezayı süre koşulu armaksızın her zaman kaldırabilir. Disiplin cezalarına ve tedbirlerine karşı şikayet ve itiraz durumunda 16.05.2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu hükümleri uygulanır. Diğer mevzuattan kaynaklanan dilekçe ve şikayet hakkı saklıdır.

1. GÜLŞEHİR ÖRNEĞİ

1.1. Genel Bakış

Suçta sürüklenen çocuk kavramını açıklamaya çalışırken bu aşamaya kadar doktrinden ve tanımlamalardan bahsedildi. Ancak gerçek amacın hasıl olması amacıyla konuyu biraz daha somutlaştırmak gerektiği kanaatindeyim.

Bu sebeple çalışmanın başında Gülşehir Asliye Ceza Mahkemesi'ni çalışma alanı olarak belirledik.

Gülşehir Nevşehir iline 15 km uzaklıkta, 2012 yılı nüfus sayımına göre 8932 nüfuslu bir ilçedir. Nüfusun 4625'i kadınlardan, 4307'si erkeklerden oluşur. İlçenin ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu konusunda kesin bilgi yoktur. Ancak 1071 Malazgirt zaferi'nden sonra kapadokya Selçuklu Türkleri'nin hakimiyetine girmiş ve Zorapassos olan adı Arapsun olarak değiştirilmiştir.

İlçe 1947 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Gülşehir olarak tescil edilmiş ve 1954 yılında ilçelik ünvanını almıştır.

İlçenin başlıca geçim kaynağı tarımdır. Daha çok hububat ve şeker pancarı yetiştirilir. Bağcılık bundan sonra gelen geçim kaynağıdır.

Yörenin aksine el sanatları ve turizmin gelişmiş olduğu söylenemez. El sanatlarından kilimcilik sayılabilir. Turistik yerleri ise; Açık Saray ören yeri ve ST. Jean kilisesidir.

İlçede 2013 yılı itibarıyla 36 tane okul bulunmakta olup, 3832 tane öğrenci ve toplam 255 öğretmen bulunmaktadır.

Gülşehir adliyesi 2 cumhuriyet savcısı ve 3 hakim ile hizmet vermektedir.

İlçede 1 asliye hukuk, 1 sulh hukuk, 1 asliye ceza ve 1 sulh ceza mahkemesi vardır.

Bu çalışmada Gülşehir Asliye Ceza Mahkemesi'ne 2005 yılından bu yana açılan ve sanığı çocuk olan dosyalar, suçların ve verilen kararların niteliği analiz edilecektir.

2005 ve 2006 yılına ait kayıtlar sağlıklı tutulmadığından çocuklara ilişkin dosyalar ayrıntılı incelenememiştir. Ancak 2005 yılında toplam 300 karar verildiği, bunlardan 17 tanesinde çocukların sanık sıfatıyla yer aldığı tespit edilmiştir.

2006 yılında ise toplam 287 karar verildiği, bunlardan 12 tanesinde çocukların sanık sıfatıyla yer aldığı tespit edilmiştir.

1.2. Yıllara Göre Dosyaların Değerlendirilmesi

A) Nevşehir'e bağlı Gülşehir Asliye Ceza Mahkemesi'nde 2007 yılında toplam 304 karar verilmiştir.

Bu kararlardan toplam 22 tanesinde çocuklar suça sürüklenen çocuk sıfatıyla yargılanmışlardır.

Bu kararları etraflıca inceleyecek olursak;

a) Mahkemenin 2005/237 E. 2007/5 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda beraat kararı verilmiştir.

b) Mahkemenin 2007/149 E.2007/122 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında resmi evrakta sahtecilik suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda düşme kararı verilmiştir.

c) Mahkemenin 2006/131 E. 2007/126 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda suçta sürüklenen çocuk hakkında 1 ay 20 gün hapis cezası verilmiş ve verilen bu ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak ertelenmiştir.

d) Mahkemenin 2007/97 E. 2007/141 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuklar hakkında (aynı dosyada 3 ayrı çocuk sanık sıfatıyla yer almıştır)... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuklar hakkında verilen 1 ay 14 gün hapis cezası yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

e) Mahkemenin 2007/80 E.,2007/155 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuklar hakkında (aynı dosyada 2 ayrı çocuk sanık sıfatıyla yer almıştır)... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda ceza tayinine yer olmadığı kararı verilmiştir.

f) Mahkemenin 2007/104 E. 2007/190 K.sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında silahla tehdit, mala zarar verme ve hakaret suçlarını işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda suçta sürüklenen çocuk hakkında her bir suç hakkında ayrı ayrı 6 ay 20 gün hapis cezası verilmiş ve verilen bu ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak ertelenmiştir.

g) Mahkemenin 2007/34 E. 2007/192 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında uyuşturucu madde bulundurma suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda beraat kararı verilmiştir.

h) Mahkemenin 2007/136 E. 2007/201 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk hakkında ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

g) Mahkemenin 2007/33 E., 2007/202 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuklar hakkında ... hakkında ateşli silahlar ve bıçaklar hakkında kanuna muhalefet suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuklar hakkında verilen 96 TL adli para cezası yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

h) Mahkemenin 2006/138 E., 2007/14 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında silahla tehdit suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda beraat kararı verilmiştir.

ı) Mahkemenin 2007/15 E., 2007/24 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında hakkı olmayan yere tecavüz suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

ii) Mahkemenin 2007/16 E., 2007/25 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında yalan yere yemin suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

j) Mahkemenin 2006/60 E., 2007/38 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda beraat kararı verilmiştir.

k) Mahkemenin 2006/225 E., 2007/50 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında söz atma suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda 1800 TL adli para cezası verilmiş ve verilen bu ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak ertelenmiştir.

l) Mahkemenin 2005 /4E., 2007/54 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda 363 TL adli para cezası verilmiş ve verilen bu ceza yaş küçüklüğü dikkate

alınarak ertelenmiştir.

m) Mahkemenin 2007/29 E., 2007/74 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

n) Mahkemenin 2007/11E., 2007/75 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında konut dokunulmazlığını ihlal suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda 1 yıl 4 ay hapis cezası verilmiştir.

B) Gülşehir Asliye Ceza Mahkemesi'nde 2008 yılında toplam 144 dosya hakkında karar verilmiştir. Bu kararlardan 5 tanesinde toplam 6 adet çocuk suça sürüklenen çocuk sıfatıyla yargılanmışlardır.

Bu kararları etraflıca inceleyecek olursak;

a) Mahkemenin 2007/139 E, 2008/6 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda 3 ay 10 gün hapis ve 250 TL adli para cezası verilmiştir.

b) Mahkemenin 2006/24 E, 2008/53 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda beraat kararı verilmiştir.

c) Mahkemenin 2008/14 E, 2008/98K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuklar hakkında 6 ay hapis cezası verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

d) Mahkemenin 2008/54 E, 2008/100 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen

çocuk ... hakkında silahla tehdit suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda şikayet yokluğu nedeniyle düşme kararı verilmiştir.

e) Mahkemenin 2006/211 E, 2008/125 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama, silahla tehdit ve hakaret suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda her bir suçtan ayrı ayrı beraat kararı verilmiştir.

f) Mahkemenin 2006/232 E, 2008/110 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama, silahla tehdit ve hakaret suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuklar hakkında 120 gün yani 2400 TL adli para cezası verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

C) 2009 yılında toplam 177 dosya karar bağlanmıştır. Bu dava dosyalarından 10 tanesinde toplam 16 adet çocuk suça sürüklenen çocuk sıfatıyla yargılanmışlardır.

Bu kararları etraflıca inceleyecek olursak;

a) Mahkemenin 2008/50 E, 2009/42 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama ve hakaret suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 7 AY 23 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

b) Mahkemenin 2009/24 E, 2009/43 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında birleştirme kararı verilmiştir.

c) Mahkemenin 2009/59 E, 2009/67 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hakaret suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama

sonucunda çocuk hakkında ceza tayinine yer olmadığı kararı verilmiştir.

d) Mahkemenin 2009/14 E, 2009/81 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hakaret, mala zarar verme,yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 2 AY 15 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

e) Mahkemenin 2009/17 E, 2009/87 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında ceza tayinine yer olmadığı kararı verilmiştir.

f) Mahkemenin 2008/117 E, 2009/117 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 1 YIL 8 AY HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

g) Mahkemenin 2009/97 E, 2009/131 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hakaret suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında şikayet yokluğu nedeniyle düşme kararı verilmiştir.

h) Mahkemenin 2007/100 E, 2009/149 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hakaret, yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 1.320,00.-TL ADLİ PARA CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

ı) Mahkemenin 2008/11 E, 2009/158 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan

yargılama sonucunda çocuk hakkında 2 YIL 4 AY HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

i) Mahkemenin 2009/110 E, 2009/167 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında otomatik sisteme kayıtlı bilgileri kişinin rızası dışında ele geçirmek suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 10 AY HAPİS VE 180,00 TL ADLİ PARA CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

j) Mahkemenin 2009/53 E, 2009/176 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 7 AY 15 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

k) Mahkemenin 2008/112 E, 2009/17 K.sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında ateşli silahlar ve bıçaklar hakkında kanuna muhalefet suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 3 AY 10 GÜN HAPİS VE 120,00.-TL ADLİ PARA CEZASI adli para cezası verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir

D) 2010 yılında toplam 175 dosya karar bağlanmıştır. Bu dava dosyalarından 21 tanesinde toplam 26 adet çocuk suça sürüklenen çocuk sıfatıyla yargılanmışlardır.

Bu kararları etraflıca inceleyecek olursak;

a) Mahkemenin 2009/137 E. 2010/4 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ...

hakkında silahla tehdit işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

b) Mahkemenin 2009/169 E. 2010/21 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında silahla tehdit ve mala zarar verme suçlarını işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 6 AY 20 GÜN HAPİS CEZASI ve 1 YIL 1 AY 10 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, her 2 suçtan ayrı ayrı olmak kaydıyla güvenlik tedbiri (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) kararı verilmiştir.

c) Mahkemenin 2009/183 E. 2010/25 K. sayılı dosyasında suça sürüklenen çocuk ... hakkında kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

d) Mahkemenin 2009/23 E. 2010/31 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaşı büyük diğer sanık ... ile yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 1 YIL 15 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

e) Mahkemenin 2009/161 E.2010/58 K. sayılı dosyasında suça sürüklenen çocuklar (aynı dosyada 3 ayrı çocuk sanık sıfatıyla yer almıştır), iki ayrı yaralama ve bir tane hakaret suçunu işledikleri iddiasıyla yargılanmışlar, yapılan yargılama sonucunda şikayet yokluğu nedeniyle davanın düşmesine karar verilmiştir.

f) Mahkemenin 2009/174 E.2010/71 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

g) Mahkemenin 2009/111 E.2010/74 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında konut dokunulmazlığını ihlal suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış,

yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 8 AY HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

h)Mahkemenin 2010/19 E. 2010/82 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuklar (aynı dosyada 2 ayrı çocuk sanık sıfatıyla yer almıştır) hakkında cinsel taciz suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda her iki çocuk hakkında ayrı ayrı beraat kararı verilmiştir.

ı) Mahkemenin 2010/33 E., 2010/88 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında konut dokunulmazlığını ihlal ve mala zarar verme suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında şikayet yokluğu nedeniyle davanın düşmesine karar verilmiştir.

i) Mahkemenin 2009/173 E., 2010/91 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaşı büyük diğer sanık ... ile hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında beraat kararı verilmiştir.

j) Mahkemenin 2009/126E., 2010/105 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaşı büyük diğer sanıklar ... ile hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında beraat kararı verilmiştir.

k) Mahkemenin 2010/73E., 2010/107 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında 2 ayrı yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

l) Mahkemenin 2009/138 E., 2010/108 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında silahla tehdit suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 2 YIL HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması)

çevrilmiştir.

m) Mahkemenin 2010/90 E.2010/116 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında silahla tehdit, mala zarar verme, yaralama ve hakaret suçlarını işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

n) Mahkemenin 2010/142 E. 2010/122 K.sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 3 AY 10 GÜN HAPİS cezası verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

o) Mahkemenin 2010/10 E. 2010/126 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında konut dokunulmazlığı ihlal ve mala zarar verme suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 6 AY 20 GÜN HAPİS cezası verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

ö) Mahkemenin 2010/31 E. 2010/132 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında silahla tehdit, yaralama ve ateşli silahlar ve bıçaklar hakkında kanuna muhalefet etme suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 1 YIL 1 AY 10 GÜN HAPİS cezası verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

p) Mahkemenin 2010/110 E. 2010/137 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuklar (aynı dosyada birden fazla çocuk sanık sıfatıyla yer almaktadır) ... hakkında cinsel taciz, yaralama,hakaret ve huzur ve sükunu bozma suçlarını işledikleri iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında açılan dava şikayet yokluğu nedeniyle düşürülmüştür.

r) Mahkemenin 2010/107 E. 2010/155 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında mala zarar verme ve hırsızlık suçlarını işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

s) Mahkemenin 2009/118 E. 2010/163 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk (aynı dosyada birden fazla çocuk sanık sıfatıyla yer almaktadır) ... hakkında hırsızlık suçlarını işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuklar hakkında ayrı ayrı 1.740,00.-TL ADLİ PARA CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

t) Mahkemenin 2010/63E., 2010/173 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında açılan dava şikayet yokluğu nedeniyle düşürülmüştür.

E) 2011 yılında toplam 139 dosya karara bağlanmıştır. Bunlardan 16 tanesinde toplam 16 çocuk suçta sürüklenen çocuk sıfatıyla yargılanmıştır.

a) Mahkemenin 2010/42 E, 2011/4 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında mala zarar verme ve yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 1.320,00.-TL ADLİ PARA CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

b) Mahkemenin 2010/104 E, 2011/16 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında üzerine atılı suçu işlediği yönünde her türlü şüpheden uzak, somut ve kesin bir delil elde edilemediğinden beraat kararı verilmiştir.

c) Mahkemenin 2010/109 E, 2010/28 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen

çocuk ... hakkında taksirle yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 3 AY 10 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

d) Mahkemenin 2010/91 E, 2011/ 53K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ...hakkında silahla tehdit, mala zarar verme,yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 5 AY HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

e) Mahkemenin 2010/106 E, 2011/54 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık, mala zarar verme suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 3.500,00.-TL ADLİ PARA CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

f) Mahkemenin 2010/119 E, 2010/55 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında taksirle yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında açılan dava şikayet yokluğu nedeniyle düşürülmüştür.

g) Mahkemenin 2010/181 E, 2011/ 79K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında ateşli silahlar ve bıçaklar hakkında kanuna muhalefet suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 3 AY 10 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

h) Mahkemenin 2011/30 E, 2011/ 87 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında düşme kararı verilmiştir.

1) Mahkemenin 2011/31 E, 2011/ 88 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında ateşli silahlar ve bıçaklar hakkında kanuna muhalefet suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında düşme kararı verilmiştir.

i) Mahkemenin 2010/72 E, 2010/94 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında beraat kararı verilmiştir.

j) Mahkemenin 2011/26E, 2010/96 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında düşme kararı verilmiştir.

k) Mahkemenin 2010/179 E., 2011/09 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 1 YIL 15 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

l) Mahkemenin 2011/24 E., 2011/124 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında konut dokunulmazlığını ihlal suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 4.000,00.-TL ADLİ PARA CEZASI verilmiş, bu para cezası suçta sürüklenen çocuğun sosyal ve ekonomik durumu ile kişiliği dikkate alınarak taksitlendirilmiştir.

m) Mahkemenin 2011/53 E., 2011/ 132 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında izinsiz hint keneviri yetiştirmek suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda birleştirme kararı verilmiştir.

n) Mahkemenin 2009/182 E, 2011/132 K.sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında ateşli silahlar ve bıçaklar hakkında kanuna muhalefet suçunu işlediği

iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 2 AY 1 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

F) 2012 yılında mahkeme toplam 187 karar vermiştir. Bunlardan 15 tanesinde toplam 21 çocuk sanık sıfatıyla yargılanmıştır.

Bu kararları ayrıntılı bir biçimde inceleyecek olursak;

a) Mahkemenin 2010/139E, 2012/8 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuklar (aynı dosyada iki adet çocuk sanık sıfatıyla yer almaktadır) ... hakkında hırsızlık suçunu işledikleri iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 3 AY 10 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

b) Mahkemenin 2010/54 E, 2012/28 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 2 YIL 8 AY HAPİS CEZASI verilmiştir.

c) Mahkemenin 2011/52 E, 2012/52 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında izinsiz hint keneviri yetiştirmek suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 6 AY 20 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

d) Mahkemenin 2011/156 E, 2011/68 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında beraat kararı verilmiştir.

e) Mahkemenin 2011/148 E, 2012/87K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ...

hakkında silahla tehdit ve yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 1 YIL 6 AY 22 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

f) Mahkemenin 2011/128 E, 2012/88 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında beraat kararı verilmiştir.

g) Mahkemenin 2011/188 E, 2012/93 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında birleştirme kararı verilmiştir.

h) Mahkemenin 2011/68 E, 2012/110 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuklar (aynı dosyada iki ayrı çocuk sanık sıfatıyla yer almıştır) ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 8 AY 10 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

ı) Mahkemenin 2012/10 E, 2012/129K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında tehdit ve hakaret suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 1 AY 13 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

i) Mahkemenin 2012/17E, 2012/140 K. sayılı dosyasında, suça sürüklenen çocuk ... hakkında yaralama suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 7 AY 23 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak ertelenmiştir.

k) Mahkemenin 2012/31 E, 2012/141 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında tehdit ve hakaret suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 1 YIL 1 AY 10 GÜN HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

l) Mahkemenin 2012/85 E, 2012/145 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi hakkında kanuna muhalefet suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında beraat kararı verilmiştir.

m) Mahkemenin 2012/46 E, 2012/152 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında 10 AY HAPİS CEZASI verilmiş, verilen ceza yaş küçüklüğü dikkate alınarak güvenlik tedbirine (hükmün açıklanmasının geri bırakılması) çevrilmiştir.

n) Mahkemenin 2012/97 E, 2012/166 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında mala zarar verme suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında açılan davanın şikayet yokluğu nedeniyle düşmesine karar verilmiştir.

o) Mahkemenin 2011/65 E, 2012/171 K. sayılı dosyasında, suçta sürüklenen çocuk ... hakkında tehdit, mala zarar verme ve hakaret suçunu işlediği iddiasıyla yargılama yapılmış, yapılan yargılama sonucunda çocuk hakkında küçüğün vefatı nedeniyle düşme kararı verilmiştir.

2. SONUÇ VE ÖNERİLER

2.1. Genel Değerlendirme

Bu dava dosyaları esas alınarak genel bir değerlendirme yapmak gerekirse;

Suçta sürüklenen çocuklar bakımından karşılaşılan en yoğun suç türü mala karşı suçlar olup bunlar arasında da hırsızlık suçları ön plana çıkmaktadır.

Tüketim toplumunun yarattığı özendirmeler karşısında korumasız ve ekonomik yoksunluk içinde bulunan çocuk bu yönlendirmeler sonucunda oluşturduğu ihtiyaçlarını gidermek için suça başvurabilmektedir.

Zenginlik ve fakirliğin bu kadar içiçe olduğu bir toplumda her şeyi gören ancak sahip olmayan ve bu şekilde kendini geliştiremeyen ve ifade etme imkanı tanınmayan çocuklar suça ve özellikle de mala karşı suçlara yönelmektedir.

Bundan sonra kasten yaralama suçları çocuk suçluluğunda ikinci sırayı almaktadır. Ülkemizde var olan şiddet kültürü çocuklarımızı da içine alıyor. Evde, okulda, sokakta, işyerinde, medyada şiddeti gören, şiddete maruz kalan çocuk şiddeti öğreniyor ve bir süre sonra maruz kaldığı şiddetin uygulayıcısı durumuna geliyor.

Bunun dışında yağma, kasten öldürme ve öldürmeye teşebbüs ile cinsel istismar suçları gibi ağır cezalı suçlar çocuklar bakımından sayısal bir ağırlık ifade etmese de bu suçların niteliksel ağırlığı nedeniyle dikkate alınması gereken suçlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocukların özellikle ergenlik çağının başlangıcında yaşadıkları iç çatışma ve hayattan beklentileri ile dış dünyalarındaki durumun birbiri ile örtüşmemesi nedeniyle suç eğilimleri artmaktadır. Buna bir de olumsuz akran davranışları ile iyi bir rol model

olabilecek yetişkin bulunmaması da eklendiğinde çocukların suça ilişkin davranışları daha belirginleşmektedir.

Gülşehir'in sosyal ve ekonomik yapısı incelendiğinde; turizmin yakın ilçeler kadar gelişmiş olmadığı ve nüfusun köylere de yayılmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum suç çeşitliliğine de yansımaktadır.

Özellikle uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı şeklinde işlenen suçların sayısının azlığını turizmin gelişmemiş olmasına bağlayabiliriz. Her ne kadar ilk bakışta turizmin gelişmesi tartışmasız olarak olumlu bir durum olsa da; beraberinde o yöreye getirdiği olumsuzluklar da vardır. Bunlardan bir tanesi de uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının artmasıdır. Gülşehir'de turizmin gelişmemiş olmasının olumlu yönünün bu maddelerin kullanımının artmaması olarak değerlendirebiliriz. Şayet biz bu çalışmayı Ürgüp ya da Avanos ilçesinde yapmış olsaydık, bu suç ile ilgili verilerin çok daha farklı olduğunu görecektik.

Ayrıca yukarıda tek tek incelenen dava dosyalarından da anlaşılacağı üzere, çocuklar suçları genellikle büyüklerle birlikte işlemektedir. Bu durum ise büyüklere büyük bir sorumluluğun düştüğünün göstergesidir.

İlçe merkezi ve köyler arasında suç oranının dağılımı konusunda mukayese yapılacak olursa,suçta sürüklenen çocukların adresleri baz alındığında ilçe merkezde suç oranının daha yoğun olduğu söylenebilir.

İlçede çocuklar daha ziyade tek başına suç işlerken,köylerde çocukların büyüklerle birlikte suça karıştığı tespit edilmiştir.Bu durum suç çeşitliliğini de etkiliyor.İlçe merkezde yaralama,hırsızlık gibi suçlar daha çok işlenirken,köylerde hakkı olmayan yere tecavüz suçunun işlendiği gözlenlenmiştir.

2.2. Öneriler

Suçta yönelen çocuk sayısı gün geçtikçe artış göstermektedir. Çocukların suçta yönelmesindeki sorunlar çok çeşitli ve değişkendir. Sorunları sadece ebeveyn, çevre, düşük sosyo-ekonomik düzey, göç, eğitimsizlik olarak sınırlandırarak değerlendirmek doğru olmaz. Çocukların suçta yönelmesi sorununun çözümü de basit değildir. Çözüm yollarını aramak ve bulmak da gerçekten zordur. Her çocuğun özellikleri farklıdır. Bu özellikleri değerlendirdiğimizde ise çocukların suçta yönelmesinin önüne geçebilmek için farklı yöntemlerin bulunması ve gerektiğinde farklı yöntemlerin beraber kullanılması gerekmektedir.

Çocukların ilk karşılaştığı ve sosyalleşmenin ilk adımının atıldığı ve asıl olan çocukların ailelerinin yanında kalıp barınmaları yöntemi olduğu dikkate alındığında; aile kurumunun desteklenmesi, bunun için de bütün ailelere çocuklarını iyi bir şekilde yetiştirmelerinde yardımcı olacak önlemlerin uygulanması yoluna gidilmesi, gerektiğinde çocuk yetiştirme konusunda eğitim ve destek verilmesi, bozuk sosyo-ekonomik aile yapısına sahip olanları sosyal yardımlar, aile yardımları, mali düzenlemeler, konut sağlama gibi yöntemlerle destekleyerek, ailenin ekonomik ve sosyal açıdan korunması, bunları sağlayacak hizmet kurum ve kuruluşlarının kurularak devamının sağlanması, bu kurumlara işlerlik kazandırılması, buna rağmen çocuklarını suç işlemekte kullanan ailelerden çocukların alınarak devlet himayesi altında çocukların yetiştirilmesi ve hayata hazırlanması gerekmektedir.

Buna ilişkin Gülşehir Kaymakamlığı ya da müftülük bünyesinde aile danışma merkezleri oluşturularak, çocukların tek tek ya da gerektiğinde ailesi ile birlikte bu merkezlere başvurarak, yaşanan sorunlarla ilgili profesyonel yardım almaları sağlanabilir.

Bu hizmetin ücretsiz olması hem sosyal devletin bir gereğidir hem de zar zor geçinen insanlara ayrıca külfet olmasının önüne geçer. Ücretsiz olması halinde vatandaşın yardım alma fikrini kabul etmesi de kolaylaşacaktır.

Ancak, yardım sadece birkaç kere, bir kaç saatlik görüşmeden ibaret olmamalı, oradaki çalışan tarafından düzenli takip edilmelidir. Bir nevi aile hekimliği uygulaması burada aile danışmanlığı şeklinde hizmet vermelidir.

Böylelikle, ergenlik çağında ebeveyn tarafından anlaşılmadığını iddia eden çocuğun ailesi arasında bir köprü kurulabilir ve çocuğun da daha farklı arayışa girmesinin önüne geçilmiş olur. Çocuk ailesi ile daha yakın iletişime geçer. Bu şekilde aile ile daha çok zaman geçirilir ve çocuğu suça sürükleyen ortamlardan uzaklaştırılmış olur.

Çocukların ikinci sosyalleşme kurumu olarak nitelendirilen okulların donanımlı ve nitelikli hale getirilmeleri, çocukların eğitimine önem verilmesi, zorunlu eğitime dikkat edilmesi, disiplinsiz davranışlar sergileyen çocukların okuldan atılmaları yerine bu çocukları yeniden kazanmanın ve okulda tutmanın yollarının aranması, aileler ile okul arasındaki koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

Aile, öğretmen ve okul idaresinde görev alanların çocuğa karşı davranışlarında istikrarlı olması, kararlılık gösterilmesi, çocukları olumsuzluklardan korumak için projeler hazırlanması, okullardaki çocukların yeteneklerine göre değerlendirilmesi, sportif ve kültürel etkinliklere yönlendirilmesi, böylece boş zamanlarının etkin bir şekilde değerlendirmelerinin sağlanması, tüm öğretmenlerin pedagojik formasyon alması, öğretmen aile iş birliğinin artırılması, rehber öğretmenler aracılığıyla çocuğun birebir takibinin sağlanması, zaman zaman sivil toplum kuruluşunda görev alan kişiler ve emniyet mensupları ile çocukların da katılımının sağlandığı eğitici ve bilgilendirici toplantılar yapılması, çocuk hakları konusunun ders programlarına alınması, okullardaki bilgisayar imkanlarının genişletilerek, öğrencilerin kontrollü bir şekilde internetten okul idaresi aracılığıyla faydalandırılması gerekir.

Okullar ve eğitimciler daha donanımlı hale getirilmeli,Gülşehir'de öğretmen, öğrenci ve aile arasında irtibatı daha da güçlendirmek adına bir takım organizasyonlar düzenlemelidir. Piknik, gezi gibi sosyal ve kültürel etkinliklerle tarafların bir araya gelmesi

okul ile aile arasında bağları güçlendirecek, bu durum öğretmen, öğrenci-veli ilişkisine de yansiyacaktır.

Ayrıca okullar daha donanımlı hale getirilmeli, her okulda yeterli sayıda bilgisayar odaları oluşturulmalıdır. Öğrenci, öğretmen kontrolünde ve süreyle sınırlı olmak kaydıyla internette gerektiği ölçüde faydalanmalıdır. Bu sistem gerçekleşirse, internet cafe tabir edilen işyerlerine 18 yaşın altındaki çocukların girişinin yasaklanması ihtimali bile konuşulabilir. Şayet yasaklanmasa dahi, okulda ve evde bir büyüğünün kontrolünde internet kullanan çocuk buralara gitme gereği dahi duymayabilir.

Bu sistem yapılandırılmadığı takdirde internet cafelerin çok sıkı denetim altında tutulması, özellikle ilköğretim çağındaki çocuklara internet üzerinden ödev yapmalarını destekleyen sistemden bir an önce vazgeçilmesi, kitap, kütüphane alışkanlığının araştırma yapma yetisinin kazandırılabilmesi için ödevlerin niteliklerinin buna göre belirlenmesi gerekmektedir.

Çocuklara araştırma ve okuma alışkanlığının kazandırılabilmesi için yeterli donanıma sahip kütüphanenin varlığı şarttır. Bu anlamda Gülşehir ilçe merkezinde bulunan Gülşehir Karavezir Halk Kütüphanesi'nde bulunan kitaplar güncellenmeli, sayısı artırılmalıdır. Belki çocukların takip edebileceği nitelikte olan aylık ya da haftalık dergiler düzenli bir şekilde kütüphaneye alınarak, bir anlamda çocukların buraya sürekli gelmesi sağlanmalıdır.

Ayrıca, çocukların boş zamanlarını verimli geçirmesi, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle ilgilenmelerinin sağlanması çok önemlidir.

Bu anlamda Gülşehir ilçe merkezinde bulunan stadyum ve spor salonu daha verimli hale getirebilir.

Şöyle ki, oluşturulacak amatör futbol takımlarının turnuva şeklinde maçlar

yapması, ya da yapılan bu maçlarının sayısının artırılması gerekmektedir. Çocuklar bu müsabakalar esnasında birlikte oynamayı ve centilmence yarışmayı öğreneceklerdir.

Stadyumun hemen yanında bulunan kapalı spor salonu daha kullanılabilir bir hale getirilmeli, alet sayısı artırılarak çocukların burada daha fazla zaman geçirmeleri sağlanabilir.

Gülşehir'de baraj yapımı sonrası suni bir göl oluşmuştur. Bu gölün uygun yerleri düzenlenerek yüzme sporu için değerlendirilebilir.

Ayrıca yine ilçe merkezinde bulunan parkta restorasyon ve temizlik çalışmaları yapılarak gençlerin boş zamanları değerlendirebileceği sağlıklı mekanlar haline getirebilir.

Somut olarak Gülşehir örneğinde bu başlıklar öneri olarak düşünülebilir. Ancak suça sürüklenen çocuk sorunu öncelikle ülkesel, ardından da evrensel bir sorundur.

Bu sorun tek bir sebeple açıklanamayacağı gibi birkaç öneri ile kısa zamanda çözümlenebilir nitelikte de değildir.

Önemli olan çocukların suça karışmadan önleyici projeler geliştirerek çocukların suç ortamından uzak tutulması, evden kaçmayı tercih eden çocuklar konusunda bunun temelindeki nedenlerin araştırılması ve temeldeki sorun ve sıkıntıları yok etmeye yönelik olarak plan ve projeler geliştirerek bir an önce uygulamaya konulması gerekir.

Çocuklarla ilgili çıkarılan mevcut kanunların sağlıklı uygulanabilmesi yolunun, sistemin değiştirilmesi ve kanun çıkarılmadan önce alt yapının ve sistemin buna göre düzenlenip uyarlanmasından geçtiği düşünülmektedir.

Çocuklarla ilgili tedbir kararlarının uygulanması konusunda yargıya, emniyet birimlerine ve özellikle de sosyal hizmetlere çok fazla görev düştüğü, idarenin gerekli

kaynağı ve yapılandırmayı mutlaka sağlaması gerektiği, yargıdaki sorunlar da dahil olmak üzere sorunların büyük bir bölümünün sistemin yetersizliği ve alt yapı eksikliğinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

TBMM Sokak Çocukları Araştırma raporunda söylendiği gibi “Çocuk suçluluğu ile mücadele; kapsamlı, pek çok kurum ve kuruluşun işbirliğini gerektiren TOPLUMSAL bir sorundur, sokakta çalışan/yaşayan çocuklar sorununun bir güvenlik sorunu olarak ele alınması ve çözümün kolluk birimleri ile ceza veren mahkemelerden beklenmesi en büyük yanılığdır. Çocuk suçluluğu ile mücadelede CEZA, EN SON ve aslında EN ETKİSİZ YÖNTEMDİR.”

KAYNAKÇA

Akıncı Y. ve Atakan T., (1968), *Psikolojik-Pedagojik-Hukuki Yönleriyle Suça Giden Ve Suç İşleyen Çocuklar*, MİM Yayınları,

Aksoy, A. (2007), *Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler*, İstanbul.

Artuk, E. Gökçen, A.,Yenidünya C., (2007) *Gerekçeli Ceza Kanunları*
Ankara:Turhan Kitabevi

Aldemir, F.A,(2010) *Çocuk suçluluğu profili 2007-2008 yılları Üsküdar bölgesi*
(Yüksek Lisans Tezi),İstanbul

Ataseven, C. (2006). *Suçta etki eden sosyal faktörler* (Yüksek Lisans Tezi)
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Isparta

Aytaç, M. (2002,Nisan), *Çocuğun Yargısal Süreçte Görüşlerini İfade Etme Ve Katılım Hakkı Yönünden Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi*.
Adalet Dergisi,

Ballar, S. (1998), *Çocuk Hakları*. İstanbul: Beta Yayınları

Balo, Yusuf Solmaz, (1995) *Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.),İstanbul

Balo, Yusuf Solmaz, (2005),*Teoride Ve Uygulamada Çocuk Ceza Hukuku* Ankara:
Adalet Yayınevi

Balo, Yusuf Solmaz, (2005), *Uluslar arası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması* Ankara: Seçkin Yayıncılık

Bıyıklı, Hasan. İ. (1972), *Çocuk Suçluluğunun Nedenleri Ülkemizde Çocuk Mahkemeleri*, Adalet Dergisi 1.

Bulduk, S. (2005); *Çocuk Suçlarında Soruşturma* (Yüksek Lisans Tezi) Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Kocaeli

Çoşar Y. (2005, s.:285-286, 290-292), *Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu*. TBB Dergisi.

Dağlar, Mehlika Sevda, (2003), *Aile-içi şiddetin çocuk suçluluğuna etkisi: 11-16 yaş arası suç işlemiş çocuklarla işlememiş olanları aile içi şiddete maruz kalma açısından karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Demirbaş T. (2001), *Kriminoloji* Ankara: Seçkin Yayınevi.

Dural, Mustafa, Öğüz Tufan,(2001) *Kişiler Hukuku* İstanbul: Filiz Kitabevi

Doğan, N.N.(1990,Ocak-Şubat), *Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri*, Adalet Dergisi

Doğan N. (1995) *Çocukları Suça İten Nedenlerin İncelenmesi ve Suç Türleri*, (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Meslek Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Dönmezer, S. (1994), *Kriminoloji*, İstanbul:Beta Yayınları.

Erbaş, E. (2003), *Sivas’ta Çocuk Ve Genç Suçluluğu*,(Yüksek Lisans Tezi) Cumhuriyet Üniversitesi SBE.,Sivas

Erkan, R. (1995), *İstanbul Çocuk Mahkemelerine Gelen Çocukların Sosyo-Kültürel Çevresi Üzerine Bir İnceleme*,(Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı, İstanbul.

Gibbons Don C., *Delinquent Behavior*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall Inc. New Jersey, USA, 1970, Aktaran, Sema KANER, (1992,Cilt 25,Sayı:2) *Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar* Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara

Günay, F. (1967), *İtalya’da Çocuk Mahkemeleri ve İlgili Kurumlar*, Adalet Dergisi

Gürsel, C. (1997), *13-19 Yaş Grubunun Suça Eğiliminin Araştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Göcek Gizem, (2009), *Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuklara Uygulanan Ceza ve Güvenlik Tedbirleri* (Yüksek lisans tezi) İstanbul.

Gökçe, B.(1971), *Memleketimizde Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil ve İzahı*, S.S.Y.B. Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Ankara

Gören, Zafer (1998) *Çocuğun Temel Hakları, Anayasa Yargısı* Ankara.

Kulaksızoğlu, A.(2001) *Ergenlik Psikolojisi 8. baskı* İstanbul:Remzi Kitabevi.

Kulaksızoğlu, A. (1998) *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi

Küçükler, H. (2001), *Suç Davranışında Bulunan Çocukların Sosyodemografik Özellikleri ve Olası Suça İtilme Nedenleri* (Yüksek Lisans Tezi) Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Elazığ.

Morris, G.C. (2002), *Understanding of Psychology* Türkçe Çeviri: Edit. H.Belgin AYVAŞIK Melike.

Nirun, N. (1968, v1.Cilt) *Suç Hadisesinin Sosyal Sebepleri Üzerine Bir Araştırma* Araştırma, D.T.C.F. Felsefe Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, A.Ü. Basımevi,

Nirun, N. (1967, v.Cilt) *Sosyal Yapı ve Suça Yöneliş Olayı* Araştırma, D.T.C.F. Felsefe Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, A.Ü. Basımevi, Ankara

Ögel, K. (2007), *Yeniden SED, Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler*, İstanbul.

Ögel K. ,Yücel H., Aksoy A., (2004), *İstanbul'da Sokakta Yaşayan Çocukların Özellikleri, Yeniden Bilimsel Araştırma Raporları*, İstanbul.

Saran N.(1968), *İstanbul Şehrinde Polisle İlgisi Olan Onsekiz Yaşından Küçük Çocukların Sosyo-Kültürel Özellikleri Hakkında Bir Araştırma*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi,İstanbul

Sevük, H. Y.(1998), *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kuramsal Yaklaşım*, İstanbul: Beta yayınevi.

Sokullu, Füsun, (1993), *Çocuk Suçluluğu Kriminolojisinde Aile Faktörü*, M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu.

Sokullu, Füsun, (1999), *Suçlu Çocukların Uslandırılması ve Alternatif Bir infaz Biçimi Olarak Eğitim Kampı Modeli* İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım

Şensoy, Naci (1949) *Çocuk Suçluluğu, Küçüklük, Çocuk Mahkemeleri ve İnfaz Müesseseleri* İstanbul: İsmail Akgün Matbaası

Tartar, G. (1993), *Metropoliten Alanda Çocuk Suçluluğu İstanbul Çevresinde Yapılmış Bir İnceleme* (Yüksek Lisans Tezi) Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı, İstanbul.

Tüfekçi, T. (2005), *Ankara Jandarma Çocuk Merkezine Suç isnadıyla getirilen çocuklar üzerine sosyo-kültürel bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi) Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü,İstanbul

Uluğtekin, Sevda (1991), *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma* Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Uluğtekin, S.(1994), *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları* Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara

Yavuzer,H.(2011),*Çocuk Ve Suç* İstanbul:Remzi Kitapevi

ELEKTRONİK KAYNAKLAR:

Türk Dil Kurumu,	http://tdk.org.tr -	15.08.2013
YÖK İnternet Sitesi	www.yok2tez.gov.tr	15.08.2013
UYAP (Ulusal Yargı Ağı Projesi)	www.uyap.gov.tr	15.08.2013
Gülşehir Kaymakamlığı	www.gulsehir.gov.tr	15.08.2013
Gülşehir İlçe Milli Eğitim Müd.	gulsehir.meb.gov.tr	15.08.2013

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, SOYADI : Özgecan Nidan SULAN

Doğum Tarihi ve Yeri : 12/07/1982 – ADANA

Eğitim Durumu

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Marmara Üniversitesi	2004
Lise	ATO Anadolu Lisesi	2000

Bildiği Yabancı Dil: İngilizce

İş Deneyimi:

HSYK'ya bağlı olarak Nevşehir Adliyesi'nde Sulh Ceza Hakimi olarak görev yapar.

İletişim:

E-Posta Adresi: ozgecannidalcamir@mynet.com.